

నాటకాలు

భక్తి, జ్ఞాన, పురాణ, జానపద

సత్యభామా పరిణయము

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నాటర మహర్షి

గురు వాశ్మిక మహర్షి

గురు శిక్షప్తి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాఠి

గురు గోరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహేశ్వరి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు చక్రవర్తి ప్రభుపాద

గురు మహేశ్వరిస్వామి

గురు విద్యాప్రధానానందగిరి

గురు చంద్రకేశవర పరమారాధ్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020010002473

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

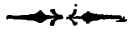

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ రస్తు.
న త్య భా మా ప రిణ య ము.

లేక,
(నీలాపనిందాపరిహారము.)

అను
ఆంధ్రనాటక ప్రబంధము.

ఇది

నూజవీడు సంస్థానపండితుఁడును, సంస్కృతాంధ్రకవితావిచక్షణుఁడును నగు

వింజమూరి - వీరరాఘవాచార్యునిచే "

రచియింపఁబడి

శ్రీమత్పనప్పాకము - అనంతాచార్యులు
హానరబిల్ విద్యావినోదిగారి యాజ్ఞానుసారంబుగ

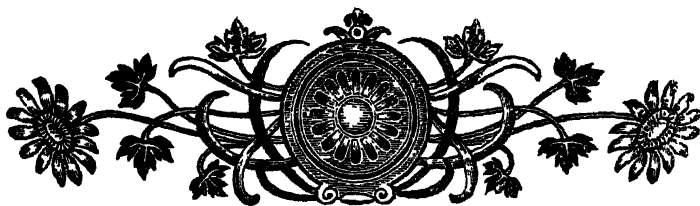
శ్రీవైజయంతి పత్రికయందు
ప్రకటింపఁబడియె.

రెండవకూర్పు.

చెన్నపురి :
శ్రీ 'రామ' ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1929.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

స త్య భా మా ప రిణ య ము.

లేక,

(నీలాఃనిందాపరిహారము.)

నాంది. శ్లో. యన్నామస్త రణేగ జాననగురు శ్చేష్ఠంపదం స్తావ్రవాన్,
యన్నామామృతమభ్యుదీర్యగిరిజాలేభేపతింశంకరం,
యన్నామైవ వగజాననః ప్రభురభూద్విష్ణువ్రజానాం సదా,
తన్నామృతప్రణమామిభక్తసులభం లక్ష్మీపతిం సర్వతః.

అఃచ,

శ్రీ నారాయణమస్త్రాజవతనాత్తీర్థప్రజన్నాతతో,
భూయాఇత్యుపదిశ్యసూనుమకరోద్యస్తాదృశంతత్సరిః,
యేనస్వాతనయాకృతాపధిపతీవిహ్నాఘదేవోఘయో,
స్తంచితేకలయామి పుష్కరసరిద్ధారాధరం శంకరం.

నాంద్యంతే సూత్రధారి.

[నాందియనంతరమున సూత్రధారుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

సూత్రధారుఁడు—ఓహోహో! సభాసదులారా! నిఖిలోదధివేలాపలయితసహోర్వరా
లంకారభూతయు, నఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకహర్యరాచిష్ఠితయుఁ, ఇతు
ర్ముఖపంచముఖసహస్రముఖాద్యఖిలదేవతాపూజ్యమానయు, నిత్యైకకులధనం
సునునగు శ్రీరంగనాథ దివ్యక్షేత్రంబునందుఁ బవిత్రప్రదేశంబున సంగతులై
యధ్యాసీనులగు సమస్తదేశాగతమహావిద్వాంసుల సమాదేశంబుచే నీవాసరంబున
భగవచ్ఛ్రీకృష్ణదైవతముచేఁ బూర్వంబున నొనర్పంబడిన నీలాపనిందాపరిహారం
బను వృత్తాంతంబు రూపకంబుగ నభినయింపనాజ్ఞాపింతుండనైతిని. ఆహా! ఏమి
నాభాగ్యము? నేను జన్మప్రభృతి నభ్యసించిన రూపకవిద్య సార్థకంబుగాఁగ
నకలకళావికారదులగు పండితోత్తములెల్ల నానందింప శివకేశవవృత్తాంతములు
గల యాయభినవరూపకమున నామోదించుభాగ్యము నేటికి లభించినది నాకు
మిగుల సౌభాగ్య కాలముగదా!

(అనుచుండఁగా నటుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

నటుడు-ఆ. వె. ఓయి సూత్ర ధార! యూరకుండకనీకుఁబలు ప్రగల్భములను బలుకఁదగునె!
నేను లేనిచోటనీ ప్రగల్భములన్ని, ఇంక నూరకుండు మేమియనక.

వినుము.

లే. గీ. నీవు నొక్కఁడవేవచ్చినిలిచితివుడు, బహువిధంబుగ వలయునంభారసమితి
పాత్రపురుషులెలేనిచోఁజ్రాడమైన, రూపకంబెట్లురూపింపనేపుగల్గు.

ఓయి సూత్ర ధార! నీవు చుట్టుపట్ల పదియామడదూరమున నెవ్వరును విద్వాంసులు
లేకున్న యజ్ఞమునైనఁ జేయింప సాహసించెనువాఁడవుగాఁ దోచెడిని. ఈహాడిన
సామాజికమైతివారనుకొంటివో వినుము.

కా. తర్కాత్మవికారదుష్ప్రవిధశబ్దాశబ్దనిష్ఠత్వకథా,
మార్కండేయులు కావ్యనాటకవిదుల౯త్రాధవేత్తల్వివే,
కార్మద్యోతనిరస్తపామరజనాహుంధంతముల్ చిత్తసం,
ఘర్కాధీతసుగానవిద్యులనిసంభావంపవోవీరల౯!

సూ-లే. గీ. ఇట్టివిబుధోత్తములకృపయెపుడుగలిగె, నప్పడేనేర్తుభావంబులరసి తెలియ,
నిహపదార్థంబులిచ్చెడునీచరిత్ర, మీదెపాత్రలవిబుధులహృదయమెఱిగి!
నటుడు-సూత్ర ధార! “నీవు వై దేశికుండ పగుటవలన నీకెట్లు సామాజికాష్టాదకరంబుగ
సాధన సంపత్తిచేయదు?” నని యంటిని.

సూ-కం. సర్వజ్ఞులకీప్తముగా, సుర్వరంగలజనములెల్లనుండిరయేనికొ,
సర్వవిధములగునాపద, లుర్విసమసిపాయితభములొందవెవారికొ.

కావునఁ బాత్రసంపాదనకేమియు నాయాసము గలుగదునుమి.

నటుడు-కం. నిందాపరిహారంబై, పొందొందినరూపకంబుపుడమింగలదే?,
యందమును జేందకుండిన, నిందలుసేకగునొగాదొనేర్పుగఁగనుమి.

మహావిద్వాంసుం డెవ్వండైన నట్టిరూపకం బభినయింపఁజేయకున్న నీవ వూని
యూరక హాస్యాస్పదుండ వగుదువు; అట్టిది యెద్దియైనఁ గలిగియున్నచో నభి
నయంబురూపింపఁ దలకొనుము.

సూ-(ఆకాశమునఁ జేవియొగ్గి జ్ఞాపకమువచ్చినట్లు లభినయించి) మారిష! వినుము. అట్టి
రూపకంబు జగంబునఁ బ్రసిద్ధంబైయున్నది. నీవు వివలేదా! చెప్పెద నూకొనుము.

సీ. భువికాశికాన్వయాంబుధిశశివేదాంతవిజయధ్వజాంకితాన్నితమహాను,

భావులవంశ సంభవులగువీరరాఘవకవచంద్రచేగ్రధితమైన,

శ్రీసత్యభామాఖ్యనీమంతిసీపరిణయమను సరసమానాటకమున,

లోకాపవాదవిలుంతనమెల్లవిస్ఫుటముగఁగనుపట్టుసారిదిసీక,

తే. భావప్రపంచంబుపెద్దలందఱునునుప్ర, బంధముగ వాడుచుండిప్పట్లనదియె,
దృశ్యనాట్యప్రబంధమైతేజరిల్ల, బహుశృపుణ్యఫలముల కాస్పదముగాదె.

(ఇట్లునుచుండఁగా తెరలో బిగ్గరగా) వర్షర్తునుగూర్చి—

మత్తకోకిల. చాతకంబులడప్పిదీరెను శంబరంబుమరీచికల్,

బోతమా నెఱునంబులంతట మూసెభాస్కరుఁగప్పిబల్,

వాతతాపములారెఁజక్కఁగ వానలోకమునిండెను,

జాతసస్యకయయ్యెమేదిని సర్వతోముఖభాసియై.

ఆ. వె. ప్రమథపురుషులార! పార్వతీదేవితోఁ, గలసిజూదమాడఁగాంక్షగలిగి,

ఇందుధరుఁడువీడెయే తెంచుచున్నాఁడు, మందిరంబుచక్కఁపఱువఁజనుఁడు.

వటుఁడు—(వినుపించుకొనక) సూత్రధార! నీపేర్కొనిన విద్వాంసుఁడుదయించిన
వంశంపువారలు బలుదండివారలుగా నున్నారు.

కం. అనిశమువేదాంతంబుల, గనుచున్నగవంతుమహిమగాంచెఁపవారల్,

అనభిజ్ఞుక్రియరూపక, మునకుఁబొల్పుడుదురేనిమోసముగాదే.

కం. వారేక్రియరూపకవి, ద్వారూఢిందేలినారుదైవతభక్తుల్,

వారలలోనీకవివరుఁ, డేరీతినీరూపకంబులిచ్చదవిల్చెన్.

అదియునుంగాక వేదాంతవిద్వావిచక్షణు లొనరించిన రూపకంబున విభావాను
భావసంచారీభావంబులను, నవనసస్థాయీభావంబులు సెట్లునిల్పును? వైరాగ్యవంతు
లకుఁ జమత్కారంబు లెక్కడివి? శ్రీమన్నారాయణుల కనన్వార్థభక్తులగు నీకవి
వరులు పార్వతీ, తత్పతి, గణపతిస్మంధుల సెట్లు స్తుతించెదరు? నీవుచెప్పిన
దంతయునన్యతంబుగ దోచెడివి.

సూ—కాదు, కాదు. నానావిద్వావిశారదులు సకలకళాసామర్థ్యదర్శకులగుదురుగాదే?

చూడుము. సర్వతంత్రస్వతంత్రులు, కవిత్వార్థికసింహులు, వేదాంతాచార్యులు, అను
బిరుదాంకములనొందిన శ్రీవేంకటేశకవిసార్వభౌములు కామాదుల స్తుతించుచు
సంకల్పసూర్యోదయంబును నవనాటకంబు రచియించిరి. అది వారికి భగవద్గుణాను
భవముతోడ నేకీభవించినది. అట్లే వీరికిని భగవచ్ఛ్రీకృష్ణదివ్యగుణానుభవమున
నేర్పడినది. కావున నిది వీరరాఘవకవినిర్మితంబునటకు సందియంబించుకొనను
లేదు. వీరిదిగాక “శ్రీరామజనన” “పారిజాతాపహర” “రుక్మాంగదచరిత”
“శ్రీహర్షచరిత” ప్రభృతులగు నాటకంబుల రచియించియున్నారు.

(మరల తెరలో.)

ఆ. వె. ప్రథమపురుషులారపార్వతీదేవితోఁ, గలసిజూదమాడఁగాంక్షగలిగి,

ఇందుధరుఁడువీడెయే తెంచుచున్నాఁడు, మందిరంబుచక్కఁపఱువఁజనుఁడు.

నటుండు—సూత్ర భార! పాష్టతీవరమేశ్వరలిరువురు క్రీడామందిరంబుఁ బ్రవేశించు
గానమువినఁబడుచున్నది. మనము ననంతరకార్యములకేగుదమురమ్ము. [అనగా నిరు
వురు నిష్క్రమించుచున్నారు.]

(ఇది ప్రస్తావన.)

[అనంతరము చండీశుండును మఱిమువ్వురును బ్రవేశించుచున్నారు.]

(ఒకఁడు వాచినేనాధిపతి ఇద్దరు ప్రమగులు)

చండీశుండు—ఓహో! ప్రమగ్ధులుమూలా! శంకరుండు శాంకరీసహితుండై ద్యూత
క్రీడా వినోదార్థము విచ్చేయఁబోవుచున్నాఁడు. అలంకరించి తత్క్రీడామందిర
వరిసరంబున నుండుండు.

ఇరువురు—మహాప్రసాదము. (అని నిష్క్రమించిరి.)

చండీశుండు—నేనాధిపా! ఇంద్రపరశుమార్తాండుం డొక్కఁడే నేఁడు మృడానీమహా
దేవి వారికడఁ గొంతవడి దూత్యక్రీడనల్పి పిమ్మట నాఖేటఖేలనాయత్తచిత్తత
నటవికి విచ్చేసెదరు. కావున నీవును నాటకానీకంబులఁ దదనురూప సంభారంబు
లతో నన్నడులగు నట్టానర్పము.

నేనాధిపతి—స్వామి! మీయాజ్ఞ శిరసావహించెద. (నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

చండీశుండు—ఎవరక్కడ?

[భటుండు ప్రవేశించి.]

భటుండు—ఆయ్యా! వీఁడే భృత్యుండున్నవాఁడు.

చండీశుండు—ఏమిరా ద్వారవార్తలు?

భటుండు—స్వామి! కఘ్నాంతరంబుల విజ్ఞాపనానుక్తచిత్తులై యేకాగ్రచిత్తత నతి
కలకలంబు లొనర్చుచు నేరోయున్నవారు, అందేరేని సురాసురముఖ్యులందఱోవు
దురు; ఎద్దియో విన్నవించ ద్వారపాలకుఁ డేతెంచుచున్నాఁడు.

[ద్వారపాలకుండు ప్రవేశించి]

ద్వారపాలకుండు—జయజయ చండీశ ప్రభుమార్తాండా! జయజయ.

చండీశుండు—ఏమిరా? విశేషములు?

ద్వారపాలకుండు—మహాప్రభో! ఇంద్రపరుణధనదయమాది దిక్పాలురెల్లరు గరుడ
గంధర్వయక్షచారణ సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషాదులును మూడుకన్నులదేవరకెద్దియో
విన్నవించుటకుగావచ్చి మున్నుగ యుష్మదీయదర్శనాకాంక్షులై మోసలకడనుండి
తమరాకదేవరకెఱింగించ నన్నుఁ బుత్తించినారలు. పిమ్మట దేవరచిత్తంబుకొలది,

చండీశుండు—ఇప్పుడు చండీశుండు పరమేశ్వరశ్రీడాసాచివ్యంబుననున్నవాఁడు; మీ వచ్చినవని యెఱిగియు నతిదుతకరకార్య నిర్వహణచణజనప్రణయనభరంబు ననుంటంజేసి, మీతోముచ్చటింప నిచ్చగించుకొన్నాఁడు; ధూర్జటి యాభేటభేల నానంతరమ్మన మీయభియోగంబుల నెల్ల విజ్ఞాపింపఁడఱియయ్యెడు; అందనుక మీ మీయిమ్ముల నుండుఁడని నా నియోగంబుగఁజెప్పుము.

(ఇంతట తెరలొ!)

జయ ! మృత్యుంజయ ! పురంజయ ! జయజయ.

శ్రీడామందిరంబు మార్గంబిదె. ఇదె విచ్చేయుండు.

భటుండు—ఆర్యా ! మహానుగ్రహము (అని నిష్క్రమించవలెను.)

చండీశుండు—నేనును శ్రీడామందిరనికటంబున నన్నిహితుండనయ్యెడు.

(అని నిష్క్రమించవలెను.)

[అంతటఁ బార్వతీపరమేశ్వరులును నందీశ్వర భృంగీశ్వరులును ఇడావతీ

కళావతులును బ్రవేశించుచున్నారు.]

పార్వతి—ప్రాణనాథ ! దేవరవారి యనుగ్రహముననేతద ? మీకు సలిస్తె యఖిలదేవ తాంగనలలో నగ్రగణ్యులైయుంటిని. ఇదియుచుంగాక కామవిరోధులగు మీకు నాయందుఁ గాముకత కలిగియుండుట యద్భుతమైయున్నది. అఘటితఘటనానై పుణులగు మీకు నెద్దియు ససాధ్యంబు లేదుగా ? భక్తపరాధీయలగు మీకు మాదోఁ ట్లయందు ననురాగంబుకలిమి యబ్బురంబుగాదు.

పరమేశ్వరుండు—ప్రేయసీ ! నీ చెప్పినయట్ల నీ ప్రాపుననేకదా కామునిం గెలిచితి ? నీ నన్నిధి లేకున్నచో నేనెట్లు కాముం గెలువ నోవుదు ? ఇంతయేల ? నీ చిన్నారి నెవ్వై ముంగన్న వెన్నెల జేరింగూడ గెల్పితి ; నీదులలాటంబుడంబు కలిమిని బాలచంద్రం దలధరించితి ; నీయూరుసారున కెనయగు ననుమోదంబునఁ గృష్ణభుజంగంబుల నొడ లెల్లధరించితి ; నీవియోగంబుననగు నవ్వీరాళికాఁక కోర్కక గంగాధరుండనైతి ; నీ నేత్రకువలయారదందంబులకు సంఘోచవికాసంబులు గలుగకుండునటుల సూర్య చంద్రులనేత్రంబులుగ ధరించితి ; వేయేల ? నీదుప్రాపు గలిమిని గామునిసర్వజలం బులం గెల్పితిని ; నీదు కటాక్షంచలనీక్షణంబులను సుధారసాసారములవలన విషంబు జయించి శ్రీకంతుండనైతి ; ప్రియసఖి ! యీమాటలు నిక్కమని నమ్ముము.

పార్వతీదేవి—జీవితేశ్వర ! తమకు నహంబులైయున్న లాతోత్తరగుణంబులఁ గరుణా తిశయంబునంజేసి, నాపైనన్వయింపుచున్నారు ; సర్వజ్ఞులగు తమయెదుట నేనేమని విన్నవించఁ గలదానను ?

పరమేశ్వరుడు—లలనామణీ! నీవు సర్వమంగళవగుటచే నిన్నుం జెట్టవట్టి నేనును సర్వజ్ఞుండన నెగడినవాడ.

భృంగేశ్వరుడు—స్వామి! లోకశంకర! మీయిరువురకారుణ్యంబున సర్వజయమంగళంబులును జగంబులకగుంకాక.

పార్వతి—ప్రాణనాథ! యుక్తిప్రతియుక్తుల మిమ్ముం గెలువ నెవ్వరితరంబు? జగంబులన్నియు మీలీలకం బాత్తంబులుగదా? విధేయురాలి విన్నపంబొక్కటియున్నది. దానిం గాదనక తమ రస్సుగ హింపవలయును.

ఇడావతి—కళావతీ! దేవేరియొక్క విజ్ఞాపనంబు ద్యూతక్రీడాధంబునితోఁచెడు. సారెలు నక్షంబులు నెత్తంబులకయు సిద్ధముగనుంచుమా? ఎప్పుడు కనుసన్నయగునో?

కళావతి—నఖ! నేనిదివఱకె సర్వమును సిద్ధముగ నుంచినదాన.

ఇడావతి—చెలీ! నీవు కళావతిని గద? నీ నామంబున కనుగుణంబుగ నున్నదానవు. వేఱవెఱవారలు చెప్పినేల?

పరమేశ్వరుడు—వనితా! నీకోరినకోరిక యెద్దియో యద్భుతంబుగఁ గన్పట్టెడిని; నీకోరికఁ దీర్చుటయే నాకు ప్రతంబైయుండ నేఁడేమోచింతఁగ నుడువుచున్నదానవు; లీలావినోదంబును నీచూడ్కి సూచనచేయుచున్నది; నీకోరిక నెరవేర్చెద; ఎద్దియో నాకుచుము.

పార్వతి—ప్రాణవల్లభ! ద్యూతంబునఁ గొంతవడిఁ గ్రీడింతము సుహృద్ద్యూతము ధర్మమే గద?

ఈశ్వరుడు—మంచిదటుల కానిమ్ము. (అని నందికేశ్వరునికై చూచెను.)

పార్వతి—మహాప్రసాదము. ధన్యురాలను. (అని చెలికత్తెలకై చూచెను.)

[ఇడావతి పలకయు సారెలు నక్షములు లేవలయు.

కళావతి పార్వతీదేవి పంచెమును కచ్చుటకును

నందికేశ్వరుడు శివునివంక పంచెము కచ్చుటకును

సిద్ధముగా నుండవలయును.]

పార్వతి—ప్రాణనాథా! ఇదియే యక్షములు. మీరు ముందుగఁ బంచెము వేయుండు.

పరమేశ్వరుడు—నఖ! ఇదిగో పరమాత్ముని పంచెము. (అని యక్షములనూరక దొర్లించవలెను) ఇది నాపంచెము చూడుము (అని దొర్లించఁగా) భార, దుగ, తీవంచము, మూడు; (రూఁగా నందికేశ్వరుడు గళ్లల్లో కాయను కచ్చుచున్నాడు.)

పార్వతి—స్వామి! యిది పరమాత్మున కర్పణము (అని యక్షముల దొర్లించి)

ఇది నాపంఠము చూడుడు (అని దొర్లింపఁగా) దచ్చి, చౌవంచము, దోయము, మూఁడు, (అని కళావతి కచ్చుచున్నది.)

పరమేశ్వరుడు—అదిగో! యీతూరి నీయాటకు లడ్డుకలిగినది. నీవోడిపోదువు, గౌరి! పార్వతి—స్వామి! తమదయ గలుగఁగ నేనా యోడిపోదును. మీ యాటకు నిదిగో చక్కుపగడము. (అని దొర్లింపఁగా కచ్చుటలో లడ్డుకలిగెను.)

నందికేశ్వరుడు—చాస్వామి! దేవివారు గెల్చివారు.

ఈశ్వరుడు—మానంకల్పమే యది, నెరవేరినది.

భృంగీశ్వరుడు—ఎట్లాగైనా మాయవ్వుగారు గెలుచునేగాని మీరు గెలుతురా? ఎప్పు టిక్కెనను; గెలుచుటకై కాముఁడు గీముఁడుగాఁడు లెండి.

ఈశ్వరుడు—(నవ్వుచు) భృంగీ! నీకిప్పుడు మంచినమయమయ్యెఁ గాఁబోలు! మంచిదిలే పొవ్వు; మియవ్వుగాలే గెలువనీ!

భృంగీశ్వరుడు—స్వామి! కృతాపరాధుని నన్ను రక్షింపవలయును. మియంకట మీరోడకున్న మిమ్ము నోడించువారలు గలరా?

ఈశ్వరుడు—మంచిది; భృంగీ! నీభక్తిని వినోదజ్జలకున్నెచ్చితే; ఇఁకఁ గ్రమముగఁ ననంతరకృత్యంబున కేగుదము. పార్వతీ! చలీ! ఇంకవఱకుం జాలగ వినోదించితిమి; తమి వేటయందుఁ బోడమెడు; కాదనక వేటకేగ నవ్వులింపుము. వేగంబ పోయివచ్చెద; నీపూరడియుండుము.

పార్వతి—వల్లభా! ద్యూతంబున కియ్యకొనిన నేను వేటకుం బోవలదనఁ దగుదనా? స్వామిచారిచిత్తమే నాకు సకలసౌభాగ్యముల కాలవాలము.

ఈశ్వరుడు—పనితా! నీవేమియు సంకోచించి యుండకుము; సాయంతనంబునకే తిరిగివచ్చెదను. (అన నందఱు లేచిరి. శివ నంది భృంగి చండీశులు నిష్క్రమించిరి.)

పార్వతి—కళావతీ! ప్రాణనాథుఁడు ద్యూతక్రీడఁగావించి యాఖేటనాటవికి విచ్చేసిరి. మనకిక్కడ నొక్కండైననుండక విభునితో వేటాడుటకుం జనిరి. మనమూరక యేమి నేయుదుము?

కళావతి—మహాదేవి! తమరభ్యంజనోచితాలంకారం బవధరింపుడు; ఇద్దివసంబున నప్పుని నిర్వర్తించి పరమేశ్వరులరాక వేచియుండము.

ఇతావతి—అమ్మగారూ! కళావతి చెప్పినసంగతియే నేనును విన్నవింపం దలంచితి. మా యిద్దఱుతలంబొక్కటియైనది కావున నిదియే మంచినమయము.

పార్వతి—మంచిది; మువ్వరమే యుంటిమి. లోపలనుండుచో గవనికాని లేరును లేరుగద ?

కళావతి—హిమగిరితనయ! తమకొక్కటి యసాధ్యంబు గలదా? మీతఁజుట భావంబున నొక్కని సృజించి ద్వారంబున నిల్పియించుడు. పిమ్మట నాతండును దమకుఁ బ్రియనందనమందై యింటాందును. ఇంతట సీశ్వరులును రాఁగలరు; వారి లోడ విన్నవించి యాచనికెదియైనఁ బ్రభుత్వ మిప్పించురుగాక.

పార్వతి—సఖ! ఇదియు నొకవిసోదకరంబైయుండు; బాలుని సృజించెదఁ.(అనఁగా భద్రహస్తంబై బాలుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

బాలుఁడు—శ్రీ! నన్నేల సృజించినారట! నాకేమి యాజ్ఞ? సెలవిండు.

పార్వతి—బాలకా! నీ వీ గవనిం గావుగ నుండుము. నేను లోపలినుండి వచ్చువఱకు నెవ్వరిగని లోపలికి రావీతుము. సీత జయంబగుఁగాక. (అని దీవించుచున్నది.)

బాలుఁడు—మహానగ్రహము. అట్లే కావించెద. (అని భద్రధరుండు నిలుచుండఁ బార్వతియుఁ జెలికత్తెలను నిష్క్రమించుచున్నారు.)

బాలుఁడు—(భద్రధరుండు ద్వారమును గాపాడుచు).

మ. నిఁచుడోహాజనులారనేడుగిరిజావృత్తాంత మెల్లకోశిపుం,

డునితాంతంబగువేడ్కతోడనటవిం దోరంపువేటాడఁగాఁ,

జనినకొబూరుఁడులెల్లఁదోజనఁగఁదాసామర్థ్య మొప్పన్నచుకొ,

జనితుంగా నొనరించి యిందునిచి యిచ్చన్వజనంబాడఁగా.

తే.గీ. స్నానగృహమునకేగినున్నాతయగుచు, నుండెకర్వాణికావునమెండుగాఁగ,

రావలవదింక సెలవురారాదుమీకుఁ, జాటిచెప్పఁచునున్నాడ సరగవినుఁడీ.

(ఇట్లని తిరుగుచున్నాఁడు.)

[పిమ్మట ఇంద్ర-యమ-వరుణ-కుబేరులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

ఇంద్రుఁడు—క. బాలక! సేసింద్రుండను, కాలవరుణధనదులిదుగొకాంక్షదలిర్పక

మేలునుగోరుచువచ్చిరి, కైలజకెఱిగింపుమయ్యచయ్యనగృహతోకొ.

ఇంద్రాదిబృందారకులు మందిరంబునకు వచ్చియున్నారని యింద్రుండనందనకం

బొందుపడునట్లు మాయందఱవాక్యములుగ విన్నవింపుము బాల!

బాలుఁడు—తే. గీ. ఏమిపనియదిచెప్ప మోఇంద్రనాకు, నేనులోపలికేగుటసీతికాదు,

కార్యమునజెప్పియేగుఁడికరుణవట్ట, దేవితోవిన్నవించెదఁదేటగాఁగ.

మీరువచ్చినపని వాక్రచ్చిన గిరిజాదేవి వారిలోవిన్నవించెద; మీరిందుండంజనదు

మీమాయునికెవట్టులకుం జనుడు. ఆమెగారు సెలవీచ్చిన రావచ్చును.

ఇంద్రుఁడు—కా. చండీకుండలశర్వుచెంతగిరిజాసాన్నిధ్యమందీవును,

ద్వండాజ్ఞాప్రతిభావిశేషముననుద్దామత్వముకొబొందనె,

వ్వండస్తత్సదృశా ర్తకోటిగను నెవ్వఁడొకవిఘ్నశిరా,
తుండంజేయసురా? కార్యములకు స్వార్థినిచ్చారెందుమా.

దాచనేల? విఘ్నములచే బాధితులమై విఘ్ననాశుఁడై ధర్మింప నుహదేవుకడకు
న్వచ్చినారము. అచ్చటఁ జండీశ ప్రత్యాఖ్యాతులమై దేవికడ విన్నవించరా నిందు
నీచేఁ బ్రత్యాఖ్యాతులమైతిమి.

బాలుఁడు—క. సమయంబుకానివిషయపు, సమయంబునవచ్చిసేవుసాధింపుదువే,
సమయంబొనర్తుఁడెప్పుడగ, సమయంబునరమ్ముపొమ్ముశతమఘవేగక.
ఇంద్రాదులు—మహాప్రసాదము. (అని నిష్క్రమించుచున్నారు)
(బాలుఁడుకవంక నుండవలయు.)

[పిమ్మట వేటలాడు వేగముతో—శివనంది భృంగి చండీశ్వరుల ప్రవేశించుచున్నారు.]
శివుఁడు—భృంగీ! నీసంగీతవిద్యచే సారంగంబులం జేకొంటివా?
చండీ! నీచండతంజూ? సింహశరభశార్దూలంబులం జెంచితివా?
నంది! నీయానందంబున కెద్దికలము?

భృంగి—మహాప్రభూ! నాసంగీతంబున మీయట్టివారలే నాట్యమాడుచుండ సారం
గంబు లవి యొకలెక్కలావా?

చండీ—మహాగిరిధర్మ! శరభశార్దూలాదుల యుక్కుడంచుట యంతప్రచండమా?
నంది—గిరిజానాథ! మీయశుగ్రహంబు కలిమి కలుగ నానందం ఎనకేమి?

శివుఁడు—భక్తులార! మీరు నాకింకరులైయుండ నేజేయనిది కలదా? వినుఁడు.

అయ్యగ్రహి.—

నూటిగనుసింగములగీటడఁచియొక్కతెను వాటముగఁదెచ్చితినిబోటికొనంగంక.
దేటగనుశరభములకూటువుల ధ్రుంచికడునీటుగనువేసములఁజాటితినివేడ్కక,
వాటముగహరిణములకాటముల,పాసియొక మాటకునుగాచితినిచేటాదవకుండక,
గాటముగఁదిగపురులధాటిగలరక్కనుల మేటుల గడపితినురకోటినిలంగంక.

మఱియు మద్విరోధంబుగ నదనంబొనర్చువారి నవనహరిణంబుల శిరంబులఖించిడితి.

భృంగి—మహాదేవ! మీవిక్రమంబునకుఁ గొఱంత యెచ్చటిది? అయినను;

ఆ. వె. కోరియితరుఁ డేయ్యోలంబుమీరేయఁ, గడఁగుటయుధర్మకార్యమగునె?

నేట కానితనమువిపరీతమైదోచు, దేవ! దేవవంద్య! దీనపాప!

శివుఁడు—భక్తసంగక్షణ కదియొక నెవము గావించితిఁగాని, యేదానిం గొట్టుటకల్లు.

భృంగి—మహాసంతోషము; మీహృదయంబెఱిఁగించితిరి; ధన్యుడను.

చండీ—గిరిజానాథ! మృగయువ్రజంబులెల్ల నిఖిలమృగంబుల వేటాడి కంఠుటాకిరిచ్చటా

శృంగోద్భవంబులగు ముత్తయంబులం గానుకలుగఁ జెచ్చిరి. వేటయం బాటవం బుగఁదీరె; ముదలయెని నేనానముదయంబు న్నరలించెద.

శివుఁడు—సేనాధిపా! సర్వసామగ్రులతో నేనలం బురంబున కనువుము. మేమును బయలువెడలఁదుము. చందీశా! పల్కాణంబు ధరియించియుండుము. భృంగియును బయలుదేరుచుగాక. (అనఁగా సిమ్మ)మించిరి).

ఇది ప్రథమాంకము.

ద్వితీయాంకము.

[తదనంతరము - ద్వారమును గాపాడుచు బాలుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

బాలుఁడు—(భిక్షధారియై యిటునటు తిరుగుచు)

మ. వినుఁడోహోజనులార! నేఁడుగిరిజావృత్తాతమెల్లకోవుం,
దునితాంతంబగువేడ్కతోడనటకొ దోరంపువేటాఁడఁగాఁ,
జనినకొబూరుపుల్లెఁదోఁజనఁగఁదాసామర్థ్యమొప్పున్ననుకొ,
జసితున్నానొనరించియిందునిచియిచ్చకొ మజ్జనంబాఁడఁగా.

తే.గీ. స్నానగృహమున కేగినున్నాతయగుచు, నుండెశర్వాణిగావున మెండుగాఁగ,
రావలవడింక నెలవురారాదుమీకు, సాటిచెప్పచునున్నాఁడసరగవినుఁడి.

(అని చదువవలెను.)

[అంతటఁ జందీశుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

చందీశుఁడు—బాలుడా! నీవెవ్వఁడవు? ఇక్కడెందులకున్నాఁడవు?

బాలుఁడు—ఓపురుషా! నీవెవ్వఁడవు? ఇక్కడి కేలవచ్చినాఁడవు?

చందీశుఁడు—(రోషముతో) ఓరియనుచున్నాఁడవు. నావరువెఱుంగవురా?

బాలుఁడు—(నవ్వుతో) నామర్యాద యెఱుంగక మాట్లాడుచున్నావు నీవెవఁడవు?

చందీశుఁడు—నీవురోవ్విత్తరమేమి?

బాలుఁడు—ముందుగ నీస్వరూపం బెఱింగింపుము.

చందీశుఁడు—నేను శ్రీసాంబశివుని సేనాధిపతిని.

బాలుఁడు—పార్వతీమహాదేవియనీకాధిపతిని నేను.

చందీశుఁడు—ఓరే నీవు మృషలాడుచున్నాఁడవు. నిన్నిపుడు దండించెదము.

బాలుఁడు—అరే దుర్మార్గా! నామాటలనృతములనుచున్నాఁడవు. నీనాలుకం గోసెద.

చందీశుఁడు—మాటలు మిగులుచున్నాఁడవు; ఇదె నీపైకి గదవేయుచున్నాను.

బాలుడు—నీగద నిన్నేకొట్టుచున్నది నాకేమియులేదు.

(చండిశుండు గదవేయఁగా నదితిరుగఁబడి చండిశుని గొట్టఁగా నొచ్చి)

చండిశుండు—(తనలో) ఏమి యాశ్చర్యమిది (ప్రకాశముగ) అరే నీవు మాయావివగు రాక్షసుడవుగాఁ దోచెడిది. నిన్నుక్కుమడఁగించెద. (అన నిరువురు యుద్ధము చేసిరి.)
(చండిశుండు వరాజితుఁ డైపోవలయును.)

[పిమ్మట శివుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

బాలుడు—ఓమహాపురుషా ! నిలువుము లోనికిఁబోవలదు.

శివుఁడు—ఎవఁడవురా ! బాలకా ! నన్నే యడ్డగించుచున్నాఁడవు.

బాలుడు—ప్రేమహాగౌరీదేవివారు న్నానగృహంబున నున్నవారు అట్లేగుఁడు బురు ఘలనేరినింగాని లోనికి రాసేయనవస నియమించి నన్ను చటనిల్పినారు. నేను నిన్నుఁ బోనియ్యను.

శివుఁడు—అరే నే నెవ్వఁడనుకొంటివి ? మీదేవిభర్తను. నేనే సాంబమూర్తిని.

బాలుడు—నీవు సాంబమూర్తివైనానరియే; ఫాలాక్షుండవైనానరే; నిన్ను లోనికిఁ బోనియ్యను. ఆమె వచ్చువఱకు నిందుండుము.

శివుఁడు—ఓరి ! నీవు బాలుఁడవని యింతవట్టు లూరకయున్నాను. ఇకమీఁద నధిక ప్రసంగము లొనరించితివేని నిన్ను దండించెద నూరకుండుము.

బాలుడు—నీవు ప్రాధుఁడవైతే నన్ను గెలిచి లోపలికిఁబోమ్ము, ఊరక పోనియ్యను.

శివుఁడు—బాలకా ? నీకింతపౌరుష మెచ్చటిది ? ఎవనికుమారుఁడవు; నిన్ను నేనె ప్పుడు నెఱిగి యుండలేదు; నీ పూర్వోత్తరము చెప్పుము.

బాలుడు—నేనును నిన్నె ప్పుడు చూచియుండలేదు; నీపౌరుష మెంతగలదోచెప్పుము;

శివుఁడు—అరే ? లక్ష్యములేకుండ మాటలాడెదవేమి ? నేను త్రిపురాంతకుఁడనునుమా ?

బాలుడు—నిమిటి ఇది ? మహాప్రగల్భులు పోవుచున్నాఁడవు; ఊరకుండుము.

అధిక ప్రసంగములాడితివేని బాలుని చేతిఖడ్గ మూరకుండదునుమా.

శివుఁడు—ఓహోహో ! ముదురుచున్న దేకళ్ళ. నీవన నెంతవాఁడవురా నాయెదుట ?

బాలుడు—నుంచిది యూరకుండుము; ప్రసంగమధికముగాఁ జేసెదవేల ? నీవోవు దేని యిదే నాముష్టిఘాతమును నహింపుము. (అని కొట్టఁబోవుచున్నాఁడు.)

(శివునకును బాలునకును యుద్ధము.)

శివుఁడు—బాలునిచేతిఖడ్గంబుఁడఁబెఱికికొనితలనరికి ఖడ్గంబుపడవై చి లోపలికిఁబోయెను.

(ఇదియంకాశ్యవిష్కంభము.)

[సిగ్గుటఁ బార్వతియు శివుఁడును బ్రవేశించుచున్నారు.]

పార్వతి—మఃఖించుచు.

మత్తకోకిల. జీవితేశ్వరసిన్నపాప ని జీవమున్నోనివచ్చితే,
భావమందుననేమియన్నొని బాలునిగైగటార్చితో,
నావరంబులవట్టి యాశండునన్నుఁ బాసెనె యక్కటా,
దైవమా యటులార్పవైతివి తాప మింకెటులార్తునో.

క. మీరబవికేగి వేటకు, ఘోరమృగావళులందున్ని ప్రారథతోడకా,
ధీరవరాఁగలుగుటచేఁ, బోనేకడువేడ్కయయ్యెయ్యెత్తునితోడకా.

క. కానమృగంబులక్రియను, త్నూచుని ప్రాంబుఁగొనుటచోద్యమెమ్మగయా,
జ్ఞానముతోలగకపోయెనో, తోనాదురదృష్టవేళతోపమిదేలా ?

నాపుత్రు నేచుపిరితి ప్రానానాథా ! నే నీదుఃఖము నెట్లొర్తును ? నేనేమిసేయుదును.
(అని భూమిపైఁబడవలెను.)

శివుఁడు—(తనలో)నిమియింపింత ? వాడు తనమూరుడనుచున్నది; తమూరుఁడెట్లయ్యెను?
నేను వేటకుఁబోయివచ్చునంతలోనీతమూరుఁ డెట్లుగలిగెను ? (ప్రకాశముగా) ప్రియ
సఖ! యేలవిపించెదవు ? వాఁడు నీకొమరుండయ్యెనేని ప్రత్యాగతజీవితండగుఁగాత.

పార్వతి—నాయట్టిమరదృష్టవతి కంతటిభాగ్యమా ? పుత్రముఖంబుఁ జూడక నేనెట్లు
నిల్లనయ్యెదో ? ఈదుఃఖమెట్లునైతు దైవమా ?

శివుఁడు—వనితా ! నీకతఁడెట్టిసుతుఁడు ? ఎక్కడినుండి వచ్చినాఁడు ?

పార్వతి—ఆ. వె. మీరు వేటకేగమీపురంబునఁగల, పురుషుల్లి వేటవ్రాన్నినేఁగ,
గవనిఁగాచువారిఁగానకనాతపో, బలముకలిమివీనిఁగలుగజేసి.

తే.గీ. వాకిటనునిల్చిలోపలివార్యహముఁ, జొచ్చియుండంగమీరాకస్రుక్కజేసె,
వానిమొకమిఁకి చూడకపనటమాని, పోదు నేనేమిసేయుదుభూతనాథ!

శివుఁడు—వనితా ! అట్లైన నాబాలునికడకుం బోదమురమ్ము (అనఁగాఁ బార్వతియు
శివుఁడును బాలునికడకు వచ్చుచున్నారు.)

బాలుఁడు—(అంతట నదివఱకే గజాననుఁడై నిలిచియున్న బాలుఁడు మాతాపితరులకు
నమస్కరించుచున్నాఁడు)

శివుఁడు—బాలకా ! నీనెట్లు బ్రలికితివి !

బాలుఁడు—తే.గీ.మీయమోఘనంకల్పంబు మేరమీఱ, రాదటంచుఁజండ్లకుండురహిదలంచి
యుత్తరశిరంబుగానిద్రనొందియున్న, గజముశిరముంచినన్నజగాననిర్భే.
కావునఁ బ్రత్యాగతజీవితండనై భవదీయదయానిశేషంబునకుఁబాత్రంబనైతిని.

పార్వతి—(బాలుంజూచి కౌగలించుకొని) తనయా ! ఏనుగు మొగముగనుండ సంకల్పించిన మీతండ్రి నిన్ను ఖండించిరి; సేగజాననత్వమే నాకు ముచ్చటదీరసంతోషకరమైనది; ఇట్లే శాస్త్రతముగచుము. వత్సా!

బాలుడు—మహా ప్రసాదము తల్లీ!

పిమ్మట బార్వతీపరమేశ్వరులును గుమారుండును సభాసీనులైయుండిరి.

[ద్వారపాలకుడు ప్రవేశించుచున్నాడు]

ద్వారపాలకుడు—జయజయపార్వతీవతీ! శ్రీమన్మహారాజరాజపరమేశ్వర! రాజరాజసఖ! పరాక్. స్వామీ! ద్వారంబున నొక్కమహాపురుషుండు సెమలి వాహనంబుగఁ జేకొనివచ్చి తనరాకం చేవరవారికి నివ్వనింపం దలంబుగఁ గోరుచున్నాడు. పిమ్మట చేవరచిత్తంబు.

పరమేశ్వరుడు—ఓరీ! యాపురుషుని లోపలికనుపుము.

[పురుషుడు ప్రవేశించుచున్నాడు.]

పురుషుడు—శ్లో. నమఃపితౄశంభవేస్తు నమోమాత్రేఽర్చితాయే,
జనకాయ నమస్తేస్తు జనన్యైతే నమోనమః.

(అని నమస్కరించుచున్నాడు.)

పరమేశ్వరుడు—మహాత్మా! నీవెవ్వడవు? మమ్ము జనసేవకులగు భావించుచున్నాడవు. (పార్వతిసాదరముగాఁ జూచుచున్నది.)

పురుషుడు—స్వామీవారు సర్వజ్ఞులు. నన్నెఱుంగకున్నవారు కారు. అయిన నిచటివారి కందఱకుఁ దెలియునటుల నన్నే చెప్పుమని యాజ్ఞ యయ్యెనేని నేనేతెప్పెదను.

పరమేశ్వరుడు—చెప్పుము.

పురుషుడు—తే.గీ. తారకాసురుఁజంపంగఁదారుకోరి, వేల్పులెల్ల నేనాధిపువేడికొనఁగ,
మీదులేజంబునన్నికిమితముగాఁగ, నిచ్చితిరిగదమున్ను రాయిధ్వవహుండు.

తే.గీ. మోయనేరకంగఁగకుముదముతోడఁ, జేర్చనామెయుశరపణిఁజేరఁజేసి,
సంతనుదృఢమందితినమరులలరఁ, గృత్తికలపాలుద్రావివర్ధిలితినిట్లు.

క. నాదునదృష్టముకల్పిని, మీదగునన్నిధినిగంటిమేలగునింకక,

ఏదియెటుండిననింపగు, నాదురితములెల్లఁబాసెనయముగ నెట్లుక.

ఈశ్వరుడు—పుత్రా! కడుసంతసంబయ్యె. (అని కౌగలించుకొనుచున్నాడు.)

పార్వతి—(దగ్గర చేరదీసికొని శిరంబుమూర్కొని,) కుమారా! ఈతండు సీయగ్రజాండు; నీవనుజుండవు; మీయిరువురు సుఖంబుగ నుండుండు.

కుమారుడు—తల్లీ! మహానుగ్రహము.

(ఇంతట తెరలో)

తే.గీ. ద్వారపాలకులార! మీదయినదయను, నింకనైననుమాకుమహేశ్వర,
 నమయమొసంగంగఁజేయుఁడినదయలగుచు, మానిరీక్షించుటెల్లనుమనవిచేసి.
 ఈశ్వరుఁడు—నహచరి! మనకిద్దరుకుమారులు గలిగి మనంబులనానందింపఁ జేయుచు
 న్నారు. కావున వీరలకు నామకరణము లొనర్పవలయు.

పార్వతి—ప్రాణనాథ! దేవరచిత్తంబునంగలయట్లు.
 ఈశ్వరుఁడు—ప్రథమపుత్రుండు హేరంబుండనవర్ధిలు; రెండవవాఁడు స్కందుండననెగడు.
 పార్వతి—స్వామి! భవత్కృతనామంబులచే గుమారులిరువురుఁ బెంపొందుదురుగాక.
 రెండవవానికి మయూరంబు వాహనంబయ్యె. హేరంబునకుం దగిన వాహనంబు
 నమకూర్చి యనుగ్రహింపుఁడు.

ఈశ్వరుఁడు—వానికి నిష్ఠముగనున్నదానిని వాహనంబుగ నిత్తము. బాలకా! నీకు
 వాహనంబుగ దేనిని గోరెదవు?

బాలకుఁడు—స్వామి! నాకు, ధాన్యభక్షణజీవనంబగు మూషకంబు వాహనంబుగ
 నొనర్పుఁడు.

ఈశ్వరుఁడు—మంచిదటులకానిమ్మ! నీకు జయంబగుఁ గావుత.

(లిగి తెరలో)

తే.గీ. ద్వారపాలకులార! మీదయినదయను, నింకనైననుమాకుమహేశ్వర,
 నమయమొసంగంగఁజేయుఁడినదయలగుచు, మానిరీక్షించుటెల్లనుమనవిచేసి.

(అని బిగ్గరగా నరువవలయు)

ఈశ్వరుఁడు—(విని,) ఎవరచ్చట?

[భటుఁడు ప్రవేశించి]

భటుఁడు—భటుఁడు కనిపెట్టుకొనియున్నవాఁడు మహాప్రభూ!

ఈశ్వరుఁడు—ద్వారంబున నెవ్వరో మొఱియించుచున్నారు వారిని రమ్మనిచెప్పము.

భటుఁడు—మహాప్రసాదము. (అని నిష్క్రమించవలెను.)

[పిమ్మట నింద్ర యమ పరుణ కుదేరులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

ఇంద్రాదులు—జయశంకర! కైలాసశైలవంశకర! భక్తజనశంకర! పరాక్.

ఇంద్రయమపరుణధనదులు నమస్కరించుచున్నారు. (అని నమస్కరింపవలెను.)

ఈశ్వరుఁడు—ఇంద్ర ప్రముఖులార! కూర్చుండుఁడు.

ఇంద్రాదులు—చిత్తము.

ఈశ్వరుఁడు—ఇంద్రా నీవేమిచనికై వచ్చితివి? యమపరుణధనదులార! మీరేలవచ్చితిరి?

ఇంద్రుడు—తే.గీ. స్వామి! సర్వజ్ఞులగుమీకు, సరవిలోడ, విన్నవింపఁగ నేల? సంపన్నులకువి
పన్నులనుబ్రోవధర్మమైపరిధవిల్ల, ముచ్చుఁబ్రోచువారెవ్వ రుమాపతీశ.
ఈశ్వరుడు—అయినను మీవచ్చినపనిని దాచకచెప్పము.

ఇంద్రుడు—ఉత్సాహ. మేముదలఁచుకార్యములకు మెండుగానువిఘ్నముల్,
గాముదంబుదక్కి మేముగాసిచెందియుండిమీ,
గీముచేరినారమయ్య! కృపనువిఘ్ననాథునెం,
తేముదంబుతోడనొసఁగిదినులన్గరింపుమీ.

విఘ్నములకొక్కని విఘ్ననిగ దయచేసిన మున్నుఁగ విఘ్నపతింగొల్పి సర్వకార్యం
బులఁ జేయఁగలము. విఘ్ననాథుం గోరుచున్నాము.

ఈశ్వరుడు—మీకోరిక యింతియేనా మఱిమేమైన నున్నదా?

ఇంద్రుడు—ఆ. వె. తారకాసురుండుతద్దయఁజేలరేగి, వేల్పుగములనెల్ల వెతలనొందఁ,
జేయుచుండెగానఁజివ్వలోవానివ, ధించువానిమాకు నుంచవలయు.

తారకాసురు సంహరింపఁగల యొక్కమహాత్ముని మాకు సేనానిగ నీయవలయును.

ఈశ్వరుడు—యమవరుణధనదులార! మీరేమిపనికై వచ్చినారు?

యముడు—తే.గీ. కాలదండంబుమృత్యువుఁగాలఁజమరి, తారకుండనువొందియుఁదామదించి
నాదులోకంబునారకనరులనెల్ల, విడిచివుచ్చిధర్మాత్తులవెతలఁగుడువు.

కావునఁ దారకానిొక్కనిం గృపసేయుఁడు.

వరుణుడు—ఆ. వె స్వామి తారకుండుసాగరాంబులఁగ్రోలి, నాదుపట్టణంబునలుగడలును
దాడివెట్టిమిగులదండింపుచున్నాఁడు, వానిఁజంపువాఁడువలయుమాకు.

స్వామి! నాదుపాశంబులెల్ల నిరాశంబులై నాకాశాపాశంబులగుచున్నవి. కావునఁ
దారకుం జంపుట కొక్కని నిర్దింపవలయును.

ధనదుడు—మత్తకోకిల. శంభుమిత్రుడటంచునించుక సంశయింపక క్రూరుడై,
సంభవింపఁగఁజేయునాపదకౌర్యభుర్యు నికాచరుణ్,
శంభుగావలియుంచెయత్తులస్రక్కఁజేసినిధిక్షితిన్,
జృంభణంబుగఁదారకుండికఁజేరకుండఁగఁజేయవే.

క. ఇదియట్లుండఁగవిఘ్నము, లదనుగనుచువచ్చిమచ్చునల్లరిచేయున్,
సదయతఁదారకవైరిని, విదితంబుగవిఘ్నపతిని, వేగనొసఁగమీ.

ఈశ్వరుడు—క. మీమనవులాలకించితి, మీమనికీతములకు నేగి మేలుగనుండికన్,
నేమహితులఁగనియిచ్చెద, నీమహిగలవారలెల్ల నెఱిగిగొనంగన్.

మంచిది; దిక్పాలులార! మీమీలాకంబులకుం బొండు.

ఇంద్రాదులు—మహాసుగ్రహము. (అని నిష్క్రమించిరి.)

పార్వతి—స్వామీ! జీవితేశ్వర! బృందారకులుగోరినయధికారంబు లెవ్వరికీనున్నారు.

ఈశ్వరుడు—భుజంగ ప్రయాతము. ధరామండలంబందుధన్యంబులౌచున్,

విరాజిల్లుతీర్థాలివేగంబుగాఁగన్,

సురాభిలనందోఁగుశూరున్సహృత్తున్,

వరున్జేసెదన్విఘ్నవారంబులందున్.

దేవీ! యొక్కదినంబున ముప్పదికోట్లతీర్థంబుల స్నానంబొనర్చి రాఁగలవాఁడువిఘ్న నాథుండు కాఁడగును. మఱియు వినుము.

భుజంగ ప్రయాతము. నగంబొక్కబాణంబునంగొట్టివ్రోవన్,

దగంజేసియాత్రోవఁదాలాకమెల్లన్,

దిగంతంబులందేగుదివ్యప్రభావుం,

డగున్దేవసేనానియైశ్వర్య మొప్పున్.

పార్వతి—స్వామీ! తమయసుగ్రహముగలుగఁగ నెల్ల రట్టివారలగుదురు; మనతనయుల స్పృడిచి వేటొక్కరి కాయధికారంబుల నియ్య నేల? వీరలకట్టియోగ్యతలఁగలుగఁజేయుఁడు.

స్కందుడు—జనకా! మీరానతిచ్చిన రెండుపనులను నేనే యొనర్పఁగలుగుదును.

రెండధికారంబులు నాకుం గృహనేయుండు.

హేరంబుండు—స్వామీ! నేనారెండుపనులం జేయఁగలవాఁడను? నాకాయధికారంబుల నొసంగుండు.

ఈశ్వరుడు—తే.గీ. తనయులారమీరిర్వరుతగఁగఁదీర్చి,

యాత్ర సల్పివిచ్చేయుండుపాత్ర మొదవ,

ముందుగావచ్చువానికిమొదటిదగును,

నవలివానికిరెండవదగును వరుస.

స్కందుడు—ఇదిగో! నేను వెళ్లుచున్నాఁడను. (అని నిష్క్రమించవలెను.)

హేరంబుండు (లేక) గజాననుండు—

తే.గీ. స్వామి! నాయందుఁడమకృపసాగదేని,

తీర్థములకేగివత్తునే? తీవ్రముగను,

సూలదేహంబుమూషకజాలయాన,

మరయమందగమనమునునమరియొండ.

(పార్వతి కై తిరిగి) తల్లీ నేను నిరుద్యోగిని యెండవలసివచ్చును? ఎట్లు రక్షించినా తమ దేభారము.

పార్వతి—మనోవల్లభా ! నీనికెట్లైన వజ్రమునికంటె ముందుగ రాగల యోగ్యత దయ నేయుండు.

ఈశ్వరుండు—మంచిది; నీయభిమత ప్రకారము (చేసెదను) గజాననా ! నామాటయొక్కటివినుము (అని చెవిలో రహస్యముగ)

హ్లో. సకృన్నారాయణేత్యుక్తాశ్రద్ధాభక్తిసమన్వితః,

గంగాదిసర్వతీర్థేషున్నాతోభవసిపుత్రక.

(అని యుపదేశించి) నీవు తీర్థయాత్రకు బొమ్మ వజ్రమునికన్న నీవే ముందుగ న్నానంబులొనర్చి రాగలవు. వెఱవకుము. [జయమగుగాక.]

గజాననుండు—మహాప్రసాదము. [అని నిష్క్రమించి సర్వతీర్థముల మునిగి యచటకు వచ్చెను.]

వజ్రముండు—స్వామి ! సర్వతీర్థముల నాడివచ్చితిని.

ఈశ్వరుండు—వజ్రము ! నీకంటె మున్నుగ నీయగ్రజుండు వచ్చియున్నాడు.

వజ్రముండు—జనకా ! తమచిత్తము.

ఈశ్వరుండు—చండీకా ! నీవు వీరలకాధిపత్య పట్టాభిషేకములకు సంభారంబులం గూర్చుము.

చండీకుండు—చిత్తము [అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.]

గజానన వజ్రముల పట్టాభిషేకము [నీను].

ఈశ్వరుండు—కుమారులారా ! మీ యాధిపత్యములతో నుభయముగ నుండుండు.

[ఇట్లన సర్వజనులను నిష్క్రమించిరి.]

ఇది ద్వితీయాంకము.

తృతీయాంకము.

(విష్ణుట విఘాతక విఘటకులు ప్రవేశించుచున్నారు.)

విఘాతకుండు—ఓరీ విఘటకా ! నీవెక్కడికిబోవుచు నిచ్చటికి వచ్చినాడవు ?

విఘటకుండు—మనవారలెవ్వరు నెందును గన్నడకపోవుటంబట్టి వారిస్వేదకుచు నిచ్చటికి వచ్చినవాడను. [మఱి] నీవెచ్చటికి బోవుచున్నావో ? చెప్పుము.

విఘా—దేవతలెద్దియోకార్యమును జేయబోవుచున్నారట, యక్కార్యమునకు భంగముకలుగునట్లు చేయుట కేగుచు మనవారి నేరినింగానక విచారించుచుండ నీవువచ్చితివి.

విఘ్నా—చెలికాడా! మనవారలందఱేమైయుందురు? ఎచ్చటను వారిబాడగాన్పడకున్నయది; మనవారి సంగతినిగుఱించి యాలొచింకము.

విఘ్నా—నేను గొన్నిదినములక్రిందట నొకవార్తవినియున్నాను.

విఘ్న—ఎట్టిదవ్వార్త?

విఘ్నా—మనమందఱముఁజేరి, దేవగంధర్వగరుడోరగయక్షగక్షస్పిద్ధసాధ్యులెల్లరు గావించుపనులకెల్ల నంతరాయంబుఁ గావించుచుండ, వేసారివారందఱును మూడుకన్నుల వేల్పుకడకు విన్నవించుబోయిరి.

విఘ్న—తర్వాత? తర్వాత?

విఘ్నా—చండీశ్వరునిచేతఁ బ్రత్యాఖ్యాతులై సాంబమూర్తి వారితోవిన్నవించ నమయంబు లభియింపక కొంతకాలమూరక యుండినారు.

విఘ్న—[తనలో] మూర్ఖులార! మీగతి యింతయే కద? [ప్రకాశముగ] ఉ. తర్వాత?

విఘ్నా—పార్వతీపరమేశ్వరు లిరువురు ద్యూతక్రీడనల్పిరి.

విఘ్న—మనప్రయత్నము లెవ్వయు నచోచ్చసాగవుగద. ఉ. తర్వాత? తర్వాత?

విఘ్నా—జూదమాడియాడి త్రిలోచనుండాభేటన కాతుకాయత్తచిత్తుడై యాటవిక బలంబులు బలసిరాఁగా యటవికిం జనిరి. పార్వతీదేవియుఁ జేలులును నింటనె నిల్చిరి. విఘ్న—ఉ. తర్వాత? తర్వాత?

విఘ్నా—లే.గీ. పార్వతీదేవిలోపలిభవనమునకుఁ, జేలగియభ్యంజనార్థమైచేరఁబోయి, ద్వారరక్షణకైయొక్క బాలుమిగుల, బలిమిగలవానిసృజియించెఁద్రాడ్చితోడ.

విఘ్న—[భయముతో] దేవతల కార్యము నెరవేరును కాబోలును? తర్వాత?

విఘ్నా—వేయునేల? మనప్రభువగు నాత్మసూతకుఁడును నశించునని తోఁచుచున్నది.

[జరిగినకథనిమము] పిమ్మట పార్వతీదేవి లోపలనుండఁగ సాంబమూర్తి వేటచాలించు కొనివచ్చి వాకిటనున్న పురుషుండడ్డగింపఁగా వానిం దోరించి లోపలికేగెను.

విఘ్న—[తనలో] ఆత్మసూతకుఁడు ప్రతికినాఁడు. ఇంక ఫరవాలేదు. [ప్రకాశముగ] ఉ. తర్వాత?

విఘ్నా—తరువాతసంగతి నాకును తెలియలేదు. కాని యొకటి యూహించినాఁడ.

[ఇంతట తెరలో బిగ్గరగా]

లే.గీ. జయజయపరాకుపార్వతీజయకుమార, జయజనకదత్తవిఘ్నరాజ్యయంతధీర,
జయగజాననసకలవిశ్వప్రచార, జయకుమారాగ్రజాతకంజాతనేత్ర.

“పరాకుగజాననసార్వభౌమా!” విఘ్నచ్చటాధిపా పరాక్.

విఘ్న—ఎవ్వరో ప్రభువులు విచ్చేయు బిరుదావళులు పఠింపఁబడుచున్నవి.

విఘ్న—[వినుపించుకొనక]

వాకిటనున్న బాలనిం నున్న లోపలికి విభుండురాఁగాఁ బార్వతీమహాదేవి తనస్రాణ నాథుంగని, [ఘటిముతోఁ జూతహీనం జేసితిని గదా యని] శోకింప నడ్డేవుండు దయార్ద్రస్యాముండై వానిం బ్రత్యుజ్జీవితంజేసి మనయందఱిమీఁద నాధిపత్యం బిచ్చినారుకాఁబోలు! ఆశనివెబిరుదాంకములు వినఁబడుచున్నవి; మనమింక నమ్మ హోత్తుని కొల్వగొలువఁ బోవలయును; మనవార్తలెవ్వరైన నెఱింగిన దొసగువాటి ల్లంగావున సరగునఁ బోదము రమ్మ అనఁగానే యిరువురు నిష్క్రమించిరి.

ఇది శుద్ధవిష్కంభము.

[పిమ్మట విఘ్నేశ్వరుండును మధుస్థందుండును రైవంశుండును

బరివారమును బ్రవేశించుచున్నారు.]

విఘ్నేశ్వరుండు—చ. హరుండు నుమాసతీమణియు నాదరమొప్పగ నిష్ఠురాజికి,

వరునిగనన్న నేర్పఱచివారకమంత్రుల జేసినారుమి,

మిరువురనాకడక సరగనిప్పడొనర్పగలట్టికృత్యముల్,

దిరమగుకాననంబులుగఁజెల్పుడు మీఁదగు నేర్పుమీఱగన్.

మంత్రులారా మనరాజ్యపరిపాలనంబునకుం దగిన కట్టిండుల దిట్టముగ పట్టుగలిగి యాలోచించి విన్నవించుడు.

మధుస్థందుండు—మహారాజ ! తమరాజ్యమునంగల రాజకీయానుచరులలోఁ—ఆత్మ ఘాత—సర్వనాశ—కార్యభంగ—సమయరోగ—దివాస్వాపులు అనువారలు ముఖ్యులు; వీరలొనరించు కార్యంబులును వీరినామధేయముల కనుగుణములుగానే యుండును. ఆయాపనులచేత సమస్తసురాసురముఖ్యుల యుద్యమముల భంగములు చేయఁట వారి పనులు; వీరికొక్కరిక నేకసంఖ్యులగు ననుచరులు గలరు; వీరందఱును దమస్వాధీనులై యిప్పుడున్నవారు; ముందుగ వీరువీరలీపనులు చేయవలయునని నిర్ణయింపవలసియు న్నుది; నాకుం దోచిన తెఱింగు మున్నుగ విన్నవించుకొనుచున్నాడను.

సీ. విఘ్నంబులకుమున్నువిభుండైనయాత్మఘాతకుండునేనాధిపత్యమువహించు,
నతనికార్యంబులకనుకూలుండైనర్వనాథుండునవలీనెనలకునేత,
కార్యభంగుండుదేవకార్యంబులకు నెల్లసమయరోగుడును ర్వ్యసమయములకు,
నధిపతులై యుండనహిలోకమునదివాస్వాపుఁడువిభుండయియేపుమిరు,
నెల్ల కార్యంబులందునుగృత్యమెఱిగి, వాహినీవతులిర్వరువరలుచుండ,
మంత్రులగువారు సర్వంబుమహిమనెఱిగి, కడపుచుందురురాజ్యంబు గరిమతోడ.

క. మందప్రజ్ఞులొనగు, మందమతులకార్యములనుమాటికిమనకున్,
బృందారకకార్యవిహతి, నందెఱవిత్తంబులెల్ల నాయములెపుడున్.

ఆ,వె. ఇట్టిద్రవ్యములయధేష్టుఁబుగామీర, లనుభవించిభృత్యజనులఁబ్రోచి,
కొనుచురావ్యమెల్ల ననుభవింపుమువిఘ్న, వితతిసార్వభౌమవిశదముగను.
మహారాజాధిరాజ! ఇది నాకుందోచిన తెఱంగగుటచే విన్నవించినాఁడను.

రై వంతుఁడు—స్వామి ! విఘ్నాఘ్నచక్రవర్తి! నాదువిన్నపంబుఁ జిత్తగింపుఁడు; ధూర్తా
తిధూర్త, మూర్ఖాతిమూర్ఖ, అజాగరాతిజాగర, ప్రభృతులవలన నార్జింపఁబడిన ధనం
బును, సురాసురగరుడగంధర్వ యక్షచారణ సిద్ధసాధ్యప్రముఖుల యత్నంబుల విఘ
లంబులొనర్చి యార్జింపఁగల ధనంబును స్వేచ్ఛానుగుణంబుగ ననుభవించుచు మఘైల్ల
ననురూపానుగ్రహదానంబులఁ దృప్తులం జేయుచుండవలయు. మఱియు మనుజు
లెల్లఁ బ్రమత్తులై యొనర్చు యజ్ఞాదులయందుఁ బ్రమాదంబున విఘ్నంబు లుత్ప
న్నంబులైయుంట ననేకధనంబును రాఁగలయది. [నశేషము.]

[ఇంతట తెరలో బిగ్గరగా]

జయసురాసుర కిరీట కోటి మాణిక్యరంజితీ పాదయుగ్మా ! జయ గజాననమహారాజ!
జయ ! విజయభవ ! సకల సురకిన్నరగరుడగంధర్వ యక్షరాక్షసచారణ సిద్ధసాధ్య
దైత్యదానవాదులెల్ల మనవికై వేచియున్నవారు; దర్శనంబొసంగవలయును.

[రై వంతుని వాక్యశేషము] వాని నెల్లసుఖంబుగ ననుభవించుచు సంతరాయసార్వ
భౌముండవై మఘైల్లఁ గన్నప్రజలట్ల కాపాడుచు వలయుపనుల మావలనఁ జేయిం
కొనుచుండుటయే తమకృత్యంబు; ఇందులకై ప్రత్యూహజనులెల్ల వేచియున్నవారు.

[తిరిగి తెరలో బిగ్గరగా]

జయసురాసురకిరీటికోటిమాణిక్యరంజితపాదయుగ్మా ! జయజయ గజాననమహారాజ!
విజయభవ ! సకలసురకిన్నరగరుడగంధర్వ యక్షరాక్షసచారణ సిద్ధసాధ్యదైత్య
దానవాదులెల్ల మనవికై వేచియున్నవారు; దర్శనంబొసంగవలయు.

విఘ్నేశ్వరుఁడు—మంత్రిసత్తమా ! ఎవ్వరలో మొఱియించున్నారు. అద్దానినానుభూ
ర్విగవారసిరమ్ము.

రై వంతుఁడు—ఎవ్వరచ్చట ? ఎవ్వరచ్చట ?

[భృత్యుఁడు ప్రవేశించి]

భృత్యుఁడు—స్వామి ! అజ్ఞాప్రతీక్షుండై వీడె భృత్యుఁడున్నవాఁడు.

రై వంతుఁడు—ద్వార్ధారంబునఁ గలకలంబు గలుగుచున్నది. అదియేమి ?

భృత్యుడు—

క. సురకిన్నరచారణకిం, పురుషోదగస్థిసాధ్యబుధవరులెల్లొ,
వరదుండగువిఘ్న నాయకు, శరణముఁబొందగఁడలంచుచుఁడెంచిరిగిన్.

క. వారలయాక్రందనముల, యారవమిదిమిన్ను ముట్టెనవ్వారలపైఁ,
గారుణ్యమునిచిప్రోచుట, కైరావింపందలంపుకరుణావార్ధి.

సామి ! పురాసురాదుల ధ్వనులైయున్నవి.

రైవంతుఁడు—మంచిది, వారిలో ముఖ్యులగువారి నల్వరంబోడ్డెమ్మ; ఇంతలోనీసంగ
తినిఁ బ్రత్యూహసార్వభౌమున కెఱింగించెద.

భృత్యుడు—మహాప్రసాదము. (అని నిష్క్రమింపవలయును)

రైవంతుఁడు—

తే.గీ. జేవ ! భవదీయసేవార్థదీక్షతోడ, యక్షగంధర్వగరుడవిద్యాధరులును,
వేచియుండిరినమృద్ధవిరహితముగ, మున్నునల్వరంబుఁటిముదముగదుర.

విఘ్నేశ్వరుఁడు—మంచిది: సరే ! కూర్చుండుము. (కూర్చుండవలెను)

[పిమ్మట నింద్రయమవరుణకుదేరులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

ఇంద్రుఁడు—నమస్కరించి, జయజయ పార్వతీనందన ! గణానన ! విఘ్నసమ్రాట్వద
విరాజమాన ! జయజయ.

విఘ్నేశ్వరుఁడు—శరీరపతి ! కూర్చుండుము.

యముఁడు—ప్రత్యూహపర్వతతటివప్రక్రీడాదురంధర ! పరాక్ ; మహాదేవనందన !

భక్తజనహరిచందన ! పరాక్ ; ఇదే యముని నమస్కారము.

విఘ్నేశ్వరుఁడు—దక్షిణాధిపతీ ! సీతంబుననుండుము.

వరుణుఁడు—పరాకు ; పరమేశ్వరనందన ! భవానీబాలక ! పరాక్. మదీయంబగునమ
స్కార మంగీకరింపుము.

విఘ్నేశ్వరుఁడు—మంచిది ; ప్రాచేతసా ! ఆదియ భవదీయాసనంబు ; గైకొమ్ము.

కుదేరుఁడు—మిత్రనందనా ! సర్వకార్యనిర్వహణదక్ష ! నమస్కార మంగీకరింపుము.

విఘ్నేశ్వరుఁడు—జనకప్రియసఖా ! మీరలట యాసీనులగుడు.

(అందఱుఁగూర్చుండినతర్వాత)

చ. సురవరులారమీరుగడుక్రుక్రినచందముదోఁచె, మీకును,

స్థిరములెకాప్రభుత్వములు ! చేయఁగలట్టివిశేష కార్యముల్,

వరుసగఁగల్గెనే ? సురలంపచ్చినకార్యములెల్లఁదెల్పుఁడి,

బరవసమొప్పువానికగుభంగివిముందుగనిశ్చయించెదన్.

లే-గీ. దేవవరులారమీరలెం లేముదమున, నన్ను దర్శింపవచ్చుటానందమయ్యె,
ఇంద్ర! మీవచ్చుటకుఁగతం దేమియాయు,దంతముల స్వెల్లఁ దెల్పుమీసంతసమున.
దేవేంద్రుడు—

సీసమాలిక,

శంకరతనుజాత! సామజముఖ! దేవ! విన్నవించెదనుమావెతలస్వెల్ల,
సావధానతఁగాఁగనరగునవినుమయ్యుకోరిముప్పదిమూడుకోట్లదేవ,
తలుసుగంధర్వవిద్యార్థరయక్షచారణసిద్ధసాధ్యాశ్విగణములెల్ల,
దైత్యదానవనాగతరణివస్విందుమానవకిన్నరాదులనయముతోడఁ,
గావించునకలనుకార్యంబులకువిఘ్నచయములుతొప్పించినమయములకు,
సానుకూలముగాకచయ్యనఁజేడిపోవసురలెల్లస్మక్కిరిసొంపుదక్కిరి,
దిక్కుఁగానకమేముదెనచెడివేసరిముమ్మార్తులకునదామొక్కుచుండ,
మాతపంబులబండ్లిమాకోర్కులీదేరమూడుకన్నులవేల్పుముదమునొంది,
యంతరాయములకునధిపతిఁగానిన్నఁగావించిమాకిచ్చెఁగరుణతోడఁ,
గానమామొఱులాలించిగారవమునఁ, గార్యభంగములొదవకకలిసిరాఁగ,
విఘ్నములుదూరమగునట్లువేఁగఁజేసి, మమ్మశరణాగతులఁబ్రోవుమిమ్ముగాను.
స్వామీ!మీరు వివిధవిఘ్నాధిపతులైయుండుట నేటికిసంభవించి మేమెల్లరముకృతా
ర్థులమైతిమి; ఇక మామనవులాలకించి మాకెద్దియైన నుపాయము నెలవిండు.
విఘ్నేశ్వరుడు—మంచిది; మీరుపొందు కష్టములస్వెల్ల వినుపింపుము.

దేవేంద్రుడు—స్వామీ! తమరీయధికారము నవలంబింపకమున్ను విఘ్నములకెల్ల నాత్మ
ఘాతకుండు స్వామియై విఘాతకవిఘటకులు తనకుమంత్రులుగా నకలసురాసుర నర
కిన్నరగరుడోరగఘాతభేతాశస్త్రముఖులయొనరించు నకలకార్యంబులకు విఘ్నములా
పాదించుచు ధూర్తాతిధూర్త మూర్ఖాలిమూర్ఖులలోనగునేనాధిపతులతోఁజగములంతట
తామయై విఘ్నసాముదాయకులు తిరుగుచున్నారు; మఱియ ముమ్మార్తుల కార్యంబు
లందుఁ దక్కుతక్కిన యెల్ల దేవజాతివిశేషులయు నఖలకార్యంబులు ఖలంబులొన
ర్పచున్నారరు.

లే-గీ. ఎట్లులైనమాకు, గట్టురాపట్టికి, పట్టివైనసీవెపట్టుగాఁగ,

నుందువనుచునింతయొర్చియుంటిమిగాన, నీశ్వరుండవై తివిప్పటికిని.

కావున నెద్దియైన నదుపాయంబొలోచించివిఘ్నములమాతేరవునకురాసీక యాజ్ఞలో
నుంచవలయును. అందుచే నెల్ల వేల్పులును, మనుజోరగులునుమిమ్మునారాధించి పిమ్మట
నాయానర్హకార్యంబులంజేకొనియెదరు. మిమ్మునారాధించువిధంబులునుమీకనుభో

గ్యములైన యువహారంబులునానతిచ్చి మీజన్మవాసరమగు నీప్రాప్తపదీశుక్లచతుర్థిని విశేషమహోత్సవపూజలనందుచు మాకార్యములనెరవేర్చుటకుఁ జిత్తంబున నాలాచించి నెలవియ్యవలయును.

విఘ్నేశ్వరుఁడు—మంచిదిమహేంద్ర! యటులయాలోచనచేసిచెప్పెదను; మహారత్నమాత్ర విశ్రమింపుఁడు.

ఇంద్రుఁడు—చిత్తము.

(ఇంతలో నొకపురుషుఁడు ప్రవేశించి.)

పురుషుఁడు—జయజయ విఘ్నవినాయక! జయజయ! ప్రస్తుతగణోత్తములు తమకుఁ బట్టాభిషేకమయినతరువాత, తమదర్శనము చేయఁదలంచినవారలై ద్వారంబునవేచి యున్నవారు; పిచ్చుటఁ దమయనుగ్రహంబు.

ఇంద్రుఁడు—(తనలో) విఘ్నేశ్వరునియొద్దికార్యమునకును విఘ్నములాయెనే ఇక యెట్లు? మనమేపనికోఁబోయినను సంతరాయములేయాయెగద? (అనిసణుకవలెను).

విఘ్నేశ్వరుఁడు—ద్వారకా “గజాననుఁడు ప్రస్తుతగణంబులకు దర్శనంబీయనుద్యుక్తుం డయ్యును నింద్రాదిబృందారకుల కార్యభరంబున నున్నవాఁడు; కావున, వారినిమఱి యొకసమయమురమ్మన్నాఁడని” చెప్పము.

పురుషుఁడు—మహాప్రసాదము (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

విఘ్నేశ్వరుఁడు—(మంత్రులతో) ఏమి మధుస్యందా! ఏమి రైవంతా! వింటిరాత్రివిష్ట పాధిపతులవార్తలు! మనము దేవజాతివిశేషులమయ్యును రాక్షసకృత్యములగుయజ్ఞ తపోవ్రతభంగములుచేయనేల! చేయఁదలంచినరాక్షసులొనరించుపనులకువిఘ్నంబు లొనర్చిన లోకోపకారమగునుగాని దేవతాకార్యంబులకువిఘ్నంబులొనర్పనేల! మన కునువహారంబులుగఁ బదార్థంబులందెచ్చి పూజించి వ్రతమొనర్చినేనియట్టివారికా ర్యంబులు సఫలంబులుగఁ జేతము; వారిచ్చినకానుకలు, పండులు, నుండ్రములు, నారి కేళ జంబూబిల్వకపిత్థంబులు, దూర్వాంకురములు, మందార పారిజాత ప్రముఖకుసుమం బులు నొసంగ వానిగఁపుంబులుగ సంగీకరించి వారివారిపనుల సానుకూలంబుగ నొనర్తము. మితలంపేమి?

మధుస్యందుఁడు—స్వామీ! నాయేలికా! వీలినవారు సర్వస్వతంత్రులు; సర్వజగత్పాప కులు; మిమ్ము నమస్కరించువారిపనులు చక్కచేయుటమీకుస్వాభావికధర్మముగద? వేల్పులెల్ల మిమ్మం బూజింతురుగాక; అగ్రపూజకుఁ దామే యధికారులైవారలకా ర్యంబులు సఫలంబునొందించుట పరమధర్మంబై. కావున నదియెనవృత్తము.

రైవంతుఁడు—ముక్కుంటి గారాబుపట్టి! యుక్కి-పములేకమక్కువతోమీకుఁజక్కఁగ

బెక్కుపూజలంగాంచి నసురల స్రుక్తింపక వారివారి కార్యంబులంజక్కపెట్టి వారి
కొక్కదారిచేయుట యుక్తము. తమవిఘ్నాధిపాతలనెల్ల సన్నార్దులగనొనర్చి తమ
కానుకలలో శేషంబొసంగుడు. వారలచ్చటచ్చటఁ బడియుండుదురు. మహామహిమ
గల తమకొక్కరద్దముగ నుండఁగలరా? తమచిత్తమునంగలయట్ల కానింపుడు.

విఘ్నేశ్వరుఁడు—దేవేంద్రాదిదేవతలార! మీ కార్యంబులుసఫలంబులగును. ఇకమీ కార్య
ములతెఱపునకు విఘ్నంబులారావు. త్రైలోక్యవాసులచేతను మదీయపట్టాభిషేకదినం
బగు నీశుక్లచతుర్థిని గలాన్వితప్రకారంబుగ మదీయాకృతిగల విగ్రహంబులంబూ
జించిమదర్థమై యుపహారద్రవ్యంబులనమకూర్చి షోడశోపచారంబులతోఁబూజించి
రేసి యదియమదీయాభీష్టంబు. ఇటులనొనర్పలోకత్రయవాసులకుం దెల్పుఁడు. యను
వరుణకుదేరులార! మీరు మీమీయిక్కలకుంజక్కఁగనరిగి మీమీప్రజలకెల్ల మదీ
యాజ్ఞలం దెలిసి సుఖంబుగనుండుఁడు. ఇది మొదలు ప్రతికార్యంబులందును సగ్ర
పూజ మాకుంజేసినచో నేయంతరాయంబును మీకుంగలుగదు.

ఇంద్రుఁడు—మహానుగ్రహము. భస్మఁడనైతిని.

యముఁడు—కృతార్థుఁడనైతి.

వరుణుఁడు—నాతపంబెల్ల ఫలించె.

కుబేరుఁడు—నేడుగా? మాకోర్కులెల్ల యీదేరినవి.

(అని నల్వరు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

విఘ్నేశ్వరుఁడు—మంత్రి? రైవంత?

రైవంతుఁడు—స్వామి! ఏమిసెలవు?

విఘ్నేశ్వరుఁడు—నచివా? మధుస్యంద?

మధుస్యందుఁడు—చిత్తము. ఏమియాజ్ఞ?

విఘ్నేశ్వరుఁడు—మనము మొదటదలచినయాలోచనలను దేవతలప్రార్థనలవలనవిడువ
వలసివచ్చినది. ఆయిన నయ్యదియు మదీయతాత పాదులకును గిరిజామహాదేవికిని నభీ
ష్టుమగు కార్యము కావుటచేత నాదరింపవలసివచ్చినది. సర్వదా సర్వత్ర సర్వకార్య
ములయందును ముందు మమ్ముఁబూజించుటయనునది సకలలోకత్రైవ్యముకలిగినదిగదా?
మనలంబూజింపనివారి కార్యంబులయెడ మనసేనానులకొర్యంబుఁజూపనివ్వవచ్చును.

రైవంతుఁడు—స్వామి!

అ. శ్రీ. అట్టులయ్యెనేని యస్తురులహృదకాత, భరితులగుచుండేయు వసులయందు,
దమకుఁబూజనల్గుటఁ జూతా, యిష్టులను, లంబులయ్యెనేని లగ్నగలదె?

క. బృందారకులకు హితమును, దిందలచెడుమీకునదియుఁ దెప్పరమెయగున్,
ఇందులకేమి దలంచితి, రింద్రాదులకార్యభంగ మెడగాకుండన్.

విఘ్నేశ్వరుండు—రక్కసులు వెక్కసంబులగు కార్యంబులకై పూజించినను వెక్కు
కర్ణంబులు లోకంబునకు మిక్కిలి హితములుగాక తక్కువు. ఊరాధిపతిసంబున
నమ్మతోత్పాదనమునకై దేవతలును బూర్వదేవతలును కూడి ముందుగ మాకే
యగ్రపూజనల్పదురు, అందు దైత్యులకార్యంబు సఫలంబుజేయకుంటిమాయమృత
సంభవంబే యలవడదు. కావున నమ్మతోత్పాదనపర్యంతంబు వారికార్యంబులు
నెరవేర్పవలయును. పిమ్మట దేవాసురులమృతంబులభియించి తత్ప్రాప్తికై యొండొ
రులు వివాదపడుచుండఁ బరాత్పరుండగు శ్రీమన్నారాయణుండు వారివాదుతీర్చి
దేవతలకమృతంబిప్పించి యసురులుగ్రసమరంబునకురాఁగా నమరులంగెల్పించును.
అట్టిసమయంబుల నాకంటె నధికులగువారు నిర్ణయలపట్టఁ గరుణింతురు. రాక్షసులు
చేయు దేవకార్యనిఘాతముల సాగనియ్యక శ్రీయశస్తి కాపాడుచుండును తద్దివ్య
సామస్త్రరణంబుజేసియేగదా నాకు నీయాధిపత్యము లభించినది.

శ్లో. ఉమామహేశ్వరౌ యద్వత్పూజనీయౌ మమాధునా,

లక్ష్మీనారాయణౌ తద్వత్పూజనీయౌ నసంశయః.

ఆశ్రీమన్నారాయణుని సంకల్పమునకు వికల్పమొనర్పఁదలంబుగూడదు. ఆమహా
మహుని యభీష్టంబులు మనయలవికిమీఱినవి. కావున రాక్షసులకార్యంబులు సఫల
తఁబొందించినను దేవతలకుఁ గొదవలొదవవు. చూడు.

పంచచామరము.

హిరణ్యకశ్యపుండుమున్ను హేమకూటమందుఁదా,

నరణ్యవాసీయాచుము న్నహతపంబునల్పుచో,

వరేణ్యమంచునగ్రపూజభక్తిసల్పెఁగానఁద,

ఛ్చరణ్యుడైవతంబుచేవశంబులయ్యెఁ గోరికల్.

క. దానంజేసిజగంబుల, కున్నాయకుడై మహాభంగోరిక నేరెన్,

నూనున్బుణ్యుపధింపఁగఁ, బోనాతనిగెడవెకొరిముదమునవినవే.

మఱియును, పృథాసురుండు మఘంబూజించి ముక్కుంటివేల్పుప్రసాదంబువడ
సియు, ద్రోహబుద్ధితో నావేల్పుం బరిభవంపంబును విశ్రుమున్నుచే ముడియఁడను
భక్తపరాధీనులగు హరిహరులనంకల్పంబులు మనశక్తిచే నిరోధింపందగినది. కావు
గద? “దైత్యులవలననైన నగ్రపూజింపింది వారికార్యముల నెరవేర్చును నెరవే
ర్పవచ్చు” నని జననీజనకుల యాజ్ఞయుంగలదట్లు.

మధుస్యందుడు—నాస్వామి! అట్టిచో రక్కసులవలన నుమామహేశులను, లక్ష్మీనారాయణులను నపరిమితముగ బాధలంజెందుచువచ్చిరే? ఆయ్యది యస్పదీయ దోషంబుగాదా?

విఘ్నేశ్వరుడు—వారు జగదుదయరక్షాప్రళయకర్తలు. వారికవి లీలలు, లోకప్రవర్తనకై వారట్లగుటకంగీకరింతురు.

మంత్రులు—శమయిష్టానుసారము బద్ధులమయ్యెదము.

విఘ్నేశ్వరుడు—మంచిది; నేనాధిపతుల రష్టింపును వారలకాజ్ఞానగుదము.

మధుస్యందుడు—ఎవరచ్చట? ఎవరచ్చట?

(భటుడు ప్రవేశించి)

భటుడు—అయ్యా ఇదుగో భటుడున్నవాడు. ఏమిసెలవు?

మధుస్యందుడు—భృత్యా! నేనాధిపతుల రావింపుము.

భటుడు—మహానుగహము. (అని నిష్క్రమించెను.)

[పిమ్మట ఆత్మఘాత విఘాత విఘటకులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

ఆత్మఘాతుడు—పరాకు; గిరిజానందన! విఘ్నేశుచక్రవర్తి! పరాక్. ఇది నేనాధిపుని నమస్కారము.

(తక్కినవారుచు నట్లే చేయవలెను)

విఘ్నేశ్వరుడు—కూర్చుండుండు.

నేనాధిపులు—చిత్తము. (అని కూర్చుండవలయును)

విఘ్నేశ్వరుడు—(మంత్రికైచూచి) మధుస్యందా! మనయాలోచనలనన్నిటిఁజెలిపి వారి యునికివట్టులంజెప్పము.

మధుస్యందుడు—చిత్తము. ఆలాగుననే.

రైవంతుడు—నేనాచలార! విఘ్న రాజ్యసామ్రాజ్యధురంధరులొక్కాఁడనిచుచున్నారు. “నరసురాసుర గరుడగంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధసాధ్యయుక్షవిద్యాధర తుషితభాస్వరా నిలాదుల్లేవారును వారివారి కార్యంబులకుముందుగ మనకేయగ్రహాజగ వానింతురు కావున, వారల కార్యంబులకువిఘ్నంబులొనర్పకుండవలెను, మాకగ్రహాజలీయనివారి కార్యంబులంజెఱపుండు. విశేషించిచెప్పట లేమనఁగా, మాకగ్రహాజ యున్నను లేకున్నను భగవద్భక్తులయ్యద్యమంబులందు మీచరితంబు నివారింపుండు.”

ఆత్మఘాతుడు—అయ్యా! అట్లేని మానసులెయ్యవి?

రైవంతుడు—

క. సతపతులవిరోధింబుల, నతితోచనలైనతోడల తలయందున్,

అతిమందమతులయెడనె, వతిముదమున నుండవలయునానతికిదగ్గన్.

ఆ-వె. పరులకెగు చేయుపట్లవిఘాతకుం, డొరులమిత్ర పరుల యుక్తిమీర,

మైత్రి జేరుపుచోటమనవిఘటుండును, నుండవలయునెప్పుడో జితోడ.

తే-గీ. సమయరోగదివాస్వాపనైన్యపతుల, కునికిపట్టిటమున్నెనియోజితంబు,

లయినయవిగానమీరందరాస్థలముల, నుండుఁడాఞ్గాప్రతీక్షులైయూర్జితముగ.

(ఇంతలో భటుండు ప్రవేశించుచున్నాడు)

భటుండు—జయవిజయాభవ ! విఘ్న సామ్రాజ్యధురంధర ! జయా భవదీయ విఘ్న పరిబృఢ

త్వంబువిని సత్తమాతృకాభగవతులు తమయభివందనం బభినందింపఁగోరుచున్నారు.

విఘ్నేశ్వరుండు—మంత్రులారా! మాకిది కృతార్థమైనకాలము. మాతృభగవతులకభివంద

నంతొనర్చినన్నం బావనునిగఁ జేసికొనియెద. మనమటకుంబోదము; సేనాధిపా!

ప్రమథగణంబుల మాతృభగవతుల సన్నిధానంబునకు రాఁబనుపుము.

(అనుచు నందఱు నిష్క్రమించిరి.)

ఇది తృతీయాంకము.

చతుర్థాంకము.

[పిమ్మటఁ గుటిలుండును నిర్మలుండును ప్రవేశించుచున్నారు.]

కుటిలుండు—చెలికాఁడా! మనకువచ్చినప్రభువు, వినఁగుమొగము, ఏకదంతము, తుం
డముఁగలిగి, పెద్దకడుపు, పావజంబెములు, మూషకవాహనమునుగలుగుటంజేసిచూపు
నకే హాస్యాస్పదముగ నున్నవాఁడు; ఆయనగారి ప్రభుత్వమిక నేరీతిగ హాస్య
ధారమైయుండునో?

నిర్మలుండు—(నిర్రేదముతో) ఓరి కుటిలుండా! సేపేరునకుఁదగినట్లు మాటలాడుచు
న్నాడవురా! మాడు.

మ. గిరిజామానసికాత్మజుండభవసత్కృత్యైకదత్తుండునై,

ధరలోఁగల్గిత్రితోటితీర్థములనుద్దామసిలిక్జాములొఁ,

బరితెలించెయగణ్యపుణ్యగరిమన్పితృహారాజ్యంబుఁదా,

భరియింపన్దగెనట్టిధన్యుండుమహాభవుండుగాకన్యుండే?

మఱియు,

తే-గీ. “పార్వతీనందనునినదా భక్తితోడ, స్మరణచేసినఁబాపముల్నమసిపోగ,

నమ్మహాత్మునినడత హాస్యాస్పదంబ”, యనుటసీన్వభావంబునకర్తవ్యమునుమీ.

కుటిలండు—ఎట్టివాడైనను భగవత్కటాక్షంబున గొప్పవాడగును. శ్రీ భగవచ్చంక
రోపదేశాచరణంబునంగదా యంతకుం దగియుండెను.

నిర్మలండు—అరే ! ఇప్పుటికిని సేకుటిన్వభావమును విడువవైతివిగదరా ? శంకరులట్లంద
ఱికిఁ జెప్పదురా ? సిద్ధనడుగుము. సేకునట్టివరమార్థోపదేశంబొనర్తురేమో ? చూతము.
కుటిలండు—

తే—గీ. స్వామిమిమ్ముదువాక్యముల్ సంతసముగ, హితవునెప్పుడునున్నవియింకమీఁదఁ,
గుటిలతమనంబునుండియు గుణముయండి, తొలగియభిధానమువమాత్ర దోచు
నిర్మలండు—ఓరి ! సేవెచ్చటనుండివచ్చుచున్నాడవు ? విశేషవార్తలేమి ? చుండె.
కుటిలండు—

తే—గీ. స్వామిమనవిప్పు నాథుండునప్తమాత్ర, కాభగవతులసేవింపఁగాఁగడంగి,
సన్నిధికినేగవారలు పెన్నిధిఁగను, వారిఁబోలెనత్యానందమగ్నులైరి.
నిర్మలండు—ఊ. తర్వాత ? తర్వాత ?
కుటిలండు—

తే—గీ. విప్పు నాథుండువారిదీ వెనలనంది, యంతనటనుండికదలనింద్రాదిసురలు,
నాకలొకవదార్థగణంబుతోడఁ, బూజఁగావించుమని వేఁడిరోజనవుడు.
నిర్మలండు—తరువాత ? తరువాత ?
కుటిలండు—విప్పు పతి యంగీకరించి సకలవిధపూజలంబడనె.

నిర్మలండు—తరువాత ? తరువాత ?
కుటిలండు—పూజకును వై వేద్యంబునకు నేమి కావలయుననియడుగఁగా విఘ్నే శ్వరులు—
ఆ-వె. “నారి శేళములునునానావిధకషిత్త, ద్రాక్షజంబుపనపదాడిమముల,
కేతకులనుచంపకీకుసుమంబుల, పూజనలుపవలయుఁబూర్ణముగను.

(వెండియు.)

ఆ-వె. బిల్వపత్రములును పేర్చినేరేడుజి, లేడుపత్రములునులీలదూర్వ,
మాచిపత్రియునునుమాదళంబులునుస, రోష్ణత్రమములుపూజకొప్పియుండు.

క. పనసోదుంబరకదళీ, ఘనఖర్జూరామ్రమధువుకర్పూరంబుకొ,
వినుడుండ్రంబులపూవము, లనుభక్త్యములిష్టములు పదార్థములెపుడున్.

అని నియమించిరి.

నిర్మలండు—తర్వాత ? తర్వాత ?

కుటిలండు—ఆ-వె. పెద్దకడుపువేల్పు పెల్లానడ తత్త్వ, దార్థసంచయంబుదాత్తభంగిఁ,
బొట్టనించితప్తప్రిబొందిసురాళికి, నభయమిచ్చిపంచెనాదరమున.

నిర్మలుండు—(తనలో) దైవసానుకూల్యమువలన నేటికి దేవతలు స్వకార్యనిర్వహణ దక్షులైరి (ప్రకాశముగ) తర్వాత? తర్వాత?

కుటిలుండు—

క. అలరుచునలకాపురమునఁ, గలవారలుపిలిచిపూజఁగావించుగవి,

ట్టరియటనుం ద్రములుకుడు, ములుమెండుగ మెక్కికదలె మోదముమీఱి.

నిర్మలుండు—తరువాత? తరువాత?

కుటిలుండు—(దుఃఖపడుచు) కటకటా! శోకము చెప్పనియ్యదు. దుర్మార్గుడగు చంద్రుండు విఘ్ననాథుండుగాంచి యతనియాకృతి వికృతిగనుండెనని యపహసించెను. ఆనవ్విసతోడనే రాజదృష్టియగుటచే దద్దోపంబున నుదరంబుప్రయ్యలై యుండ్రంబులు వీధిబోరల విఘ్ననాథుండు వినాయకుండై యటఁబడియున్నవాఁడు. అయ్యయో !! అయ్యయో !!

నిర్మలుండు—(దుఃఖముతో) హా! దైవమా! కుటిలా! స్పష్టముగఁ జెప్పము,

కుటిలుండు—(రోదనముతో)

సీ. అటులనుండ్రాళ్ల భక్ష్యంబులనందంద వెక్కినంబుగఁజాలమెక్కిపెద్ద,
కడుపుభారంబునఁగడుమందయానుండై యిలుసేరవచ్చుపిఘ్నే శుఁగాంచి,
వికృతాకృతియటంచువిధుండంతవికవికనవ్విసనాతక్షణంబరాజ,
దృష్టితాకుటఁజేసి కెబ్బుననుదరంబువిచ్చియుండ్రంబులువీడిపడుచు,
వీధిదొర్లాడనంతటవిఘ్నవిభుండు, దావినాయకుడగుచునుధరణిఁబడియె,
నక్కటా! రాజదృష్టికినరయగొండ, లయినసీరయిపోవెయయ్యాక్షణమున.

నిర్మలుండు—(రోదనముతో) హా! చంద్రా! ఎంతచేసితివిరా?

ముక్కంటికంటిమంటకంటె గెంటనమాయెఁగా? నీదృష్టి; కళంకీ! ఇంకెవ్వరుదిక్కు.

కుటిలుండు—మిత్రమా! భయంపడకుము; చండిశ్వరుండురాఁగా మనప్రభుండు ప్రత్యుజ్జీవితుండయ్యె.

నిర్మలుండు—(సంతోషముతో) తర్వాత? తర్వాత?

కుటిలుండు—విఘ్నేశ్వరుండులేచి చంద్రుంజూచి కనలి, శపించెను. ఏమనగా.

ఉ. హిరిదురాత్త! చంద్ర! ననునొయ్యననవ్విసకారణంబునకొ,

భోరుననిట్టియాపదలఁబొందితిఁగావుననింతనుండిని,

హైరణినిదలొంబెదరుగాత నినుంగనుగొన్నవారలం,

చారశపించియెఁగెనునిజావనభంబునకగ్గజాన్యుండకొ.

నిర్మలండు—తరువాత? తరువాత?

కుటిలండు—తరువాతినంగతులెఱుంగుటకుం బోదమురమ్ము.

(అని యిరువురు నిష్క్రమించిరి)

విష్కంభము.

బ్రహ్మ స భ.

[శివుడు బ్రహ్మదేవుండును సరస్వతియుఁ గొల్కుటకూటంబునఁ బ్రవేశించుచున్నారు.]

బ్రహ్మదేవుండు—సరస్వతీ! నీవలకుఁ దోడుకల్పిని జగంబుల సృజింపఁజాలితి, సరస్వతి

సృష్టియు భవదీయ సౌందర్యావలూకనమూలంబుననేయయ్యె?

సరస్వతి—ప్రాణనాథా! దేవర దివ్యశక్తిని విభేయురాలియం దారోపించుచున్నారు.

బ్రహ్మ—సరస్వతీ! వింటివా?

క. ఇప్పుడొకవింతనొకరుండు, మెప్పుగ నెడుసృష్టియందు మెలపుగ నుదయం,

బొప్పుగఁగనిగిరిజాతప, మొప్పునిలిచివిఘ్నరాజ్య మొందెళివుదయక.

సరస్వతి—ప్రాణనాయకా! నేనామహామహునిం జూడవలయు.

(ఇంతలో ద్వారపాలకుండు ప్రవేశించి)

ద్వారపాలకుండు—వరాక్ సరస్వతీ ప్రాణవల్లభా! నకలజగత్సృష్టికార్యనిర్వహణ
దక్ష! నమస్కార్.

బ్రహ్మ—నిమిరా సమాచారములు?

ద్వారపాలకుండు—ఇంద్రాదిదేవతలెల్ల భవదీయదర్శనం బభిలషించి వాకిట నిల్చియున్న
వారు.

బ్రహ్మ—వారిం బ్రవేశింపఁజేయుము.

(ఇంద్రవరుణులు ప్రవేశించుచున్నారు.)

ఇంద్రుండు—

శ్లో. నమస్సరస్వతీనాథ నమస్తే హంసనాహన,

నమస్సర్వజనస్త్వైతే నమోవాఙ్మయపునర్నమః.

అని నమస్కరించుచున్నాఁడు.

వరుణుండు—

శ్లో. నమఃపద్మోద్భవాయాస్తు పుత్రాయ కమలావతే,

నమోవాక్యస్వరూపిణ్యై శారదాయై నమోనమః.

అని నమస్కరించుచున్నాడు.

బ్రహ్మ—ఇంద్రవరుణులారా! కూర్చుండుండు. మీసర్వాభీష్టములు సిద్ధించుగాక.

ఇంద్రుడు—అదియే మహాస్మగ్రహము.

బ్రహ్మ—శతమఖా! నీవేమో నేడు పనికిలగి వచ్చినాడవు.

ఇంద్రుడు—

మ. కలకాలంబునుమీరుమమ్మునరయంగానుండుటంజేసిమా,
యలదైత్యులడుగాసిజేయుతఱినత్యం తార్తితోనుండిమీ,
బలముంగాంచుటచేగదా విజయముల్పాపించుటల్లాకునే,
డలచంద్రుండదియే మొకన్వృత్యుని నాడాలించిపాలింపవే.

సీ. వేల్పులలోదాసువేలువై యుండియుంగమలారి నేమవికాసిగామి,
నిశలెల్లననిశంబునిష్కాంతులై యుండ నర్కాన్ని తేజంబులణిగిపోయె,
బూర్ణి మంగానమిపార్ణి మాచేష్టల మానివేసిరియజమానులెల్ల,
నోషభులెల్ల నిరోజంబులయ్యెను దేవతలెల్లని నైజులైరి,
చంద్రునెడఁబాసి కావునజలగర్భ, వానిరావించిలోక ప్రవర్తనంబు,
చెదరిపోకుండఁజేయుమీముదముతోడ, నమరులాహారహీనులై యలరంగలరే.

కావున శశాంకుండెందున్నవాడో దివ్యదృష్టిచే నారసి యతనిరక్షింపుము దేవా!

బ్రహ్మ—కొంచెము నేపు ధ్యానించి)

మ. పురుషాతావిను మెవ్వరోరిపులుమిమ్మున్నొంతురన్నాటయే,
గిరిజాసూనునిఁజూచినవ్వంగగదా! గేడించికాపించుటల్,
సురలయ్యుండియురాజసంబుదగునాశోధింపసాధించిదా,
నరయంజంద్రునితప్పగాకిదియభాస్యద్రోహమాయెంచగఁక.

గజాననుండు భక్తులర్పించిన పదార్థములఁ బొట్టనిండఁగ నారగించి వీధివెంట పచ్చు
చుండఁగాగని చంద్రుండపహసింప నాదేవునకదివెక్కనమై యుదరంబుక్రీలి యుం
డ్రంబులెల్ల ధరణిఁద్రెళ్లిన నతిత్తుభీతుండై చంద్రుంగనుఁగొనిన వారికపనిందలు కలు
గునుగాక యని శంపించెను.

ఇంద్రుడు—స్వామి! తర్వాత?

బ్రహ్మ—తరువాత చంద్రుండదివిని, “తాజనులకుఁ గన్నడనేల? వారి కపనిందలు కలుగ
నేల?” అనివెచారించి మానససరోవరంబునం దాగియున్నవాఁడు వానింబిలిపింపుము.

అతనిందోడ్కొని కైలాసంబునకేగి వానికాపంబుమరల్ప గజాననగిరిజాగిరిశులంబ్రా
ర్థితము.

ఇంద్రుడు—స్వామి! చిత్తము.

వరుణా! నీవు వేగంబచని ఇంద్రుం దోడ్కొనిరమ్ము.

వరుణుడు—అట్లే కావించెదను. (వరుణుడు నిష్క్రమించుచున్నాడు)

అస్తా—ఇంద్రా చంద్రునితో వరుణుడువచ్చువరకును మనము లోపలిభవనమున నుం
దమురమ్ము. (అని నిష్క్రమించుచున్నారు.)

(మానససరోవరపునీను.)

[పిమ్మట మానససరోవరముచేతవరుణుండునులోపలచంద్రుండునుప్రవేశించుచున్నారు]
వరుణుడు—అమృతకిరణా! పాడచూపుము; నేను వరుణుండ; సరస్వతీవల్లభు ననుజ్ఞ
వడసి నిన్నుం దోడ్కొనిపోవ వచ్చినాడ; మహాపురుషుల ననువర్తించుట నీయట్టి
ద్విజరాజానకుం దగుఁగద? వేగంబసేవుబయలుదేరిరమ్ము. వచ్చినాలోముచ్చటింపుము.
చంద్రుడు—వరుణా! నీ పేలయరుదెంచితిని? ప్రాణబంధుండవగుట చేసేమాటలనుల్లంఘిం
చనుదగదు. (వినుము)

ఉ. ఎవ్వని చేతనేమిపనికెంతబలంబొయెఱుంగలేకదా,

మివ్వసుధన్విభుల్ వృషభమీనెనందగదూడఁగట్టుడి,

చివ్వననంచుఁబల్కుమతిశీలతనున్ననిఁకేమినేయుదుకొ,

దవ్వగదాచిదాత్తులకతధ్యశరీరవిమోహమెల్లడకొ.

ఉ. లోకమునందునాయునికిలోచనగోచరమయ్యె నేనిత,

ల్లోకులునిందపాల్పడుచులోపమునన్వసింతురంచుదా,

నేకరథుండుపల్కినిఁకసేలమదీయభవంబు, లోకులకొ,

నీకనులందపాల్పఱుచువృత్తికిన్లోడపంబొనర్చెదకొ.

కావున నేనింక నెవ్వరికిం బొడసూపక తపంబునఁ బ్రోక్షులుపుచ్చుచు నుగతింబొం
దెద; నేనీతోడ రాజులను ; నీవ్రారకచనుము.

వరుణుడు—శకాంకా! జరిగినదానికేమిచేయఁగలము. మహాత్ములవలన కాపానుగ్రహం
బులువర్షాయంబునఁ గలుగుచుండును.

(చూడుము.)

క. దక్షుడునిన్నుశపించియు , దక్షతకాపంబుదానె తప్పింపఁ డె? ముకొ,

బుక్షవవాణీవల్లభు, నీక్షింపుముశాపమెల్ల వేగమెయఁగఁగొ.

కావున వేగంబ లేచిరమ్ము; నీశాపంబెల్ల గ్రమ్మరింప శతానందుండేచాలను.

చంద్రుడు—(దీనస్వరముతో) నేను సుధాకలశంబులతోడఁబుట్టియు, సుధాకిరణుండ నయ్యును, సురవిభులకెల్ల నన్నమనయ్యును. సర్వాషధీనాధుండనయ్యును, బర్హవర్హంబునఁ బామునోటఁబడుటయు, నాపత్నులయెడ నాయభీష్టంబువగిది నుండనీయక దత్తుండు శశించుటచే దేహంబుతీణించుటయు, నేడీశాపంబునుగలిగె; ఇట్లులెక్క లేని బాధలుపడుచున్నవాడ. నాకేనాటికిని సంతోషంబులేదయ్యె. నేనమరుండ నగుటకుం బింఱిలుచున్నవాడ. నేను చేసిన ప్రయోజకతకు నల్వరమొగ మెట్లుకాంతు. నే నటురాకున్న నేమిసాబ్రతుకు దినదినగండంబుగ నున్నయది.

వరుణుడు—ఓ వెట్టిచందమామా! నీవేమో “బాధలపడుచున్నానని” యనియెదవు.

మాబోంట్లు పడుబాధలకు లెక్కయున్నదా? మాభయావస్థలన్ని—

నీ. ఏకాలమందు నేరా కాసివచ్చిమారాజ్యంబులొందునోరహదలర్ప,

నేతారకాసురుడేవేళఁదాపచ్చిమాటమోయించునోమొరటుఁజేసి,

యేదై త్యునకుండవంబీదేరివరములఁగొనివచ్చునోమమ్మగోడుగుడుప,

నేనిశాచరునకునేయూడిగమునేయఁబాలాదు మోయనిభయమునొంది,

మేముపడుపాట్లఁజెప్పఁగమితములేదు, హరిహరులనాశ్రయించినురారులకును,

జేటుకల్గించుచుందుముసిద్ధముగను, నయినదైత్యులవత్తురన్భయముమెండు.

వెండియు.

క. కుశలముననుండనెవ్వఁడో, పీళితాశనుఁడేగుఁడెంచిపీచమడఁచుచుకొ,

విశదంబుగమాయందఱి, మశకంబులభంగిఁజూచుమదబలయుతుండై.

కావున మాయవస్థలనెన్నినచో నీయిండువిధంబు మహాసామ్రాజ్యంబు. ఇవియన్ని యుం దలంచి లోకకర్తయగు చతుర్ముఖుననుగ్రహంబునశాపవిమోచనంబంది దేవతల కొకింత యన్నంబుగలుగ సోమలతాదులకు నోషధులఁ బెంపుజేందింపుము. నామిత్ర త్వం బంగీకరించి కాదనక నావెంటనెరమ్ము.

చంద్రుడు—అ. వె. నీవుపాతుండవోటనీతోడవత్తును, దగదుజనులకేనుమొగముఁజూప,

వట్టిలిందలెల్లవారలకగుఁగాన, బట్టయడ్డమిడుదుబయలికిపుడు.

(అని మొగమునకు బట్ట యడ్డముపెట్టుకొని బయలుదేరివచ్చును)

వరుణుడు—చంద్రా! ఇటుఇటు(రమ్ము). వివరించిమందిరంబునకుం బ్రోవ ఇచ్చెదా.

(అని యిరువురు నిష్క్రమించిరి.)

[ప్రహ్వయు సరస్వతియు నింద్రుండును నెప్పటియట్ల కూర్చుండఁగ వరుణుడు

చందునితోఁ బ్రవేశించుచున్నాడు.]

వరుణుడు—స్వామి! చతురానన! వీడె చంద్రుండు వచ్చియున్నవాడు; సలజ్ఞుడై వస్త్ర
సిహితాననుండై యిట నున్నవాడు.

బ్రహ్మ—మంచిది; వరుణా! కూర్చుండుము.

వరుణుడు—చిత్తము. (అని కూర్చోవలెను.)

బ్రహ్మ—చంద్రా! నేనుండఁగ నీకు సాధ్యమంటేల రమ్ము.

చంద్రుడు—(వచ్చి) శ్లో. నమోహిరణ్యగర్భాయ నమోస్తు పరమేష్ఠినే,
నమోస్తువాణి! తేనిత్యం శారదాయై నమోనమః.

స్వామి! చతురానన! వాణి! లోకపాలురాణి!

ఆత్రేయుండగు చంద్రుండు వందనంబిడుచున్నవాడు. (అని నమస్కరింపవలెను.)

బ్రహ్మ—వత్సా! ఇటు రమ్ము. కూర్చుండుము. (చండుండు కూర్చుండవలయు.)

బాలకా! చంద్రా! నీకుకాపంబుగలిగిన నలిగి లోకవర్తనంబుడువనెల? అట్టివి
మాతోడఁ జెప్పినచో మేముచక్కఁబఱుపమా? ఇందు నీకు వేఱగువారు గలరా?
ఏలరావైతి? నీయభిమంతంబేమి?

చంద్రుడు—నాజన్మకాలంబెట్టిదోకాని యెల్లప్పుడు నిక్కట్టులంబొందుటయే యగుచు
న్నది. పర్వపర్వంబునం బామునోటఁ బడుటయు, బక్షపక్షంబునకు షీణకాంతిగట
యునుండఁగా నన్నుజూచినవారి, కపవంపయుఁ గలుగనాయెను. నేనీలోకంబున
నుండి యెల్లరనిదాపాత్రులఁజేయు పాతకమున కొడికట్టఁజాల నన్ను వేఱుగ నెందఁ
నుండ నెలవొనంగుడు.

బ్రహ్మ—వత్సా! నీవు వెఱవకుము; నీమీఁదిశాపంబుమరల్పనేన, సమర్థుండ; అయినను
కాపక ర్తలగు గణేశగిరిజాగిరికులం జూడంబోదము రమ్ము వారియెదుటనే నీశాపంబు
డిగింపించెదను.

చంద్రుడు—వీలినవారిచిత్తంబునఁగల యట్టినర్పందగుదురు. అయినను నాదుమనవి
యొకటిగలదు.

బ్రహ్మ—ఎట్టిది? వెఱవకనుడువుము.

చంద్రుడు—స్వామి! వినుడు.

ఉ. శ్రీమదుమామహేశ్వరులచిన్నికుమారునినాగణేశునికొ,
మామకదృష్టిచేగనినమాత్రసిచండముప్రీతియొండ్రముల్,
భూమినిదొర్లఁగానతఁడుమూర్ఖమునుంగఁగజూచిచండియకొ,
ధీమహితుండువచ్చియతితీవ్రముగాశ్రమమాస్సేనంతటకొ.

ఉ. ఆతఱిగజాననుడహంకృతితోననుజూచిచంద్రనీ,
వీతఱిసన్నుఁగాంచియుహసిం చితి గావుననిన్నుఁజూచువా,
రేతఱిరిత్తనిందలకు నెట్టిమహామహులైనబాత్తులా,
గాత్రయటంచుశాపమిడిగ్రక్కునఁజేరెన్వక్షియసద్దమున్.

ఉ. అంతటనాదుమూర్తి యిసుమంతయులోకములోనివారికిన్.

జెంతలఁజేరనీకకడుచింతనతోడఁదపందొనర్చుగా.

కింతటనంచుమానసమునింకిటపానముగాఁగ నెంచువా.

త్యంతతపందొనర్చుగఁ బ్రయత్న మొనర్చితిభావనపతి.

ఉ. శంకరుమూర్ధ మందుఁగలశాశ్వతమత్కృతనామమించితో.

శంకయుకింతలేక, గిరిజాపతికిన్దనాగ్రహముచూ.

దింకఁదలంపమిందలఁచియేమిగఁజేయునోతెల్పరాదుమా,

రాంకవిభేదినన్నునికహర్షముతోడుతనిల్వనిచ్చునే.

ఇన్ని యపరాధములనొనర్చి భవానీశంకరుల నెట్లు నిర్జఞఁడనై నేమింతు? ఏమొగం
బున వారలనభ్యర్థించు నిది యెల్లమదీయంబగు విజ్ఞాపనంబు. ఇట్లునే కాపరాధంబులూ
నర్చినకతంబుననాకడకురాఁ దలవంపులగుచున్నవి.

బ్రహ్మ—సోమా! నీకవియన్నియు నేల! నాతోడంజనులెంచినచో నిన్నాదేవుండాగ్ర
హింపఁడు. మఱి యచుగ్రహించుచు వెఱువకుము.

[ఇంతలో భటుఁడు ప్రవేశించి.]

భటుఁడు—తే.గీ. జయనకలలోకనర్జనచతురదేవ, పార్వతీపరమేశ్వరుల్పూర్ణభవమున,
లోకసంచరణంబునుదోకమీరఁ, జేయుచునుపీతశమపురిఁజేరిరివుడ.

బ్రహ్మ—భృత్యా! మంచిది! నీవుపోయి పీతంబులం దెచ్చియించుము.

భటుఁడు—మహాప్రసాదము (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

బ్రహ్మ—చంద్రేంద్రవరుణులారా! మనయభీష్టంబిందే సమకూడనైయున్నది. కైలాస
యాత్రకుం బనిలేదు. వారిరాక కెదురుచూచుచుండము.

చంద్రాదులు—మహానుగ్రహము.

[పార్వతీపరమేశ్వరులు విమానముతోఁ బ్రవేశించుచున్నారు.]

(బ్రహ్మేంద్రవరుణచంద్రులను సరస్వతీదేవియు నిలిచి నమస్కరించుచున్నారు.)

బ్రహ్మ—(శివునిగూర్చి) సృష్టిసీలయకారణభూత! త్రిలోచన! నాయందలి యను
గ్రహంబుననాలోకంబెల్లఁ బవిత్రంబుగాఁగమాతపంబులన్నియుఖలంపభవదీయదర్శ

నంబులభించి నుఖులమైతిమి. తమకై యాసింహాననంబుంచబడినది; దానియందుఁ గూర్చుండి మాకు లోచనాసేచనకం బొనర్పఁడు.

సరస్వతి—(పార్వతింగూర్చి) జగన్నాథ ! హిమాలయనందని ! నన్నుంబవిత్రంజేయ మీరలే తెంచినకతంబునఁ బుణ్యురాలనయితి. ఈ పీఠంబున నధివసించి నన్నుం గరుణింపుము.

(అందఱు గూర్చుండవలెను.)

శంకరుఁడు—చతుర్థ ఖా ! సృష్టివిశేషంబులేమి ?

క. ఈచంద్రుండీయింద్రుఁడు, నాచక్కినివరుణుండవలనమరులువరుసఁ,
ఏచందమెఱుక సేయఁగ, వేచను దెంచిరొయెఱుంగవివరింపుతగఁ.

బ్రహ్మ—క. సర్వజ్ఞ తమికుండఁగ, సుర్వినిమిఁకెఱుంగఁజెప్పనోజయుఁగలదే,
శర్వాణీప్రియవల్లభ, గీర్వాణులరాక నెఱిఁగిక్రపఁబ్రోవవలెఁ.

శంకరుఁడు—చతురాననా ! అట్లైన నేనేయడిగెన వినుము.

క. మాగణపతికిన్బ్రతులు, రాగంబుననొసఁగినట్టిరమ్యఫలంబుల్,
వేగంబ మెనవివీధుల, రాఁగాఁగనినగియెవీధుఁడురాజనవృత్తిఁ.

క. దానిఁగనలశపించిన, దానిఁకలోకముననుండఁదగదనుచుమదిఁ,
బూనిశకాంతుఁడుదాఁగిన, దానత్పణాద్యోపధులునుదామణఁ గెమహిఁ.

దానంజేసి లోకంబుల హవ్యకవ్యంబులు జరుగక జగంబులందంతట శ్రాతస్తార్తకర్త లోపంబగుటచే దేవతలకాహారంబులేక కృశించి దీనికి బ్రతివిధానం బాచరింపఁ గోరి నిన్నుంజేరిరిగద ?

బ్రహ్మ—చిత్తము. కర్తవ్య శేషంబు తమయధీనమైయున్నది.

శంకరుఁడు—అందులకేమి యాలోచనచేసియున్నాడు !

బ్రహ్మ—తమకుమారునికాపంబుమరలింపను, సోముననుగ్రహింపను దమరే సమర్థులగుట వలనఁ దమనన్నిధానంబునకు రాఁ బ్రయత్నించుచుండఁదా మేమామిఁదిదయతోఁ బంగాపరి గంగాత్రవాహన్యాయంబున నిటకు విచ్చేసితిరి కావునచంద్రునకుంగల యిక్కిట్టులం బాపుటకు వేడుకొనుచున్నాఁడను.

చంద్రుఁడు—లేచి (శివునకై తిరిగి)

క. లోకశివంకరశంకర, ప్రాకటసద్భక్తపోషకరమసువేషా,
నీకరుణయెమావేల్పుల, కాకరమగుఁగాకవేఱెయన్యముగలదే ?.

అత్రేయుండగు శశాంకుండు వందన మొనర్చుచున్నాఁడు. (అనినమస్కరింపవలెను).

చందుఁడు—(పార్వతీదేవికై తిరిగి)

తే-గీ. తల్లిమీముద్దుతనయుఁడుదారిరాఁగఁ, గాంచియుపరాధి నైతినిగావుమమ్మ,
శిశువులానరించుతప్పలశిక్షగలదె? కానదయఁజూడునన్నమ్మగంబునాక.

తల్లీ ఆత్రేయంబు చందుఁడు వందనంబిడుచున్నాఁడు. (అనినమస్కరింపవలెను.)
శంకరుఁడు—చంద్రా! నీయపరాధంబుల త్తమించినాఁడను. నీకాపఫలం బెల్లప్పుడును
లేకుండుఁగాక! విఘ్ననాథునిజన్మదినంబునమాత్రము ఫలించునుగావుత.నీవెప్పటియ
ట్ట యామినుల నలంకరింపుము. తత్కాలకాపఫలంబును నొకమహాపురుషుం డొనర్ప
గల యచనిందాపరిహారచరితము వినుటవలన పెమ్మ క్తియగును. నీకేమియుఁ గొఱంత
యొందదు. నీమూర్తి నెల్ల యెడలఁ బ్రవర్తింపఁజేయుము. లోకములకా ర్తికలుగఁజేయ
కుము, నీవెట్టియూర్తియుఁ బొందకుము.

చందుఁడు—నుహాప్రసాదము. దేవరవారి యాజ్ఞాప్రకారము చేసెదను.

శంకరుఁడు—చతురాననా! చందుఁగి టూక్షించితిమి; వానిన్నిభావరీసమయంబుల
నలంకరింపఁబంపుము.

బ్రహ్మ—ఇద్రవరుణులారా! వింటిరా! శంకరులమాటలు. ఇకఁజంద్రుం బురస్కరిం కొని
పొందు.

చంద్రా! నీవింక శంకరునానతిని, గొంకక చని విబుధుల మల్లాసంబొనర్చుము.

చందుఁడు—అనుగ్రహము. తమచిత్తప్రకారము.

శంకరుఁడు—బ్రహ్మాండసృష్టికర్తా! వెల్లివచ్చెదను.

పార్వతి—వాగ్దేవీ! ప్రియసఖ! వెల్లివచ్చెదను.

సరస్వతి—మహానుగ్రహము; మహాగిరినందని!

ఇట్లందరును నిష్క్రమించిరి.

ఇట్లు నాల్గవయంకము.

పంచమాంకము.

స్వర్గలోకమున నింద్రసభలో.

[ఇందుఁడును బృహస్పతియుఁ బ్రవేశించుచున్నారు.]

ఇందుఁడు—వాచస్పతీ! నేటికెల్ల యాటంకములును దీరినవి.

తే-గీ. తారకాసురు గెల్వఁగాఁడానుబూనె, జనకునాజ్ఞనుదగఁగవికాఖుండెలమి,

రాజ్యభారంబుపహియించెరమణితోడఁ, గార్యములవిఘ్నములనాహగజముఖుండు.

ఆ-వె. విఘ్న నాథుకావవికటవాక్యంబుల, విముఖుడైనచందు)వెఱుపుమాన్వి,
 సోమముఖ్యులతలసాంపుదక్కయండ, యామినులనునిల్పితజానికరుణ.
 సర్వనిధముల గీర్వాణులకుఁ గార్యసాఫల్యంబొనర్పితినిని యిప్పటికిం దోచెడును.

బృహస్పతి—పురుహూతా ! నీచెప్పిన యట్లన్ని పనులు సమతూడినవిగాని యింకొక్కటి
 రాఁబోవుచున్నది. నీవును యమవరుణకు బేరులును నాయాపనులకై బ్రహ్మరుద్రుల
 సమీపంబులకుం దిరుగుటంజేసి రక్కసులెల్ల యుక్తుమిగిలి వర్తింప భూలోకంబున
 రాజవంశంబులం దుద్భవిల్లి బహుమాయలంజేయుచు సాధుజనులఁ బీడించుచు
 దపంబులం జెఱుపుచు జన్మంబులబన్నంబు నొందించుచు లెక్కకుమిక్కిలిగ నెన్న
 టికినిమృత్యువునొందక భూమికి భారంబుగానున్నవారు. ఎప్పుడో యక్కార్థం
 బును నెరవేర్పవలసియున్నది.

ఇంద్రి—ఆచార్య. ఇంద్రిన కెన్నటికి నుఖంబుగల్గును? ఎప్పటికిని రక్కసుల
 బాధలే ప్రబలుచుండెను. నిన్నటివఱకును వాణీగారిపల్లభుల ననుసరించి యనున
 రించి యాపనులన్నియు నెరవేర్పితిని. భూమివచ్చినచోఁ దద్భారావతరణార్థం
 బర్థింప మరల వారల నన్నిధానంబున కెట్లగ నేర్తు. ఇంద్రినిపనియంతకష్టముగల
 దెద్దియును గాదుగద? మూఁడులోకంబులఁ జీకాకుపడనీక కాపాడవలయును.
 ప్రతిసమయమునను దితిజన్మలే మనలవేపుకొని తినుచున్నారు.

బృహస్పతి—మహేంద్రా ! నీప్రభుత్వంబువలనఁ దైలోకకృమును వర్తిల్లుచున్నయది.
 నీదువజ్రంబే సర్వజనులకు విరోధినిరసనంబొనర్చుచున్నయది. ఒకానొకసమయ
 మునఁ బ్రబలకృతులచే నీకలజడి గల్గినచో ముమ్మారులు నిన్నుం గాపాడు
 చున్నారుగద? ఈ పర్యాయము శ్రీమహాలక్ష్మీప్రియులైనశ్రీమన్నారాయణుని
 యొద్దకుఁ బోయి భూదేవివని నెరవేర్చుము. ఇదియునుంగాక విశేషించి రాక్షస
 సంహారంబున కా దైత్యారిగాక యింకొకరు సమర్థులుగలరా?

ఇంద్రి—

నీ. ఆచార్య ! మీరలాహరినిజెప్పినయట్ల యతఁడె లొకస్థితిర్హ భంగి,
 దైత్యులనెల్ల రుదగనిహతులఁజేసియాదితేయులనెల్ల నరసి స్త్రాచు,
 నతఁడె యాశ్రితవత్సలాత్ముడు హేయగుణరహితుఁడాపన్న నరహితుండు,
 కల్యాణగుణుండు విజ్ఞానస్వరూపుండు బ్రహ్మాదిలోకసత్సాలకుండు,
 చతురుదాతఁడులోకముల్ సరవిఘ్నోప, గంటికినిరెప్పకై వడిగరుణతోడఁ,
 గాఢగావుత మీవచోగరిమచేత, బడలికలుదీర్తు భూదేవివచ్చుదనుక.

బృహస్పతి—ఇంద్ర! నీవిక బడలికలుదీర విశ్రమింపుము. నేనును గృహంబునకరిగి యా యా వేళలకు బ్రత్యాసన్నుడ నయ్యెద.

అని యిరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు.

(శుద్ధవిష్కంభము)

[స్వః భూదేవియు వేత్రవతియు షేత్రపురుషుండును బ్రవేశించు చున్నారు.]

భూదేవి—సఖ! వేత్రవతి! ఇక్కాలంబున రక్కసులెల్ల లెక్కమిక్కిలిగ వెక్కసంబు గఁగి క్కిరిసి యున్నవారు. వారివారికి పెక్కుకసంతానమును జక్కఁగ సాగు చున్నది. ఎందఱైనఁ బెరుంగుటయేకాని యొక్కండైన నన్నెడబాయుటలేదు. ఇంద్ర యమవరుణాదులలోకంబుల లోకంబులై శూన్యంబులుకాఁగా నామీఁద నతిభారంబుపైతిల్లుచున్నయది. ఇపుడీయసురలరూపు మాపువాచెవ్వరు? ఏది దిక్కు అబ్బా!! యాభారమున కోర్వజాలను.

వేత్రవతి—తల్లీ! కాలుండు గలండు. కాలప్రేరితులై యసురు లసురులు వీడెదరు; వెఱవకుమమ్మ!!

షేత్రపురుషుండు—జగద్ధాత్రి! ధాత్రి! తల్లీ నీవేమియుఁ గనుగందకుము. శేషహర్ష పరాహ దిద్ధంతాపశకులగిరులపై నీభారంబునిచి దేవేంద్రునికడకుంబోయి యాత నితో మనయిక్కట్టులం చెలుపుదము. ఆతండేగద త్రైలోక్యపాలకుండు అతం డెదియైన గతికల్పింపఁగలండు. లేకున్న నీదు ప్రాణనాశుండగు వద్దనాభుండుండ మనకేమిభయంబు?

భూదేవి—వత్సా! మనోవల్లభుల కిట్టి స్వల్పకార్యంబులం జెప్పనేల? ఇంద్రాదులచే నయ్యెడు కార్యంబునకు వారింగోరనేల? ఇందునివద్దకే పోవుదము.

వేత్రవతి—అమ్మా! ఇట్టిమహాత్కార్యంబొనర్ప నిందుఁ డెంతటివాఁడు! అతనికేయం తసామర్థ్యంబుండినచో యెన్ని సారు లసురులచే బన్నంబుఁబోదినవాఁడు కాఁడు? యమవరుణప్రభృతులును దమతమయధికారంబులు తొలఁగి పెక్కుమాఱు లల జడిపొందినవారుకారా? నీయందలిరాక్షసులనణంప నిందుఁడు చాల కునికి నిక్కు వంబు. కావున భవన్త నోహరుల కడకుం బోవుటయే శ్రేయస్కరంబని తలంచెద.

భూదేవి—అట్లయిన నింద్రాదులతోడం బోవుదము.

[అని యందఱు నిష్క్రమించి సఖాసీనుడయిన యిందునికడకు వచ్చుచున్నారు.]

ఇందుఁడు—(ససంభ్రమముగ లేచి) మహిమహాదేవి! శతక్రతుండు వందనంబిడుచు న్నాఁడు.

బృహస్పతి—(లేచి) వసుంధరామహాదేవి! వాచస్పతి మ్రొక్కుచున్నాడు.

భూదేవి—అన్నలార! మీరలుభయులును గుశలులు గండు.

ఇంద్రుడు—తల్లీ! శీతంబు నలంకరింపుఁడు.

భూదేవి—నామొదటిశీతంబు దిట్టపఱచినంజాలును. శీతాంతరంబులే!

ఇంద్రుడు—విమితల్లీ! యట్లానలిచ్చుచున్నారు?

భూదేవి—క. నీవింద్రుడవై యుండియు, నావికృతులనాలకింపవాయికట్టుల్,

పోవఁదగఁజేయువిధముల, నేవరు సనుదలఁపవైతి వేమనుదొంద్ర!

ఇంద్రుడు—విమితాధలు? నెలవిండు తల్లీ! మీయాజ్ఞాప్రసీత్యందైయున్నవాడ

భూదేవి—సీ. భువిజరానంధుఁడక భూవతి క్రూరుఁడతఁహిణీకతముల నైనన్యములను,

సాశ్వపాండ్రకకైబ్యజనపతులును శిశుపాలకంసాదులుబహుబలాధ్యు,

లురుతరనైనన్యసదోపాసకులునన్నుఁ బదఘట్టనంబులబాధపఱచి,

మరణవర్జితులయిమహితతపంబులదోర్విర్యవంతులైదుప్తబుద్ధి, [లగుచు,

దర్శమునఁగాలకాలదండముల గెలిచి,మృత్యునకుఁదామెయై క్షటిమృత్యు

నాకుభారంబుగాఁగనుగడలును, నుక్కుమిగిలిరివారలయొక్కణంపు.

ఇంద్రుడు—తల్లీ! ఆరక్కసులుక్కుమిగిలి వెక్కుతపంబుల రాయంచజక్కిజోదు

నైప్పించి బాహుబలంబుల నిఖిలసురాజేయులై లెక్కకుమిక్కిలియగు బలంబుల

నిఖిలలోకంబుల బాధించుచున్నవారు. వారలయొక్కడంప ముక్కుంటికైన నరు

దన నితరులెంతవారు? కరటిరక్కసులఁ బరిమార్చు గరటింద్రపాలకుండుగాక వేటొ

క్కరికిఁ దరంబుకాదు. కావున, తల్లీ! మనమందఱుమా మాధవుకడకుం బోదము.

భూదేవి—క. నాకెట్లురాఁగఁదీరును, నాకాధిప! నాదుకార్యనయమును దీర్పక,

శ్రీవిష్ణుని శ్రీకేశవుకడకరుగుము, నాకై ప్రార్థింపుమతని నతితతియులిచేక.

క. ఈరాక్షసభారంబున, వారాహాధులీపశేషవరు లెట్లెరో,

రారాదు నాకుకు నిటపైఁ బోరామి యెఱింగినన్నుఁ బోనిమ్మటకుక,

క. నీవునువాచస్పతియును, దేవతలందఱునుగూడిస్థిరతరభక్తికై,

బ్రార్థింపఁగ! వేవేగమచనుఁడు నేను వెనుకకరిగెదక.

ఇంద్రుడు—తల్లీ! మహాప్రసాదము. మీరు విజయము చేయుఁడు.

భూదేవి—శ్రేష్ఠపురుషా! ముందు నడుపుము. వేత్రవతీ! మనము వెళ్లదము.

వేత్రవతీ—చిత్తము. (అమ్మా! ఇటునిటు)

(అని మువ్వురు నిక్కుమించుచున్నారు.)

ఇందుఁడు—(బృహస్పతితో) స్వామీ! మనవైనీభారంబుపెట్టి సర్వంసహజేవి వెడలెను.
మనమిరువురమేగాక యగ్నియమనియు తివరుణవాయుకుబేరేశానులంగూడఁగల్గుకొని
చతుర్ముఖుని సాన్నిధ్యంబునకుం బోదము. ఆమహామహుఁడైనతిచ్చిన కార్యంబు
ల్లం జేసికొందము.

బృహస్పతి—ఆ! ఇది తగును.

ఇందుఁడు—ఎవఁడురా అక్కడ.

[భటుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

భటుఁడు—అయ్యా! ఏమియాజ్ఞ?

ఇందుఁడు—దిక్పాలురనెల్ల రాఁబడుపుము.

భటుఁడు—మహాప్రసాదము. (అని నిష్క్రమింపవలెను.)

[పిమ్మట యమవరుణకుబేరులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

యముఁడు—దేవేంద్ర! దేవతాస్త్రర్షభౌమా! తమయాజ్ఞ యయినదనఁగా నందఱుము
వచ్చినారము.

ఇందుఁడు—యమవరుణ కుబేరులారా! కూర్చుండుఁడు. (కూర్చున్న తరువాత)

ఇందుఁడు—

లే. గీ. భూమిలోనున్న రాక్షసుల్పాడవడంగి, పోకయుంటను నిల్వఁగాలేకభూమి,

యిటుకువిచ్చేసిసర్వంబునెఱుకపఱిచె, గాన మీమీబలంబులుగాంచుటొప్పు.

యీ రాక్షసభారంబున నగుగుందునం దానునిల్వలేనని తెలుపుటపనిగా మహిమహా
దేవి యిటుకువిచ్చేసి రాక్షససంహారం బాదేశించిచనియె. మీరలేరేని యారక్కసుల
నుక్కడవం దలకొందురా? లేక మనమెల్లరము సేనావ్యూహంబు నమకట్టి పోర
జయింతమా? మీ యాలోచనలం దెల్పుఁడు.

యముఁడు—ఇంద్ర! మనమందరమేకాదు. త్రిలోచనుండైన వారల నుక్కడంగింపం
జాలఁడని యెన్నెద. వారలవరంబు లట్టివై యున్నయవి.

ఇందుఁడు—వరుణకుబేరులారా! మీమీతలంపులేవి?

వరుణుఁడు—దేవేంద్ర! యమునివార్త లొప్పియున్నవీ; మనమాముక్కుంటికడకుంజని
యాతనిం బ్రార్థింతము.

కుబేరుఁడు—పురుహూతా! మనము చైత్ర్యవిరోధియగు పారిజాత్యుకడకుంబోదము.

ఇందుఁడు—బృహస్పతిగారూ! మీతలంపేమి?

బృహస్పతి—ఇంద్ర! మనమందఱమునత్యలోకంబునకుంజనిపద్మజుంగంచివినయవూర్వ
కంబుగ మనకార్యంబు విన్నవించి యాతం దేవని నియోగించిన దానిం జేయుదము.

[అనఁగా నందఱును నిష్క్రమించి బ్రహ్మసభకుపోయి బ్రహ్మయెదుటఁ బ్రవేశించుచున్నారు]
 బృహస్పతి—(బ్రహ్మతో) స్వామి! లోక స్రష్టవగు మీకు నొకసంగతి విన్నవింప
 నింద్రాది బృందారకులు వచ్చియున్నవారు.

బ్రహ్మ—అందఱుఁ గూర్చుండుఁడు.

ఇంద్రాదులు—చిత్తము.

బ్రహ్మ—(బృహస్పతితో) ఆంగిరసా! వీరలు వచ్చినకార్యమేమి?

బృహస్పతి—స్వామి! జరాసంధ శిశుపాలసాశ్వత్యవనశ్చైబ్యపాండ్రక దంతవక్త్రకంఠ
 చాణూరాదిరాక్షసు లనేకసహస్రాక్షోహిణీబలయుతులై మృత్యువునొందక పెచ్చు
 పెరిగి తన్ను బాధించుచుండఁ దానాబాధలార్వఁజాలననియు నారక్కసు స్రుక్కిం
 పవలయుననియు ధాత్రీ దేవిన్ద్రంబునకున్వచ్చియుండుగోరియెప్పటియట్టచనియె.
 తత్కార్యంబు దీర్చు సమర్థులు తమరేకదయని యింద్రాదులు వచ్చినారు.

బ్రహ్మ—ఇంద్రాదులార! మీరు వచ్చినకార్యంబు సమకూర్చు నేనుజాలను. వారలు పెక్కు
 వరంబుల నొందియున్నవారు. వారలదోరింప నాగరుడధ్వజుండుతప్ప వేఱొకరు
 చాలరు. కావున వారిజాత్యుకడకుంబోయి విన్నవింప నాతండు మనుజుండైపుట్టి
 వాడిమగంటిమిని నాయసురుల యనురులఁగొనును. మనము ఊరాధికడకుంజని సరసి
 జాత్యుని నేవించి మనయిక్కట్టులం జెప్పికొందము రండు.

ఇంద్రాదులు—చిత్తము. మహానుగ్రహము.

(అనఁగా నందఱు నిష్క్రమించిరి.)

ఇట్లు పంచమాంకము.

షష్ఠాంకము.

[అటుతర్వాత విశ్వావసుండును, చిత్రరేఖయు విమానముమీఁద సంచరించుచు
 భూలోకచరితముల గనుఁగొనుటకై ప్రవేశించుచున్నారు.]

చిత్రరేఖ—ఆర్యపుత్ర!

క. భూలోకచరిత్రంబుల, నాలాకింపంగ నాకుహర్నంబొదవెన్,
 ఏలోకంబులకైనన్, భూలోకమె వృద్ధికరము పుణ్యకరణతన్.

ఉత్తరదేశంబున దృష్టినిగూడింపుము. ఈదేశంబెయ్యది?

శ్వావసు—సఖ! ఇది ఘూర్ణరదేశము.

చిత్ర రేఖ—నాథా ! జగన్మోహనకరంబై జితజయంతవసంతకంఠునలకూబరంబై లోచనా
నేచనక సౌందర్యంబై శృంగారసంబు మూర్తిభవించిన విధంబునన లోకసామాన్యం
బై పరతత్వంబువడువున ననిధ్యార్యమాణ స్వరూపప్రకారంబై స్వయంజ్యోతియగు
నొక్కమనోహరాకారాం బుల్లదె లోచనగోచరంబయినది. ఆమహామహుని సన్ని
ధికింజని దండవత్ప్రణామంబులొనర్చుమనంబు తాపితమగుచున్నయది. గంధర్వజాతి
ప్రయుక్తగంధంబడంగి యేమిహేతువో నామనంబామనోహరరూపమనుజుం జేరి
మ్రొక్కంగఁ గాంక్షించుచున్నది. ఈవింతయేమి? సెలవిండు.

విశ్వావసువు—ఓకాంతా! ఆమహాపురుషుండు గరుడవాహనుండు.

చిత్ర రేఖ—(భక్త్యున్నేషముతో) శ్రీవైకుంఠనగరంబుననుండి విధి శివసనకాదులకై నం
దర్యనంబీయనియతండు పరాత్పరుండయ్యును మానుషలోకంబున సకలమనుజులయన
విషయుండెట్లుయ్యెను?

విశ్వావసువు—ప్రియసఖ! వినుము;

సీ. ఆత్మదర్శనమెల్ల నాత్మలకమరంగ నవ్యాకజకరుణచే నాత్మదలంచి,
తనదర్శనంబిచ్చి తగినపూజనలంది తనలోకమివ్వంగఁదలంచివారి
కనవరతంబును హర్షంబులిచ్చుచుచునందఱిలోతానెయవతరించి,
దర్శనస్పర్శనలగనొనర్చుచు వారియత్యంతభక్తికి నాదరించి;
తనదులోకసుఖంబుల దయనొసంగ, యుగయుగంబుల నతారయోగ మొంది,
దుష్టశిక్షణయును శిష్టలోషణంబున, జేయనరుండగుహరి తానె సిద్ధమబల!
మఱియునుఁ “బరిత్రాణాయసాధూనాం వినాశాయచదుష్కృతాం, ధర్మసంస్థాపనా
ర్థాయ సంభవామియుగేయుగే” అని ప్రతినయిసర్వనకతంబుననిత్రతీ సీమహిలో
కంబున యదువంశంబునఁ గృష్ణుండై జనియించినవాఁడు. ఆమహితునిసౌందర్యంబే
నీకు లోచనానేచనక మయినది.

చిత్ర రేఖ—ఆర్యపుత్ర ! ఇప్పుడెవ్వరైనఁబ్రార్థించిన నావిర్భవించిరా? లేక స్వేచ్ఛాపూర్వ
కంబుగ నావిర్భవించిరా?

విశ్వావసు—ఓ. దేవతల్లె రక్కసులతీవ్రత కోర్వంగలేకధాతవ్,

జేవినిసింప నాతఁడును విష్ణునిసన్నిధి కేగిమ్రొక్కిన

ద్భావముతో నుతింపఁగను భక్తదయాళుడు సమ్మతించియి

చ్చావిధిఁ గృష్ణుండై నెగడెకొరి యపారకృపాక్రమంబునఁ.

భూభారంబు నిర్వహించి నివర్తించుకొను దేవతల్లెఁబ్రార్థింప దేవకీవసుదేవులకు
నందనుండై నందునిల్లాలు యశోదకడంబెరింగి దుష్టరాక్షసులగు పూతనాశకటకృణా

వర్తబకవశ్యధేయకప్రలంబకేళివ్యోమ కువలయాపీడచాణారముష్టికకంస. పంచజన ప్రముఖులనుక్కడంచి విద్యాభ్యాసంబొనర్చిభీష్మకతనూజాత రుక్మిణింబెండ్లియాడి ద్వారకాపురంబున బలభద్రసహితుండై యున్నవాడు. ఇట్లుయుగయుగంబులదేవర్షి కార్యంబులం బాలించుచుండును మనమునుభూలోకంబునకుండిగి శ్రీకృష్ణబలభద్రుల సందర్శించి కృతార్థులమగుదము. (అని క్రిందికిడిగి యిటునబుచూచి) ప్రియసఖ! చూడుము. ఎట్టయెదుట నెవ్వఁడో తపంబు నేయుచున్నవాడు.

చిత్రరేఖ—ఆర్యపుత్ర! ఇతండువిష్ణుభక్తుండు కాఁబోలును! దగ్గరం జేరివందనమొనర్తమా? విశ్వావసు—ముగ్ధా! ఆతండు విష్ణుభక్తుఁడు కాఁడు. సూర్యభక్తుఁడు; సౌరోపాసనఁ జేయుచున్నాఁడు.

చిత్రరేఖ—తే.గీ. ఏమియాశ్చర్యమిది? నాథ! యాతఁడుర్వి.

నకలసులభఃతఁ బద్మలోచనుఁడై యుండ,

సర్వశక్తుని విడనాడి స్వల్పశక్తి,

యుక్తు దూరస్థు నెట్లు దా నోమె రవిని.

పరాత్పరుండై యపునరావృత్తిపదం బిచ్చుటకై శ్రీమన్నారాయణుండవతరించి తనయూరనేయుండ నీతనికిట్టి యజ్ఞానోత్పత్తిరాగతంబేమి?

విశ్వావసు—క. అశఁడధర్మకామవశుండై, వితథంబుగఁద పమొనర్చి వేల్పులగమిచే, నతితుచ్చములగుకోర్కెలఁగ, గుతుకంబునఁబొందియుండుఁగుచ్చితుఁడౌటన్.

ధనపికాచాయత్త చిత్తుండై సూర్యనారాదించుచున్నవాడు.

చిత్రరేఖ—భగవత్పన్నిధియున్నను, జనులుభగవత్పరులుగాక యన్యదేవతాపరులేల కావలెను? చేతనులరక్షింప నవతరించిన శ్రీకృష్ణు లీతపసిం గావలేరా? అది యేమి?

విశ్వావసు—అనాదికర్త వాసనావశంబునఁ గొందఱుభగవత్పరులు కానేరరు. వారికిజన్మంబుల నేకంబులుగలుగ సంసారచక్రంబునఁ బరిభ్రమింతురు.

చిత్రరేఖ—ఇట్టివారికెప్పటికైన యుక్తికలుగునా?

విశ్వావసు—భగవంతుని నిర్వాణజకృప, యెప్పడిట్టివారియందుఁ బ్రసరించునోయప్పుడే “జాయమానంహిపురుషం యంపశ్యేన్త ధుమాధనః, సాత్వికస్సతువిజ్ఞేయస్సవై మోక్షార్థచింతకః.” అను న్యాయంబున భగవత్పరులై పరమభక్తియుక్తులై జన్మరాహిత్యమైన శుద్ధసత్వపరమపదవిం బొందుదురు.

చిత్రరేఖ—ఆర్యపుత్ర! అది యటుండనిండు, ఇట్లు సూర్యోపాస్తి చేయుచున్నవాఁడెవ్వఁడు?

విశ్వావసు—కాంతా! ఇతండు సత్రాజిత్తు; మధురాపురవాసియయ్యును శ్రీకృష్ణులతో
ద్వారకం బ్రవేశించియున్నాఁడు. సూర్యనారాధించి స్యమంతకమణిం బడ
యును; ఆమణి దినదినంబును శతభారంబుల కాంచనంబొసంగును. దానంజేసి ధన
పూర్ణుండయి కృష్ణుం డెగడ వేచియున్నవాడు.

చిత్రరేఖ—ఆర్యపుత్ర! ఇది మఱియు వింతయయ్యె; చేతనునకు భగవంతునిపై
భక్తిలేకున్ననుండుంగాక. వారివిషయమున నవరాధము చేయఁదలంచుటయుం గూడ
నతిపాపాపహను; నాథా! యట్లైన వీనికి ననతిదూరకాలంబున నాపదరాఁబోవు
చున్నది.

విశ్వావసు—కాంతా! చూడుమల్ల డె భాస్కరుండు సత్రాజిత్తునకు వరంబియ్యభూతలం
బున కవతరించుచున్నాఁడు.

చిత్రరేఖ—(చూచుచు,) ప్రాణనాథా! రెండవసూర్యునివలె బ్రకాశించు నవ్వస్తువెది
విశ్వావసు—అదియె స్యమంతకమణి.

చిత్రరేఖ—అట్లయ్యె నేని నచటిచిత్రంబులలోకింతమురమ్ము (అనఁగా నిరువురునిష్కం-
మించిరి.)

ఇది మిశ్రవిష్కంభము.

శ్రీకృష్ణబలరాముల కచేహరి (ద్వారకాభరము.)

[పిమ్మట-శ్రీకృష్ణుండు బలరాముండుడధవుండును బ్రవేశించుచున్నారు.]

శ్రీకృష్ణుండు బలరామమూర్తి! మనమీలోకంబున నవతరించినకార్యంబులలోఁ గంసుని
వధతో ననేకకార్యంబులు ముగిసినవి. ఇంకను జరాసంధ శిశుపాల దంతవక్త్రసాశ్వ
పాండ్రక దుర్యోధనులున్నవారు. జరాసంధుండునహస్రాక్ష హిణిసేనాసమేతుండు.
సేనలనన్నిటిఁ బొరిగొనినఁగాని జరాసంధుం జంపఁదగదు. అదియునుంగాక వానిని
మనము చంపక, భీమసేనునిచే జంపింపవలయును. అట్లైన నాతనిచే ననేకులగు
నమరవైరులు సమయుదురు. కాలయవసుం బరిహార్ప ముచితుండుం బనిచితిమి. ఆపని
యుం గడలేరే. మీరును రాక్షససంహారంబొనర్ప సహాయులై యుంటిరిగద?

బలరాముండు—సోదరా! నీనంకల్పమునకువికల్పంబు గలుగునా? పూర్వభవంబుననీవు
నాకగ్రజుండవైనప్పుడు నీకు సేననుజుండవై, నీకుం గైంకర్యంబు లొనర్చితిని, ఈ
జన్మంబున నీవు నాకునుజుండవై నన్నుంబూజించెదవు. నీచర్యులనెన్న నెవ్వరితరంబు?
నీకగ్రజుండవైనను నీమీఁది ప్రేమచేత నీయిష్టంబులఁ జేయఁదలంచెద. నాకునిష్టంబు
లైనను నీకు విపరీతంబులయ్యెనేని వానిం గావించం దలంకొనను.

శ్రీకృష్ణుండు—ఆగ్రజా! మీయనుగ్రహంబునకు నేరలేదు,

ఉద్ధవా! పితృవ్యా! మీమంత్రాలోచన మమ్ముల జయించజేయుచున్నది. మీరెల్ల
వృష మాయందుఁ ద్రేమకలిగి యుండుటంజేసి మేము కృతకృత్యులమగుచున్నాము.
ఉద్ధవుఁడు—స్వామీ! నాయందుఁగల దయావిశేషంబువలనఁ దమరీలాగున ననుచు
న్నారుగాని మీయభిమతమున కేనెంతవాఁడను.

(ఇంతలో సత్యకుఁడు ప్రవేశించి)

సత్యకుఁడు—స్వామీ! దయానిధే! మీరు మాయదుకులంబునంబుట్టినవారయ్యెను
బరమపురుషు లగుటచేత మిమ్మునేవింప బ్రహ్మరుద్రాఖండల బ్రహ్మ దేవర్షి ముఖ్యులు
వచ్చుచుఁ బోవుచునుందురుగదా? ఆవిధంబువచ్చువడ నేఁడు, సూర్యుఁడో శిఖయో
సుధాంశుఁడో యజ్ఞాననుండో మఱియే లేజక్కాలియోమీదర్శనంబునకున్వచ్చుచున్న
వాఁడు. వాని లేజంబు మాకన్నులకు మిఱుమిట్లు గొల్పుటంజేసి చూడ భయంబందు
చున్నవారము. అట్లుం గాక యిది యొక యసురమాయయో? మీరే యారసి మమ్ముం
గాపాడ నమర్తులు.

శ్రీకృష్ణుఁడు—(గొంచెమునేపు ధ్యానించి) పితామహా! మఱి యెవ్వరుగారు; మన
సత్రాజిత్తు; సూరునారాధించిసూర్యునివరంబున మణినిజేంది మణినహితుండై వచ్చు
చున్నవాఁడు; ఆలేజస్సు స్యమంతకమణి కాంతియైయున్నది.

సత్యకుఁడు—(పరిహాసముతో)స్వామీ! ఆమణి యేమిచేయఁగలదు. ఇంతకాలంబునుండి
తపంబొనర్చి “కొండత్రవ్వయు నెలకనుగొనుటయయ్యె” అను నట్టాకమణిని సం
పాదించినందున నీతండుపొందిన ఫలమెద్ది? ఏమిలాభము సంపాదించినట్లు?

శ్రీకృష్ణుఁడు—తాతా! అట్లుకాదు; ఆమణికి నిత్యంబును పోడశోపచారముతోఁబూజ
నల్పినచో నద్దాన దినదినంబును సూరుభారములకాంచనంబు లభియించును; సత్రాజి
త్తుం డందుచే నైశ్వర్యయుక్తుడై మమ్ము ధిక్కరింప వేఁచియున్నాఁడు.

సత్యకుఁడు—బ్రహ్మయు నింద్రుండును నిన్నుం బరీక్షించి బాగుగానే వారిఫలములనొం
దిరి గదా? ఇంక నీతండు పరీక్షించువాఁడు.

శ్రీకృష్ణుఁడు—రానిమ్ము; వచ్చినతోడనే యన్నియుం దెలియును. నీవుపోయి జనులభ
యందువుము.

సత్యకుఁడు—మంచిది అలాగే చేసెదను. (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

(తెరలో బిగ్గరగా)

ఓహో రాజపురుషులార!

గీ. సూర్యుఁగూర్చిసత్రాజిత్తునుస్థిరుఁడయి , తపమొనర్చిమహారాజుఁడరియవచ్చె,
మణినహితుఁడయిమందిరాంగణముపురము, దగునలంకారమొనరింపుఁడగినవార్య ,

ఉద్ధవుడు—శ్రీకృష్ణా! బలరామా! సత్రాజిత్తు బహుకాలంబు దపంబొనర్చి మణిసహితంబుడై నేటికాలంబునకు స్వగృహంబునకు వచ్చెను. మనపట్టణంబుననున్నవాడగుటంజేసి యతని సంతోషమయమున మనమును సంతోషింపవలసినదేగద? అచ్చటికందఱము పోవుదమా?

శ్రీకృష్ణుడు—ఉద్ధవా! నీమాటలు సర్వసమ్మతములు. అయినను సత్రాజిత్తు మణిపత్నిహైది శుభములఁ జేయంబోవుచు, అతండే మనల నాహ్వానంబు నేయును. అనంతర మచటి కిటికి బోదము; అంతవఱకు శిశుపాల జరాసంధ జిగీషాయత్తచిత్తులమై యుండ యుండము.

(తిరిగి తెరలో బిగ్గరగా)

ఓహో రాజపురుషులార!

గీ. సూర్యుఁగూర్చిసత్రాజిత్తునుస్థిరుఁడయి, తపమొనర్చిమహారాజుఁడరియవచ్చె,
మణిసహితుఁడయిమందిరాంగణముపురముఁ, ఏగునలంకారమొనరింపదగినవారు.
అదుగో సత్రాజిత్తువచ్చు నుత్సవంబునకుఁ గార్యపరులు మాట్లాడుచున్నారు. మనము నాలోచించుటకు సంతర్కహంబునకుం బోదము. (అని నిష్క్రమించిరి)

సత్రాజిత్తు మందిరము.

[పిమ్మట మణిసహితుండై సత్రాజిత్తురాఁగాఁ బ్రసేపండును మంత్రులును నెదురుగ నేగి నమస్కరింపఁగవచ్చి యందఱును సభాసీులగుచున్నారు.]

సత్రాజిత్తు—సోదరా! ప్రసేనా! ఇటురమ్ము; (అని దగ్గరకు చేరలేసికొని) మంత్రులారా! మీయనుమతంబున నాడట్లు వసంబునకుంజని యరవిందబాంధవుంగుఱించి తపంబొనర్చిసూర్యానుగ్రహతిశయంబున స్యమంతకరత్నంబునొంది సంతసంబుననరుజెంచితి. మనరాజ్యంబునఁ బ్రజలందఱు సుఖులైయున్నవారుగదా? ప్రసేనా! నగరునమివదిసెయు బాలికయుఁ గుళలులేగద? మంత్రులార! ప్రకృతిమండలంబెల్ల కుళలంబె గద?

మంత్రు—మహారాజ! మీతపశ్చర్యాక్రమంబును స్యమంతకాదానభంగియు వినంగోరుచున్నారము.

సత్రాజిత్తు—మీ సచివోత్తమ! వివరింతు; దినమణి కృపచేత. బడసిన వృత్తమెల్ల సతి నివృత్తో నేను హరిదశ్యునెదుటఁ దపంబునల్పుచునుండ భాస్కరుండు తిగ్గుంతువు లదంచి లేసన్వదూషియై సాక్షాత్కరించి తాఁజతురముగను “వత్స! చాలు; దపంబు; వరమొసంగెదవేను” మనిపల్కు ధనమంచునడిగినంత,

తే॥గీ. మణివరందిదిసికిచ్చుమహితధనము, లింకదీనినిగొనిచనిశంకదక్కి,
దేవతార్చనవిధిగఁబూజావిధాన, మమరఁజేయుము నిత్యహేమాళినిచ్చు.

మఱియు

క. దినముశతభారమితముగఁ, గనకంబొడఁగూర్చునీకుఁగలఁగకుమింకఁ,
ఘనమగుశుచిత్వమెడలిన, ననిష్ఠమగునీకునివృద్ధలఁగకుమెప్పుడుఁ.

క. మణినిధరింపఁగఁదలఁచిన, ఊణమైననుశుచితవిడువఁజనదెప్పుమహిఁ,
అణుమాత్రమైనశుచితా, గుణమెడలినఁగీడు; నిజముగుణరత్ననిధి.

ప్రమాదంబున దీనినిధరించి గ్రామబహిష్కృతదేశంబునకేగిన వానికి మరణంబు సిద్ధంబు.
ఇయ్యది దీనివృత్తాంతంబు. రేపకడ దీనిని గృహంబునఁ బ్రతిష్ఠసేయవలయును. తగిన
సంభారంబులం గూర్పించుము. నేను సంతకపురంబునకుం జనియెద.

(ననఁగా సత్రాజిత్తు, ప్రసేనుండును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

మంత్రి—ఎవఁడురా ద్వారమున ?

[నేనాధిపతి ప్రవేశించి.]

నేనాధిపతి—అయ్యా! నీడె తమనేనాని.

మంత్రి—క. రేపకడస్వమంతకమణి, నైపుణ్యముతోఁబ్రతిష్ఠనరాఘండొగిఁ,
పావరహితగురువులకృప, కాపాడఁగఁజేయుఁగాన ఘనముగనీవున్.

తే॥గీ. గర్గసంయమికడకేగికాంచిమ్రొక్కి, వర్గములుగాఁగఁజెప్పినవస్తుసమితి,
దుర్గమునఁజేర్చు మొయ్యనఁదుప్పితోమ, వర్గములుగాఁగఁభలులెల్లవలయునిలవ.
నేనాధిపతి—మహానుగ్రహము. మంత్రిసత్తమ! (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

[పిమ్మట దేవతామందిరమున మణితోడ సత్రాజిత్తుండును గర్గమహర్షి యు సభికులును
ప్రవేశించుచున్నారు.]

సత్రాజిత్తు—

తే॥గీ. సంయమిశ్వరమియాజ్ఞచయ్యనఁగొని, సూర్యువరమందివచ్చితిసూరివర్య,
మణిఁబ్రతిష్ఠింపవలయునుమానివర్య, దేవతార్చనయందున దివ్యముగను.

మహర్షిసత్తమా! దీనిగృహోక్తప్రకారంబున దేవతామందిరమునఁ బ్రతిష్ఠింపుము.
గర్గుడు—రాజా! మిగుల సంతుష్టుండనైతిని. నీయిష్టప్రకారమే, కావించెద.

సభికులారా! అనుజ్ఞయిచ్చెదరా?

సభికులు—అయం ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు.

గర్గుడు—పూజించి. శ్లో. ఆదిత్యాయనమస్తుభ్యంఛాందసజ్యోతిషేనమః,
ఆవిర్భూయస్వరత్నేఽస్మిన్ గృహాణమమపూజనమ్.

క. ఓరవి! యత్యాదరమున, నీరత్నమునందు నిలచి నిచ్చలు మాకుఁ,
గోరికలాసఁగుము కడుకృప, ధీరత వరమొసఁగినట్టిదేవరవుగదే.

రాజా ! ప్రతిష్ఠచేసి పూజకావించినాఁడను.

(ఆందఱును ఆనందించుచున్నారు.)

(ఇట్లు పూజానంతరమున సర్వజనులును సిమ్మ)మించిరి.)

[పిమ్మట శ్రీకృష్ణుఁడును బలరామోద్ధవులును బ్రవేశించుచున్నారు.]

కృష్ణుఁడు—ఉద్ధవా ! శిశుపాల జరాసంధుల సంహరించుచు వార్తలు శతమఖిండు
సందేశించెను. రాజసూయాధ్వర ప్రవర్తకుడై ధర్మసూనుండాహ్వన మొనరించెను.
వికార్యంబునకుఁ బోవుటకును, స్థిరచిత్తుడనై యేర్పరుపనేరకున్నాఁడను. నీవాలా
చించి యెద్దిపంచినను జేయంగలవాఁడను.

ఉద్ధవుఁడు—శ్రీకృష్ణా ! వినుము.

ఉ. భీముని బాధునింగొనుచు బీరమెలర్చ గిరప్రజంబును
ద్వైమతనేగి యచ్చటను ధర్మమెలర్చుగ నాజరాసుతుఁ
ధీమహితువృత్తుతుని దేజమెలర్చుగఁ బోరఁజేసి ను
త్రాముఁడు మెచ్చ మర్దితుసురాజకమర్దనుఁజేతువాఁడీలాఁ.

మఱియు.

ఉ. ధర్మసుతుండుదిక్కులనుదగ్రతగెల్చితదాక్షిణ్యము
నిర్మలకాంచనోఘములనిషణ్ణనొసర్చునురాజసూయముఁ,
పేర్చి నిరాజలందఱును బెక్కుగవత్తురుదాఁజూడగాఁ
గూర్చి నిసిదుశత్రుఁడునుగూడిననాతనినొంపనిమ్మగుఁ.

బలరామా ! మీయభిమతంబేమి ?

బలరాముఁడు—ఉద్ధవా ! పితృవృథలగు మీయాలోచనయే మాకు శ్రేయస్కరంబు.

(ఇంతట తెఱలో బిగరగా)

కా. సత్రాజిన్నపశేఖరండురుమణిఁ స్థాపించినేడోప్పుగా
విత్రాసత్వమునొందబ్రాహ్మజులువిద్యేషల్పయంబందఁగా,
సత్రాశుల్కుడ మొందభూసురులకున్సర్వస్వమున్నిచ్చెఁబో
గోత్రభూమిపులెవ్వరేనొసఁగి రేకోట్యర్థమిరీతిగఁ.

వ. ఇట్టిధర్మాత్మలేరును లేరునుమా.

శ్రీకృష్ణుడు—

తే.గీ. అన్న బలరామసత్రాజిదవనిభర్త, మణినిస్థాపించిపులమణిగణముల,
బూజసల్పుటనినఁబడె మోదమయ్యె, గానఁబోవుదమాచోటుగాంచుటకును.

(అనఁగా నందఱు నిష్క్రమించిరి.)

ఇట్లు పృథాకము.

సప్తమాంకము.

సత్రాజిత్తుయొక్కమందిరము.

[సత్రాజిత్తుడును బ్రసేనుడును బ్రవేశించుచున్నారు.]

సత్రాజిత్తు—ప్రసేనా! సహోదరా! నీకు స్వాగతమేగద? వింతలేమైనగలవా?

ప్రసేనుడు—అగ్రజా! తాముమమ్మందఱఁగాపాడుచుండమాకుసుఖంబునకేమికోఱుంత?

సత్రాజిత్తు—అనుజా! నిన్నుఁజూడఁగా నెద్దియోయభిమతంబడుగఁదలంచినచ్చియడుగుట కనుమానించుచున్నవానివలె గాన్పించెదు. ఎద్దియైనఁ గలిగిన ననుమానింపక యడుగుము.

ప్రసేనుడు—అర్య! తాము కనిపెట్టినయంశమునిజమేను. పాండిత్యంబున నిట్టిదియెకద?
“పరోగితజ్ఞానఫలాహి బుద్ధయః” అనిగదా ప్రాజ్ఞులుగ్గడింతురు? తమవిశేషప్రజ్ఞతఁ గొనియాడ నేనెంతవాడ. నన్నున్నన్నించి నాయభిమతం బొడగూర్తురేని విన్నవించెద.

సత్రాజిత్తు—ప్రియసోదరా! నాకునీకన్న వేఱుప్రియులుగలరా! నీయభీష్టమును దాచక చెప్పము.

ప్రసేనుడు—అగ్రజా! తాముసూర్యునివరమువలనసంపాదించి తెచ్చినస్యమంతకమణిని గంతంబునధరియించి వేటకేగవలయునని నాతోరికయయియున్నది.

సత్రాజిత్తు—సోదరా! వినుము.

చ. అనుజుడవైననీకొనఁగనబ్బరమేమియులేదుగాని, యై
ననునిను మొక్కమాటనుజుసార్దనుఁడెప్పుడుదీనిఁజేందఁగా
దినమునుగాఁచియుండునలితీప్రతదీనిహరించునెప్పైయిన్
మనమునశంకనొందెనుమానుము వేటకుఁబోవదీనితోన్.

అనుజా! దినమణి మణింధరించికొని యింట నేయుండుము. వేటకుం బోవలదు.

ప్రసేనుడు—స్వామీ! మణినపహరించుననిముకుందు నెడనంశయంబువలదు; వినుడు.

మ. జలతాక్షునకిట్టిరత్నములు సెంచంజాలఁ గాఁగలేడుకొ,
 విలసద్విశ్వములొనఁగల్గముఁటికొ విశ్వంభరుండెంచునా?
 జలధిన్బుట్టినకౌస్తుభంబుగలుగకొ జరించు నేయన్యముకొ,
 బలిమికొజేకొసె నేనిభక్తిసలుకుకొ బ్రఖ్యాతితోనిచ్చెడున్.

క. వనజాక్షునికతమురవిను, మనఘా! యెన్నఁడునుమఱినిభయంబెకడుకొ,
 దనుజాంతకుండైయుంటను, మనుజుల తెర్వనకురాఁడుమాధవుఁడుకృపన్.
 కాఘన వేటకుంబోవ నెలవొసంగుడు.

సత్రాజిత్తు—(మఱి నొసంగి) సోదరా! వేటకుంబోయి తడవుండక శీఘ్రమునరమ్ము.
 ప్రసేచుడు—చిత్తము. అటులనేకావించెద.

(అని యిరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది ప్రశోచన.

పిమ్మట సత్రాజిత్తు మంత్రియును బ్రవేశించుచున్నారు.]

సత్రాజిత్తు—ఏమి మంత్రి! (దిగులుతో) నిన్నటిదినంబునఁ బ్రసేనుం డటవికి వేటకేగి
 మరల రాఁడాయెను? ఏమి మంత్రి! నాకు మిక్కిలి దుఃఖముకలుగుచున్నది. అలా
 చనచేసి చెప్పుము.

మంత్రి—మహారాజ! వేటాడవెల్లినవారు మృగయాధంబులం బరిమార్చు నందడి
 సంతయు మఱచి కొన్నిదినంబు లాలస్యము చేయుటయుఁగలదు. ఒకదినమాలస్య
 మునకేవగవసేల? మహాప్రభో.

సత్రాజిత్తు—

ఉ. ఊరక వేటకుంజనిన సూరడియుండుశ్యమంతకంబుఁదాఁ,
 గోరికఁగంతమండుఁగడుఁగూర్చి ధరించినకారణంబునకొ,
 గూరులుదానికైయతనిఁగోపముతోడుత నేమి నేతురో?
 దారుణభంగిదానికిని దందడిదుఃఖముగ్రమ్ముచుండెడున్,

ఇంకొక్కటి పిడుగుపంటి వార్తయున్నది. (అని మంత్రి చెవియొద్ద రహస్యముగా)
 వాసుదేవుండేమిటి నవహరింప వేచియున్నవాఁడు. అతఁడు శూరుఁడును గ్రూరుఁ
 డును; ఇది పెద్ద దిగులుగానున్నది.

మంత్రి—అట్లయినపక్షమున వేటదారింబట్టిపోయి యడవిలో నాతని నన్వేషింపందగిన
 గాలరులం బంపుదము.

సత్రాజిత్తు—సరి; అటులఁగానింపుము.

మంత్రి—చిత్తము. ఎవఁడురా ద్వారమున?

[భటుఁడు ప్రవేశించి.]

భటుఁడు—అయ్యా! తమనపుత్రుని వాఁడు.

మంత్రి—వరే! నీవుపోయి వేగవంతునితోఁ జెప్పము. అడవికి వేటకుఁజనిన ప్రసేనమహారాజుగారిజాడ కనుఁగొనిరమ్మని.

భటుఁడు—చిత్తము. (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

సత్రాజిత్తు—మంత్రి! నాకేమియ్యఁ దోచడములేదు!

క. వరమణిపోయినబోసి, ధరసుగుణుఁడుతమ్ముడైనదక్కనోలేదో,
గిరిగహనసంకటంబుల, హరిహరియేమయ్యెనొక్క? యరులనరుములన్.

ఆ-వె.మణినిగంతమందుమక్కువధరియించి, గుణగరిష్ఠుఁడేగఁ గోనకిపుడు!

నాయదృష్టమెట్లునడచునోదై వమా, యాదలేను దుఃఖమిపుడు మంత్రి!

మంత్రి—మహారాజ! ఊహము. ఇంతలో వార్తాహారి రాఁగలండు. నిజము తెలియును. మఱి, యొక మనవిగలదు.

ఆ-వె. రాజచంద్ర! మీరురత్నంబుఁ దెచ్చిన, సమయముననువార్తజరిసినారు,
మణిధరించి బయటనణుమాత్ర మైనను, జనినఁ గీడువచ్చుననుచునాఁడు.

ఇట్టిసంగతి నెట్లుచూచితిరో? తెలియకుండినది.

సత్రాజిత్తు—

మ. సచివా! భాస్కరువాక్యమున్నఱచితిక్ సౌభాగ్యహీనుండనై
సుచరిత్రుఁ నుగుణాఢ్యు సోదరునిజిచ్చున్యుండ నైచాపఁగా
నుచితంబైనవిధిన్ జిన్దలఁపలేకుత్సాహి నైపంచితక్
రుచియైదుర్మరణంబు వానికిటురూపించె గాలంబయో.

(రోదనముతో) మంత్రి!

గీ. మున్నునీతోడఁ జెప్పినమొదటిమాట, గానియావార్తయేచిత్తగతికిరాదు,
ఏమిసేయుదు విక్కునాకెవ్వరింక, జైవమా! యెంతచేసితిదడవితడవి.

సోదరుని చేజేతంజంపుఁజి నయ్యయో! అని విలపించుచు (క్రిందపడెను.)

మంత్రి—మహారాజ! ధైర్యంబవలంబించువు.

మ. వినుమౌరాజవరేణ్యకర్తృఫలముల్వెన్నాడివర్తించుచుక్
జనులన్దోసమునొందఁజేయుచు నుదంచత్ప్రక్రియన్వర్తిలక్

గనునేదైవహతుండుకార్యములవక్రశ్రవణములన్నెందునె,
 పునీకొగర్తగలాడె? కర్తగమితప్రార్థముల్ లోకముల్.
 కాఁబట్టి, మహారాజ “వివదితైర్య” మను న్యాయం బవలంబింపుడు.

[ఇంతలో వేగవంతుడు ప్రవేశించుచున్నాడు.]

వేగవంతుడు—మహామంత్రిపుంగవ! నాదు వందనం బంగీకరింపుము.

మంత్రి—ఏమిరా వార్తలు?

వేగ—నేను తమయాజ్ఞానుసారముగ నడవితేగియేగి గుఱ్ఱపుటడుగులజాడ బడినిబడివడి
 నడచి కొంతవడికి బంతవశ్యమొంది పుడమింబడియున్న టేని కత్తలానిం బొడగం
 టిని. అంతట మఱికొంతదూరంబేగి యట మహారాజప్రసేనులం... (దుఃఖముతో
 మాటలాడనేఱక యూఱకుండవలెను.)

మంత్రి—ఏమి? ఆక్కటా! ఆయనకును గుఱ్ఱపు గతియేనా? ఏమి? ఆయ్యో!
 ఆయ్యో!! (రాజుకడకుంబోయి,) తమసోదరుడు మాయవరాజు తమను మమ్మును
 విడిచి... (దుఃఖము సూచించుచు గొంతసేపూరకుండి) లోకాంతర గతుడయ్యెను.

సత్రాజిత్తు—(మూర్ఛపోయినట్లు వడుచున్నాడు.)

మంత్రి—మహారాజ! నిశ్చయింపుము (అని వినరుచున్నాడు.)

సత్రాజిత్తు—లేచి! ఏమిరా! వేగవంతా! జగ్గిన సంగతి చెప్పము.

వేగ—మహారాజ! సావధానముగఁ జిత్తగింపుడు.

సీ. తమయాజ్ఞబూనియంతటఁగానకేగియచ్చటగుఱ్ఱపుటడుగులజాడఁగంటి,
 జాడవెంబడిపోఁగ సమసినగుఱ్ఱంబుపడియొండెంతటఁబ్రభువుజాడ,
 నడుగులఁగనుఁగొనియటుపోవఁగాఁగొంతవడికిఁగన్గొంటినిబడినవిభుని,
 నచ్చటశోకించియవలికేగితివార్తలయుటకైయటఁద్రెల్లెసింగ,
 మచటమణిఁగాననైతినిమనుజుపాల, విభుఁడుదనుగొట్టసింగమువిభునిగొట్టి,
 యేగనిర్దురువడిరిచెయ్యేడ్వదియచటి, మణినిగొనిచనిరెవ్వరేమనుజులెన్న.

ఇది నాకాంచినతెఱంగు. పిమ్మట ప్రభువారే ప్రమాణము.

మంత్రి—వేగవంతా! మంచిది. నీకుఁగల పనులం ఇక్కపెట్టుకొనుము.

వేగ—మహానుగ్రహము. (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

సత్రాజిత్తు—(దుఃఖముతో) మంత్రి! ఇది యాలోచింతము నాకు దోచిన తెఱంగు
 గఱింగించెద వినుము.

సీ. ఇదికృష్ణునిగాలియితరులకార్యంబుగాదయ్యసచివ, జగంబునందు,
 నతఁడుమాయావిచరాచరద్రోహియా, సంశయమేమి, యస్తత్సజాతు,
 సోదరుఁజంపియుసొంపైనమణిఁగొసంగంబుఁజంతాఁజెందెగృహముఁ,
 గనుఁగొనువారుసింగముచేతయనుకొనసకపటంబునునిచ్చజేసె,
 నీతిలేనివాఁడునిజమైనటక్కరి, గోపకులనునెల్లగోలుపుచ్చి,
 వెన్నదొంగలించిపీఁగినాఁడీతఁడు, కోరెనేనిమణినిగూర్చి నీసె?

క. నాతమ్మునిజంపినతన, కేతన్నాత్రమునఁగీర్తియెంతప్రబలనో?
 చూతమ్మి కనైననునని, జాతములగునయ్యచోరసద్గుణములిలన్.

నిక్కముగ నానపసితచోరుండే మణికిన్ దీయానుజాం జక్కాడినవాఁడు.

మంత్రి — ఎవనిచునము లెట్లుండునో?

ఆ, వె. ఎవనిచునములెవనికెఱుంగవచ్చుచుభువి, నెంతవారలైననిలనుగలరు,
 కాంతపైనియాశకనకంబుపైనాశ, లేనివాఁడుపుడమిలేఁడునుమ్ము.

రాజా! కనుకనే “వేధాద్వేధాభ్రమంచక్రే కాంతాసుకనకేషుచ” అని పెద్దలు
 వచించెదరు. మనమింక సుతమరణికోకాక్రాంతురాలగు మాతృసన్నిధికిం బోవుదము.
 (అని యిరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు)

[పిమ్మట శ్రీకృష్ణుఁడును ఉద్ధవ బలరాములును బ్రవేశించుచున్నారు.]

శ్రీకృష్ణుఁడు — ఉద్ధవా! సత్రాజిత్తు నాపై నపనిందల మోపినాఁడు వింటివా?

క. తనతమ్మునిఁబాపితిని, తనమణిఁగైకొంటినినియుఁదద్దయునిందల్,
 ఘనముగసత్రాజిత్తుఁడు, ననుదూఱెడు నేమిసేతున్యాయముసెపుమా.

క. ఏవార్తయునెఱుంగనినను, నీవాక్యములేలబల్కెనీతఁడువగతో,
 నేవనుదేవునితనయుండ, నైవినుదునెయిట్టినిందలఘగణదూర.

ఉద్ధవుఁడు —

గీ. కుక్షీనిజగంబులుగలట్టికుధరధారి, వైసనీకుసునిందలాయజ్ఞనాభ,
 చెదలునిప్పనకంటునాక్షితినినెందు, పట్టినిందలసీకేలవనట? కృష్ణా.

శ్రీకృ — అదియెంతయుసరేలే! ఏమియునెఱుంగని నామిఁదికేల యీ యపనిందలు
 రావలయును.

ఉద్ధవుఁడు — స్వామీ! సర్వజ్ఞులు. తమరెఱుంగనియర్థమి ఖాళిత్రయంబునం గల్గునా?
 లోకస్థితిని విన్నవించెద నూఁకొనుఁడు.

క. సర్వజ్ఞులుమీరెఱుగని, పుర్వరంగన వెట్లు కార్యము క్తులుతగనా,
శర్వతఘాభవుచవితిని, గర్వంబునఁ జంద్రుఁజూడఁగడునిందలగున్.

కావున మీరలెప్పుడై నవినాయకచతుర్థి నిశాముఖంబునఁ జంద్రుం గాంచితిరేమో?

శ్రీకృ—ఆ! అవును. బాగుగ జ్ఞాపకము చేసినవాడవైతివి, వినుము.

క. జ్ఞాపకమువచ్చెనివుడో, పాపహరణచవితి నాఁడు పాల్గొని శ్నైక్,
జూపునఁ గనుఁగొంటినిశశి, రూపున సౌధంబులొనరుక్తి జీచెంతకన్.

ఉద్ధవుడు—తమకును లోకనిందలా?

శ్రీకృష్ణుడు—

క. మనుజులలోఁబుట్టినతఱి, మనుజుల ధర్మంబొనర్పమహితం బగుటకన్,
వినునిందఁగలిగెఁగాదీ, నినిబాపఁగయత్న మిపుడ నేర్పున జేతుకన్.

కావున మణిని వెదుకఁబోయి యొందున్నను గొనిమఱువలయును నాడోడం గొందఱు జనుల రానియముంపుము.

ఉద్ధవుడు—స్వామి! చిత్తమునగల యట్లే కావించెద. ఎవఁడు రా! ద్వారమున?

సేవకుడు—అయ్యా! సేవకుఁడున్నవాఁడు.

ఉద్ధవుడు—ఆరే! సృమంతకమ స్వేషణమునకై స్వామివారరణ్యమునకుం బోవుచు న్నారు. కొంత సైన్యంబుండిసికొని వారితోఁ బోవలసియున్నది గాన సేనాసహితంబు గనుండుడని సేనానులతోఁ జెప్పము.

సేవకుడు—అయ్యా! చిత్తము. (అని వెళ్లుచున్నాఁడు.)

శ్రీకృ—ఉద్ధవా! నీవును, మాయన్న గారును నగరరక్షణార్థమై యుండుడు. నేను సృమంతకమణిన స్వేషించుపొందె యడవికేగి ప్రసేనుని మార్గంబు బట్టిపోయివెదకి మణింగొనివచ్చెద. అన్నగారు! తమరు పురరక్షణంబునకై నిల్చుండు. మీరును నేనును లేకున్న, తఱివేచి, రిపులుదాడి వెడలుదురు. కావున మిమ్ము నిందునుండఁ గోరుచున్నాఁడ.

బలరాముడు—చిన్నికృష్ణా! నీతలంచిన భంగియె యగును.

(అని బలరామోద్ధవులు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

[శ్రీకృష్ణుడు నిటునటు తిరుగుచుండఁగా సేనాధిపతి ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

సేనాధిపతి—స్వామి! గోపాలచక్రవర్తి! విజయీభవ. అనివందనము చేయుచున్నాడు.

శ్రీకృ—సేనాధిపా! మనమీయెడ వెదుకఁబోదము. కాననంబు నలుదిక్కుల స్పృదక సేనలంబంపితివిగద ?

సేనాని—నాయేలిన దైవమా! యదుకులసార్వభౌమ! సేనలన్నిదిక్కుల వెదుకనియ
మించితి.

శ్రీకృ—సేనానీ! మనమీవంకం బోదము. ఇవిగోగుఱ్ఱపుటడుగులు. ఏనిజూడంబట్టి
పోదము.

సేనాని—అయ్యా! ఇదుగో గుఱ్ఱము చచ్చిపడియున్నది.

శ్రీకృ—సరే! ప్రసేనుని యడుగుల జాడంజూడుము.

సేనాని—అయ్యా! ఇవియే ప్రసేనుని యడుగులు. ఈదారిని నడిచినజాడ గన్నట్టెడ.

శ్రీకృ—సరే! నడువుము.

సేనాని—అయ్యా! ప్రసేనుడు చచ్చిపడియున్నాడు.

శ్రీకృ—అరే! మణిని వెదకుము.

సేనాని—స్వామీ! మణిలేదు.

శ్రీకృ—చూచి; ఇవిగో సింగపుటడుగులు. ఇతని సింగము చంపెను కాబోలు?
సింహమునడుగులజాడంబట్టి నడువుము.

సేనాని—చూచి ప్రభో! సింగపుటడుగులు చాలదూరమువఱకు వ్యాపించినవి.

శ్రీ—అడుగులజాడ మిడువకనడువుము. (అనినడచుచున్నారు.)

సేనాని—స్వామీ! అల్లదో చూడుడు. సింగము చచ్చిపడియున్నది.

శ్రీకృ—మణిని వెదకుము.

సేనాని—అయ్యా! మణి కానఁబడలేదు.

శ్రీకృ—ఇంకనేమి యడుగులందునో చూడుడు.

సేనాని—చూచుచు,

గీ. ఇదియనొకవింతగన్నడసేనశ్రేణ, యెలుంగు సింగముఁ జంపుట లెన్నఁడెఱుంగ,
మృగములకురాజుసింగమై మెలుగుచుండ, నెలుంగుదానిని బడనేయ నెట్లునేర్చె.

శ్రీకృ—కృతయుగమునాటి భల్లూకమొక్కటి యీవనంబున నున్నయది యని వినికి
గలదు అదియైయుండవచ్చును.

సేనాధిపతి—కృతయుగమునాటినుండి భల్లూకంబొక్కటి యున్నదనివినుట మిక్కిలి
యాశ్చర్యము.

శ్రీకృ—వినుము.

క. కృతయుగమునవామనునకు, గతత్రేతనురాఘవునకుఁ గదనసచివుడై,
మతిద్యావరంబు నెల్లను, గుఱుకంబునవిశ్రమించుగుహతనుండై.

అతఁడేయయి యుండవలెను. కానీ! మాతమువద.

సేనాధిపతి—స్వామీ ! నాయందు దయచేత దేవరహస్యస్థంబులం దెల్పితికి. నేను గృతార్థుండనైతి.

శ్రీకృష్ణుడు—భట్టాకపుటడుగుల జాడంబట్టి పోవుదము. (అని మఱుగునకుఁ బోవుచున్నారు.)

[పిమ్మట చీకటితెఱలలో నొకచిన్నదియు దాచిదాదియు ప్రేలాడగట్టిన మణితో బ్రవేశించుచున్నారు.]

దాది—బాలికా ! బాలికా ! యూరకుండుము (అని పాటపాడుచున్నది.)

మంజరి.

౧. ద్వారకాపురిలోన ధైర్యబుమిర
౨. సైన్యంబుతోడ సత్రాజిత్తుడనెడు
౩. రాజులమ్ముడు దావిరాజమానంబు
౪. మణిని గంతంబున మక్కువతోడ
౫. ధరియించి వేటకుఁ దానేగుదేర
౬. సింగంబుచంపెఁ బ్రసేనునాతఁటిని
౭. సీతండ్రి దానిని నెఱిచంపివేగ
౮. మణిఁనెచ్చి నీకిచ్చె మంగళగాత్రి
౯. నీవల్లభునితోడ నిరతంబుఁజేరి
౧౦. జాంబవలీ కన్యసౌఖ్యంబుగనుము.

(ఇంతలోఁ బ్రక్కగా కృష్ణుడు ప్రవేశించుచున్నాడు)

శ్రీకృష్ణుడు—

క. సేనాధిపనీచిచ్చట, సేనలతోనిలుముబయటచెల్లినదినముల్,
సేనీగుహలాజొచ్చిబి, రానంగొనివత్తుమనినిరంజిల్లుమడికొ.

అని కృష్ణుడు గుహలోఁ బ్రవేశించుచున్నాడు.

శ్రీకృష్ణుడు—(తనలో)

క. ఇదిగోమణియున్నదియి. య్యదియిటకుం జేరుటకునుననువగుకతఁమ,
య్యదియొయి బృలికనే, సుదతిగ నెనోదీనిమనికిచోద్యంబయ్యెకొ.

అనుచు దగ్గరకుఁబోగా బాలిక దాదియరచుచున్నది.

దాది—బిగ్గరగా ! ఎవడవురా నీవు.

[జాంబవంతుడు ప్రవేశించుచున్నాడు.]

జాంబవంతుడు—(బిగ్గరా) ఎవడవురా! యోరి! నా ప్రతాపంబెఱుంగక యేమని వచ్చితివిరా? మనుజాధమా! నీదీరంబడంచెడ నుండుము. (అని యుద్ధమునారంభించవలెను. (కృష్ణుని సేనాపతియును సేనలను బ్రవేశించియుండి.)

సేనాధిపతి—

సీ. సైనికుల్వినుడింక శౌరిగుహాంతరగామియైయింకనుగానఁబడఁడు,
పండ్రిండుదినములుబడికాచియుంటిమిహరియింక రాజాలడనితలంతు,
మనమునుబోదలంచినచుదద్దుహగాధతమముచేమిం చెదుర్గమముమనకు,
నేగియు నటమన మేమియు నొనరింపఁ జాలమంటయును నిశ్చయము మనకు
తే. గీ. శౌరిదక్కుటకల్లగా? ద్వారవతికి, వైశమునఁబోయిజరిగినవార్తల్లె,
సీరికినద్దపునకుచుజారులకును, జెప్పటుచితముజాగింక సేయవలదు.

సైనికులు—మీయిచ్చయించినటులనే కానిండు,

(అని సైనికులు సేనానియు నిష్క్రమించుచున్నారు)

[పిష్టుట యుద్ధముచేయుచుజాంబవంతుడును కృష్ణుండును బ్రవేశించుచున్నారు]

జాంబవంతుడు—మనుజాధమా! ఏమనిన నాగుహకుఁ గూహకవృత్తిఁ బఠరింపవచ్చి తివిరా? నీమదంబడచి యీగుహకు బలియిచ్చెద చూడు.

కృష్ణుడు—నిమి! భల్లూకమా! నీవా? నామదంబడంచు దానవు. నీకండ్రొప్పు సేడడంగించెద. సురంగక తరంగట నిలువుము దురంబున నినుహరింతు.

జాంబవంతుడు—నాముందఱ నీవననెంతరా! నరాధమా! ఒక పిడికిటితాకున కోర్క గలవా? నెత్తురు లురులమర్దించెద నిలువురా? నాముష్టిఘాతంబునకు రావణకుంభ కణ్ఠేంద్రజీత్రహస్తాదులును సొమ్మసిల్లిరి. నీవా నాముందర నిలుతువు. ఇదె నాపాణిఘాతంబోర్చికొనుము. (అని కొట్టఁబోవుచున్నాడు.)

శ్రీ కృష్ణుడు—భల్లూకమా! నీదెదరింపులు నన్నదలించఁ జాలవు నాచేతి దెబ్బల కోర్పుటకలకనకగిరివా? యశనివా? బడబానలంబవా? నీవన నెంత? ఒక దెప్పతో నొరిగెదవు; బింకంబులే! ఊరకుండుము.

జాంబవంతుడు—మనుజాధమా! బింకంబుల జకించెదవు. చీమలం బీల్చినట్లు నీయుసురులం బీల్చెద. చక్కనై నిలువుము.

శ్రీ కృష్ణుడు—మాటలసేమియగు? నిన్ను నిర్జించి నీమణినిగొనిపోక యూరకపోవువాఁడనుకాను. యుద్ధమునకుఁ గడంగుము. (అని యిద్దరు యుద్ధముచేయుచున్నారు.)

(జాంబవంతుఁడు క్రిందపడి యొగర్చుచు నిశ్చేష్టితుండుగ నుండఁగా కృష్ణుండురక నిలుచుండెను.)

జాంబవంతుఁడు—(లేచి నమస్కరించి) నాస్వామి! నన్ను రక్షింపుము.

దండకము.

క్రిమజగత్సృష్టి రక్షైకదత్తా, కుశిత్తా, నిజాంఘ్రిద్వయాదాసవత్తా, లసత్కృష్ట భాంచత్సవత్తా, మహాదేవదేవేంద్ర ముఖ్యాదితేయ ద్విపద్రాడ్విబత్తా, నిఃః జిఘసిం విష్ణుఁగా సెన్న గాలేక, సీతోడవాదాడపోరాడఁగా వచ్చితిన్, హొచ్చితిన్, నొచ్చితిన్, నన్నునజ్ఞాన గాడాంధముంబాపి వేగం గృపంజూడవే దేవదేవా! కృతాభి ఖ్యకాలంబునందేవమాతక్ గృతార్థం దగంజేయఁగా నెంచి యాసాధ్విగర్భంబున స్తజ్జరూపంబునంబుట్టివైరోచని స్తూఁడుపాచంబు లుర్విస్తగస్వేడి భూదానమున్ బొంది వేవిశ్వరూపుండవైయెవ్వరుం దేజీచూడం గడుందుర్ని రీత్యుండవై మూఁడులోకముల న్నమ్మితో, లేతయందుం దశస్యందన త్తోణిపాలాత్త జాతుండవై రామనామంబున న్నార్థిబంధించి యారావణాది త్రిలోకారులౌ దుష్టసంఖంబుల న్సుతప్రాత్ర ప్రపా తాత్తమిత్ర ప్రవర్గంబుగా, ధాత్రివేగూల్చి భూభారమునీర్చి నన్నేలు నారాఘవేంద్రుం డవో గాదె, యిక్కాలమందస్తదాదులెంప న్సుభిదేవతీ గర్భజాతుండవై దుష్టవారం బడంగించుచున్ శిష్టరత్నా వినోదుండవో కృష్ణదేవుండవీవే కలింగల్పషాక్రాంతులైనట్టి పాపాత్తుల న్రాపుమావంగఁగల్గి న్నరూపంబు దాల్పంగఁగాక్షించు కాలస్వరూపుండ వీవేగదా! నిన్ను రుక్రిందపడ్తోద్భవాదు ల్పుశంసింపలేరన్న, సేనన్న మూఁధాత్తుడన్ గ్రోధుండన్నత్తుండ న్రాకృతుండ న్నహాదుప్తకర్త ప్రబధుండ సీచాత్తుడన్ నిన్నువర్ణిం పఁగా నెంతవాడన్ మహాత్మాజగన్నాథ నాపూర్వపుణ్యంబునం జేసి యవ్యాజకారుణ్య మొప్పు న్నదీ యాంఘ్రిదాసువన్ను న్భ్రోవఁగా నిందు విచ్చేయుటంజేసి ధన్యుండవై లో కమాన్యుండనైపూర్ణపుణ్యుండనైతొంటి యజ్ఞానమున్ బాసివిజ్ఞానముండానితిన్, నన్ను రక్షింపు మోదీనరత్నమణీకృష్ణగోవిందసందాత్త జాగోపికామాన చోరాసుగోవర్ధనోద్ధార రత్తోఽసురవ్రాతశిక్షావిధి న్నృందలౌనున్న సీరూపు నేర్పొప్పు సేవించి ధన్యుండనాదు స్మరారీ ముతుందాచ్యుతానంత యక్రారరత్నార్థమై యామునంబైన తీర్థంబున నిర్విశ్వరూపంబు గాన్పించు సీలీలన్ నెవ్వుదింగొల్వఁ గాంక్షింతు నెల్లప్పుడోదేవమాంపాహితుభ్యం నమః పాదయోర్తత్ప్రణామంబులంచున్ దలంతున్ నుతింతున్ స్మరింతున్ మదాత్తన్ నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమస్తే.

శ్రీకృష్ణుడు—జాంబవంతా !

మ. వినునీశక్తియుభక్తి మెచ్చితిజనుల్వేనన్నమున్నెన్నతే,
 సిననింద స్ఫుడబాపసేనిలయ మైచెన్నొందునిష్ఠుందిరం,
 బునకున్నచ్చితి నీమణిన్నొనిదురాత్తుల్ సిబ్బిలింజెందఁజే,
 య్యనసీబోయెదనిల్వమింకిటకుభన్యత్వంబుసంధిల్లెడన్.

జాంబవంతుడు—నాస్వామి! మఱియనెంత ? నేనే నీయధీశుండనైతిని. మణులు
 మాఁబోట్ల కేమిటికి ? మఱియుం గన్యామణియును సమర్పించెద. ననుగ్రహిం
 పుము.

శ్రీకృష్ణుడు—జాంబవంతా ! నీవ స్థలిత బ్రహ్మచారివి. నీకీకన్యక యెచ్చటిది ?
 జాంబవంతుడు—

నీ. బుష్పిలేజమునుదాల్చియెలమివిద్యాధరియగు చిత్రరేఖయిన్నగసమీప,
 .మునదీని గాన్పుగఁగనిదయాహీనయైదిగ నాడిపోవనేదీని గాంచి,
 కనికరంబొదవిదాదినొకర్తుఁగూర్చిసంరక్షింపనట్టికారణమువలన,
 జాంబవతియటంచుసంజ్ఞ యుగల్గెజవ్వనముగల్గెడుదీనికిననురూప,
 పతినిగూరుపఁబలచోట్లవెదకుచుండ, భాగ్యములుబండెనన్నేలుప్రభుడనీవె,
 యిటుకువిచ్చేయుటంజేసియేమిగుల, భన్యతనుగంటిశ్రీకృష్ణుడెవరాయ.

శ్రీకృష్ణుడు—జాంబవంతా ! నీవు. పరభక్తియుక్తుండవు.నిన్ను భక్తుండని యెప్పుక
 నొప్పించితిని కృపగలిగెడును. ఐనను మున్నఁ గలకథ జ్ఞప్తియొనర్చెద వినుము.

నీ. మున్నయోధాధ్యపురంబునరామలక్ష్మణాద్యాకృతిదాల్చునేనలవికుంత,
 ధామంబునకు నేగుతరినిన్నుఁ బావనిమైందునిద్వివిదునిమఱియునంగ,
 దునివిభీషణునిభూమినిల్వఁ డనినియమించినచోనన్నుఁ గాంచియుద్ధ,
 కాంక్షచేసితివిప్పు గాదుద్వాపరముననగు గాకయంటినయ్యదియునీవు,
 ఎఱిఁగియుండిననాతోడనెదిరికొనఁగ, నియ్యకొనవనినుమరపించినమర.
 మిచ్చినీకోర్కిచెల్లించితింకతోంటి, ముచ్చటలసీమననుబునఁబెచ్చుకొనుము,

జాంబవంతుడు—భన్యండ్లనైతి. కన్యామణిం బరిగ్రహించి మణిం గానుకఁగొనుఁడు.
 భక్తులకోరికి దీర్చుట మీపనిగద ? ఆర్తకరణ్యుండవు గావున విన్నవించెద. అని
 మఱిని, కన్యను సమర్పింప నందఱు నిష్క్రమించిరి.

సప్తమాంకము.

శ్రీ రస్తు.
సత్యభామాపరిణయము.
అష్టమాంకము.

[పిమ్మట ద్వారకాపురమున బలరామోద్ధవులు ప్రవేశించుచున్నారు.]
బలరాముడు—(విచారముతో) ఉద్ధవా?

కా. గోవిందుండుస్వయంభకంబు సేదకన్గోదండియ్యెగెదా,
నేవెంటంజ నెనోయెఱుంగముగదా? యేవార్తలుకొరానా,
నావారంబునుబోదు బాసటగడన్నా నీరులుగ్రారునా,
కేవార్తల్ దెలియంగ రాకునికీసూహింపంగలేనేమియియ్య.

మ. పదునాల్గాయెదినంబులిప్పటికయోపద్మాక్షుఁడేమాయెనో,
యెదలోననిగులుప్పతిల్లెడుగడుక్ గృత్యంబులెట్లయ్యెనో,
మదిలోవానినిజూడకున్నదినముల్తాకున్దమిన్రంబులొ,
కదలన్తూడదుపోదునన్నరిపుధాకల్లల్లసెట్లుద్ధవా.
నేనేమిసేతునుద్ధవా! నాకేమియుఁ దోచడములేదు.

క. వెన్నునివిడిచియునిట్లుగ, నున్నదిలేదెప్పుడేమనొంటరిగాగన్,
జిన్నతనంబుననుండియు, నెన్నఁడుగన్నులకుదోచుఁగృష్ణుఁడునాకున్.

ఉద్ధవుడు—బలదేవా! నీవు ప్రాజ్ఞుండవైయుండియు నిట్లువిచారించువా?

మ. బలదేవా! యిటులేలచింతిలెదహోప్రాజ్ఞుండవైయుండియున్,
జలజాతేక్షణుఁగూర్చి, యవ్వీభుండనన్ సర్వంసహాచక్రమున్,
గలలోకంబులుగూడబ్రహ్మభవదికాల్కలాదులన్బట్టిచే,
తులనాడింపగలండునాతనియెడన్ దుఃఖంపనీకేటికిన్.

మ. ఎట్లెనను గృష్ణుఁడు తొదలఁచిన పనినెరవేర్చక మఱలఁడు.

బలరాముడు—అదుగో చూడుము. నేనాధిపతియు మఱికొందఱును నాచిన్నికృష్ణుని
విడనాడి కేవలము వచ్చుచున్నారు.

(తత్తరముతో) నాతమ్ముఁడేమయ్యెనో? ఏమివార్తవిందునో? ఏమిగానున్నదో;
(అని కూర్చుండపడుచున్నాడు)

ఉద్ధవుఁడు—(దిగులుబడి. వెచ్చనూర్పుచుండవలెను.)

[తర్వాత సేనాధిపతి ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

సేనాధిపతి—(గద్గద స్వరముతో) నమస్కారము బలభద్రప్రభో! నామనవి నాలకింపుడు. మహాప్రభో శ్రీకృష్ణ! డరణ్యములూ శైలగుహంజొచ్చి మమ్ముంబయట కాపుంచెను. పండ్రెండు దినములవరకు మేమండే వేచియుండినను జాడలేవ్వియుగానఁబడవయ్యె. దిక్కులేనివారమై యిటకువచ్చినారము; ఏమిసెలవు?

బలరాముఁడు—ఏమిగతి? హా! తమ్ముడా! చిన్నికృష్ణ! (అనివిలపించుచున్నాఁడు)

ఉద్ధవుఁడు— తే.గీ. రామనీకేలయావంశపామరుడవె!,

జగదుదయభావలయలీలుడగుమురారి,

గాఁడె? కృష్ణుఁడునీవునుగావేశేవ,

ఫణిపతివిమితుధరనెందుమారుగలదె?.

స్వామీ! మీకుదిగులేల? కొంచెము దినములలో శ్రీకృష్ణుఁడు ఇయలక్ష్యింజే కొని రాఁగలఁడు వెఱువకుము.

మితండ్రిగారి సన్నిధికింబోదమురమ్ము (అని యిరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు)

[పిమ్మట రుక్మిణిదేవి మంజువాణి సుభాషిణులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

రుక్మిణిదేవి—(శోకముతో?) సఖ! మంజువాణి! ప్రాణనాథుఁడు నన్నువిడిచి ఘోరాటవున కేగెనుగదా! తద్వియోగభరముననే నిలువజాలకున్నాను (మఱియు: శోకముతో)

సీ. ఏమాయమర్చ మొక్కింతయెఱుంగని వెన్నునిపైరిందవేసిరేల?

వేసెఁబోనాద్వవిసరోక్తిబాటించివిభుఁడు కానలకుదావెడలనేల?

వెడలెఁబోప్రాణేశుఁడుడుగనికూర్చి వెంబడిగొంచుపోకనన్నిడువనేల?

విడిచెఁబోనాథుని వెంటనేనఱుగకనొంటిమైయింటనేయుంటినేల?

తే.గీ. కటకటాదిధినాయెడఁగరుణదప్పి, నామనోహరునెడబావెనేమినేతు,

నీమహాదుఃఖవార్షిధి నెట్లుగడుతు, నయ్యయో? చెలియికయెట్టులవ్వునెతు.

మంజువాణి—అమ్మా! ఊరడిల్లుము.

క. అమ్మా! జగములమాతవు, ఇచ్చెయిదుఃఖంబనేలయిందెరువుగదే,

ఇమ్మాడ్కినిన్నువిడువఁగ, నమ్మాధవుఁడెప్పుడైననాత్తదలఁచునే.

సుభాషిణి— కా. చింతంజెందనుమమ్మనాథునెడనాశ్రీతుండెనీకాంతుండ,

త్యంకప్రేమనుదారలైపొడమిటీవబ్బాలయాజేవివీ,

వంతంబొందఁగ నేల నీచరిపులన్వారింపఁగానేగెదా,
నింతన్వచ్చుచుండు నూతిడుముసీకి వంతలేలేచలీ.

[వార్తాహరిణి ప్రవేశించుచున్నది.]

వార్తాహరిణి—జయజయమహాలక్ష్మీ! రుక్మిణీమహాదేవి జయజయ.

రుక్మిణి—వార్తాహరిణి! ఏమివార్తలు?

వార్తాహరిణి—అమ్మా! మణికై యటవికేగిన మాస్వామివారి కనుచరులపైనికులును
సేనానియు నిటవచ్చిరి.

రుక్మిణి—హా! ఆర్యపుత్ర! మీరుమాత్ర మేయుంటిరా? అక్కటా! నేనెట్టులాద్దు?
తర్వాతసంగతి చెప్పవే! ఏలదాచెదవు?

వార్తాహరిణి—బలరామోద్ధవులుండఁగా సేనానివచ్చి, “అడవిలో నొకగుహంజొచ్చి
శ్రీకృష్ణుండు పండ్రెండుదినంబులవఱకు రాకున్నవెనకి యేవార్తయుండెలియక
దిగులందివచ్చినామని చెప్పెను.

రుక్మిణి—తర్వాత ఏమైనది?

వార్తాహరిణి—బలరాములు శోకింపగా సుధవుండ దైర్యంబుచేసి యోదార్చెను.

రుక్మిణి—హా! ఆర్యపుత్ర! ఏమైతిని! నన్నిండేల యుంచితిరి?

(అని మూఁగిలుచున్నది)

మంజువాణి—తల్లీ! ఉరడ్జిల్లుండు. (అని వీచుచున్నది.)

రుక్మిణి—(లేచి)ప్రియసఖ! నన్నేల విడువవు? నేనును సరణ్యంబునకుంబోయి యార్థ
పుత్రుంగలనికొనియెద, (అని లేచుచుండగా మంజువాణి పట్టుకొనుచున్నది.)

సుభాషిణి— లే-గీ. తల్లి చింతింపనెలనీయుల్లమలర!

విజయలక్ష్మీయుతుండయి విభుండువేడ్క,

వచ్చునే డెల్లియింతలావగలమిగుల;

నొగల దగునమ్మమిబోటి మగువలకును.

మీకంతకుండోచకుండెనేని కాత్యాయనీదేవింగొల్చి జాతరసేయఁగా నామె ప్రస
న్నురాలయి విభునిరాక దెలుపఁగలదు.

వార్తాహరిణి—మహారాణి! దేవకీదేవి పారికడకుంబోవలయు నెలవొసంగుడు. (అని
నిష్క్రమించుచున్నది.)

మంజువాణి—మహారాణి! సుభాషిణితలంచిన తెఱంగొప్పియున్నది. అట్లు చేయజే
త్తంబు నందలంపుము.

ఈవిధముదేవకీరేవతి మహాదేవేరులకు నివన్మనించి వారెద్దియాజ్ఞయిచ్చిన నటుల గావించుము. (అని మువ్వారు నిష్క్రమించిరి.)

[మిశ్రవిష్కంభము.]

[పిమ్మట వసుదేవబలరామోద్ధవులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

వసుదేవుడు—(శోకముతో)

ఉ. ఓయదువంశభూషణజయోన్నతనిన్నొకడేనుబంచెదన్,

నీయచుజన్మఁ డొంటరిగ నేడువనంబునవాఁడునీ,

వీయెడదోడుగాజుముకృష్ణుఁడు శత్రులతోడబోరెడిన్,

వేయటకేగి యాతనివృద్ధియొనర్పుముశౌర్యసంపదన్.

కావున బలరామా! నీవు తమ్మునికిం బాసటగజని వానికి జయంబులూసంగి వేగంబు తోడ్కొనిరమ్ము.

బలరాముడు—మ. జనకా? కృష్ణుఁడులోక కర్తయగునిస్సందేహమీమాటయా,

తనకిన్నాసటయొక్కఁడేలవిను సత్వంబోపునన్నుంబరం,

బునకున్నిల్పినవాఁడు నేనునటకుంబోపైరులిప్పట్టునన్

ఘనులై ముట్టడివేయవారినుడువంగాశక్తులెవ్వారిటన్.

జనకా! ఇంకను గొన్నిదినంబులూరడుడు; మనకు మేలువార్తరాగలదు. అయినను మీరుగట్టిగ వెళ్లమంటిరా? వెళ్లెదను.

ఉద్ధవుడు—మ. వసుదేవావినయొక్కమాటధరణీభారంబువాపంగఁగో,

రిసురాసినము బ్రహ్మగూడిచనివార్ధింజేసిశేషాహిక,

య్యసుఖంబుండినశౌరిఁ గాంచివినుతుల్ హర్షంబుతోజేయఁదా,

నసురాసీకమద్రుంతునంచుదయమయ్యెన్సీకుబుత్రాకృతిన్.

క. ఆతఁడుచతుర్దశభువనము, లతులకృపన్ సృష్టి నేయనవియడఁగింపన్.

ఏతతంబుగరక్షింపను, నతి నేర్పరివాని కెట్టు? లవయజములగున్.

ఆగ్రజావెలువవలదు. బలరాముండిటలేకుండుతఱి వేచి జరాసంధాదులేమిచేయుదురో? ఆతని నిండేయొండనిండు; జనులందఱుఁడేరి చండికాదేవింగొల్పిన నామె

ప్రసన్నురాలై కృష్ణునిరాకడ జెలువగలదు.

వసుదేవుడు—ఉద్ధవా నీచెప్పినచందం బొప్పియున్నది.

బలరామా! నీవు వీటనేయొందుము. ప్రజలనెల్ల జాతరనేయ నాజ్ఞాపింపుము.

బలరాముడు—తండ్రిగారాజ్ఞాపించినట్లె (చేసెదను)

ఎవడురా? ద్వారమున?

[భటుడు ప్రవేశించి]

భటుడు—అయ్యా! ఆజ్ఞానుగ్రహంబువేచియున్నవాడ.

బలరాముడు—సీపుపోయి సేనాధిపతితో (కృష్ణదర్శనార్థము) జండికను జాతరలునే
యవలయునుకాన సంభారంబులంగూర్చియిచ్చి పొరులెల్ల జాతరలునేయ నాజ్ఞా
పించుమని చెప్పుము.

భటుడు—మహాప్రసాదము (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

[అందరుగూర్చుండగా సేనాధిపతి ప్రవేశించుచున్నాడు.]

సేనాధిపతి—మహారాజాధిరాజ! నమస్కారము.

బలరాముడు—సేనాధిపా! విష్వక్సేనా యేమివార్తలు.

సేనాధిపతి—స్వామీ! తమయాజ్ఞాప్రకారము పురంబునను నంతిపురంబునను జాతరలు
నేయుసన్నాహమొనర్చితి. జాతరలైనవి. అప్పువారు ప్రసన్నులై నెలవిచ్చినారు.
బలరాముడు—(తోట్టుబాటుతో) ఏమని?

సేనాధిపతి—

క. వీలావగ దెదరందఱు, జాలింబడి, చక్రధరుడుశత్రువిజయుడై,
లీలాగతిసన్నజితో, బాలామణితోడరేఖవచ్చుముదముతోకా. అని.

బలరాముడు—(మహానందముతో) ఉద్ధవా!

ఆ. వె. నీదువాక్యమెల్లనిక్కమయ్యెనునేడు, పలికెమేలువార్తప్రాధితోడ,
మణినియుపలిమణినిమాధవుడీవేళ, గొంచువచ్చుననుచుగోరిగారి.

చండికాదేవి మృషలాడదు కావున వాసుదేవాగమన సంతోషముతోడ బాలికా
వివాహశుభసంతోషంబు ననుభవించుము రేపటికి బురంబెల్ల నలంకరింప సర్వసన్నా
హములకు నివ్వవ్వకేను నంపుము.

ఉద్ధవుడు—సేనాధిపా! బలరామునియాజ్ఞలన్వీరితివా! సర్వసన్నాహములకుంజనుము.

సేనాధిపతి—మహానుగ్రహము. (అని నిష్క్రమింపవలయును.)

బలరాముడు—ఉద్ధవా! బాలామణితోవచ్చునని చండికచెప్పినవార్త నాలోచింతము

బాలిక ఎవత? ఆటవిలాసికెట్లు వచ్చినది? దానిని వివాహముచేసికొన నిచ్చ

గించునా? కృష్ణుడు?

ఉద్ధవుడు —బలరామా! ఇంతమాత్రమొకాడు. వసుదేవా! అగ్రజా! వినుడు!

మనకృష్ణునకు భార్యలెనమండు కాగలరు. ఇంకను బదియారువేలరాజకన్యకలిల్లాం
ద్రుకాగలరు ఇదియంతయు మనకద్భుతముగ దోచును.

బలరాముడు—అదియంతయు నాతనిమాయయే గాని వేఱుకాదు. మాయచే జగం
బులకుస్థితిలయంబు లొనర్పఁజాలిన వానికిది దొడ్డకృత్యమా?

నేపథ్యంబునశంఖధ్వని.

ఉద్ధవుడు—ఓహో! కృష్ణునివిజయపాంచజన్యధ్వని నినఁబడుచున్నది. శ్రీకృష్ణుడు
వచ్చుచున్నవాడు; మనమాతని నెదుర్కొనుదము.

[నేనాధిపతి ప్రవేశించుచున్నవాడు.]

నేనాధిపతి—తాలాంకమహారాజ! గరుడధ్వజుండు విచ్చేయుచున్నవాడు.

వసుదేవుడు }
ఉద్ధవుడు } —హర్షము నభివయించుచు నందఱు నిలుచుండఁగా
బలరాముడు }

[కృష్ణుడును జాంబవతయు మణితోట్ర వేళించుచున్నారు.]

శ్రీకృష్ణుడును —జనకా తను సుతుండు గోవిందుండు వందనంబిడుచున్నాడు.

(అని వందనము చేయవలయును.

వసుదేవుడు—వత్సా! చిరాయుర్భవ.

శ్రీకృష్ణుడు—ఉద్ధవా! శిశువ్యా? నావందనంబభినందింపుడు.

ఉద్ధవుడు—శత్రుజయోస్తు.

శ్రీకృష్ణుడు—ఆగ్రజా! బలరామ! యనుజన్తుని సమస్కారం బంగీకరింపుడు.

బలరాముడు—అనుజా! నీవితకాలంబు బడయుటకు దురటిల్లితిమి. నీవచ్చుటంజేసి

సకల సౌభాగ్యంబు లొడగూడినవి. మనజననీజనకులు నిన్నుగూర్చి చింతిల్లుచు

మనయుద్ధవునివాక్యంబుల నూరడిల్లిరి. నీ రాకకు తండ్రిగారిచ్చటనే వేచియున్నవారు

శ్రీకృష్ణుడు—పెద్దలయాశీర్వాచనంము బలిమికలిమిని శత్రుజయమొంది వచ్చినాడ.

జాంబవతీ! పెద్దలకు వందనంబొనర్పుము.

జాంబవతి! ఆర్యపుత్ర! మీయాజ్ఞ సువహించెద. (అని వందనముచేయుచున్నది)

శ్రీకృష్ణుడు—ఉద్ధవా! ఇక్కన్నియంజేకొని మాతృసన్నిధానంబు ననునిచిరమ్ము.

[ఉద్ధవుడు కన్యతో నిష్క్రమించుచున్నాడు]

బలరాముడు—చిన్నికృష్ణా! ఇక్కన్నియయెవత? మణియే జాడగఁజిక్కినది?
మణియేది?

శ్రీకృష్ణుడు—మీయొద్ద నాజ్ఞంగొని చని మణికై వెదకుచు బోవగాఁ గాననంబునఁ జచ్చియున్న ప్రసేచునిహయంబును బ్రసేచునికొడచిన సింగంబును జూచితిమి.

బలరాముడు—సిమ్మట ? సిమ్మట ?

శ్రీకృష్ణుడు—ఆసింగమును జంపిపోయిన భల్లూకంబు నడుగుజాడలుచూచియా వెంటడిఁ జనఁజన నరణ్యంబున నొకశైలంబును దాని గుహయునుగానఁబడియె.

బలరాముడు—ఊ ! ఆశ్చర్యము ; సిమ్మట ?

శ్రీకృష్ణుడు—ఆగుహలోనికిఁ జననికన్నయ్యకయు దీనికిఁ దర్పణంబుగగట్టిన మణియుఁ గానఁబడిన మెల్లన మణింగ్రహించితి.

బలరాముడు—సిమ్మట ? సిమ్మట ?

శ్రీకృష్ణుడు—సిమ్మట జాంబవంతుఁడని ప్రసిద్ధిఁజేందిన భల్లూకరాజొకఁడు నన్నెదిరింప వానితో నిరుపదియొక్కదినంబులు బోరాడితి.

బలరాముడు—త్రేతాయుగమున రఘురామునకు బాసటయైనవాడా ? మహాశ్చర్యము ఆతం డెట్టింతవరకున్నాడు ?

బలరాముడు—ఊ ! సిమ్మట ?

శ్రీకృష్ణుడు—ఆతండు నాపోటునకుడస్సి ప్రపన్నుడైన నాశనిగరుణించి యీమణిని గన్యామణిని గామకగఁగొని వోడ్కొనివచ్చితి. ఇదియంతయు మనతల్లిగారికిని మిగిలిన పెద్దలకుం దెలుపురంబునకుం బోవుదమురండు

[అనగా నందఱునిష్క్రమించిరి.]

ఇది యష్టమాంకము.

నవమాంకము.

[వసుదేవుఁడును గర్గమహర్షియు బ్రవేశించుచున్నారు]

వసుదేవుడు—గర్గమహర్షి వారు ! మీరే మాకెల్లశుభంబుల కాలవాలమైనవారు. శ్రీకృష్ణుడు స్యమంతక మణ్యున్వేషణంబునకైపోయి జాంబవంతునితో సమరంబొనర్చి గెల్చి తత్పుత్ర, జాంబవతియును కన్యకం గామకగఁగొని మణిపహితంబుగ వచ్చిన వాఁడు.

గర్గమహర్షి—వసుదేవా ! నీభాగ్యంబేమని కొనియాడుదు. ననకనందనాది షరమ యోగులకైన వాఁడైననంబుల కందని షరతత్వంబు నీకున్నుత్ర భావంబున గన్పడు చున్నాఁడు. నీ తపఃఖడ్గయంబు.

వసుదేవుడు—మీ బోటి పెద్దల యాసీర్వచనంబులే మాకు దపఃఫలంబులు.

గర్లమహర్షి—వసుదేవా! నన్నుంబిలిపించిన కారణంచేమి?

వసుదేవుడు—మహర్షి వరా! శ్రీకృష్ణుని వివాహంబొనర్పవలయును. అట్టి శుభంబున కనుకూలంబగు ముహూర్తంబు నిశ్చయింపుడు. మీరేగద మాకెల్ల శుభంబులకాన్పదులు.

గర్లడు—వసుదేవా! నీ సంకల్పంబున కనుగుణంబగు ముహూర్తంబు రేపటిదినంబె యయియున్నది. ఇట్టి ముహూర్తంబెఱింగియే నీసుతుండు గన్నియనిచ్చోటికి నేడే తీసికొనివచ్చినాడు. ఆశండు సర్వజ్ఞుండు.

వసుదేవుడు—ఇంత శీఘ్రంబున శుభంబులొదవుటకు మిక్కిల సంతపించుచున్నవాడ.

గర్లడు—ఇంతియ కాదు. తేపటిముహూర్తమున శ్రీకృష్ణుండిరువురు కన్యకల విహాము చేసికొనునంత బలముగల ముహూర్తమైయున్న యది.

వసుదేవుడు—మీ యనుగ్రహముగలుగ శుభంభుల కేమికోమవ?

గర్లడు—(కొంచెముధ్యానించి) వసుదేవుండు తేపటిదినంబున నిక్కముగనె చక్కని కన్యకల నిరువురవరించును.

వసుదేవుడు—ఓక్కొక్కన్నియయె యిప్పుడు పచ్చియున్నది. ఇంకొక్కకన్యక యెచ్చటిది?

గర్లడు—ఇప్పుట్టణంబున నున్నయది.

వసుదేవుడు—అది యెటు? ఎవ్వారలు నివార్తయెన్నడునన్నదిలేదే?

గర్లడు—అఘటితఘటనానమద్ధుండగునీ కొమరునకును వింతలా? అన్నియుఁ గ్రమంబున ననుకూలంబులగును చూడుండు.

వసుదేవుడు—మీతలంపులే మాకు శుభాలవాలంబులు మీరును సర్వసన్నాహంబులతోమునిగణంబులతోడ రేపటియందయమునకే రావలయుజాండీ.

గర్లడు—నీ నెప్పినట్ల కావించెద, నీవును నంతఃపురంబునకుంజని తగుపరివారముతో గూడి శుభార్థమై యాలోచింపుము.

[అని యిరువురు నిష్క్రమించిరి.]

(విష్కంభము.)

[పిమ్మట శ్రీకృష్ణ బలరామోద్ధవులు సేనానియుఁ బ్రవేశించుచున్నారు.]

శ్రీకృష్ణుడు—అగ్రజా! బలభద్రా! సత్రాజిత్తు తనమణిని నేనపహరించితిని నట్టి నిందలుచేసెగదా? ఆతనింబిలిపించి మణివృత్తాంతంబెఱింగించి యతనికి నిష్కణినిచ్చివేయవలయుగదా.

బలరాముడు—జాగేల ! వేగంబిసిలుపించి మణినిచ్చి నిందబాపికొందము.

శ్రీకృష్ణుడు—ఉద్ధవా ! నీతలంపేమి ?

ఉద్ధవుడు—నీతలంపెల్ల బాగుగనున్నది.

శ్రీకృష్ణుడు—(సేనాధిపతికై చూచి) విష్వక్సేనా ! సత్రాజిత్తుల బిలువుము.

సేనాధిపతి—మహాభాగ్యము. (అని నిష్క్రమించి.)

[సత్రాజిత్తుతో ప్రవేశించుచున్నాడు.]

సత్రాజిత్తు—ఉద్ధవా నమస్కారము.

శ్రీకృష్ణుడు—సత్రాజిత్తుగారు ! కూర్చుండుడు. (కూర్చుంటున్నాడు.)

మీమణిని నేనవహరించి మాత్రమునిఁ జంపితిని నాపై పట్టినిందలవైచితిరి. నే నే సంగతియు నెఱుంగకున్నను నిందంబాపికొనఁబ్రయత్నింపవలయునుగావున నరణ్యంబున మాత్రముండువేటలాడియున్న ప్రదేశంబుగని యెట్టకేని మఱింగన్నట్టి మీ కియ్యం దోడ్కొనివచ్చితిని. ఇదిగోమణి.

(అని చూపవలయును) దీనిం బరిగ్రహించుకొని సుఖంబున నుండుడు. (అనియియ్యఁబోవుచున్నాడు.)

సత్రాజిత్తు—(నిమియు ననలేక లజ్జతో) చిత్తము. దయ చేయుండు (అని యిచ్చినదానిని తీసుకొని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

ఉద్ధవుడు—బలరామా ! మనకృష్ణునకుఁ బరిణయంబొనర్ప మంచిముహూర్తమాలోచన నేయుటకు మాతాతపాదులంగు వసుదేవులకును దేవకీమహాదేవికిని విన్నవించి గర్భ మహర్షి వలన ముహూర్తనిశ్చయంబు నేయింప విన్నవించివత్తము రమ్ము

బలరాముడు—శిశువులుపదేశించిన యట్లే (అంగీకారము.)

ఉద్ధవుడు—శ్రీకృష్ణా ! పయనంబుల బడలయున్నవాడవు నీలాపనిందయను నాపద నిస్తరించితివి. సత్రాజిత్తుండును దనమణిజేందిన సంతోషలాభంబులనొందినవాడు. కొంతవడి విశ్రమింప నంతఃపురంబున కరుగుము. (అనఁగాఁ గృష్ణుడు నిష్క్రమించెను.)

బలరాముడు—శిశువ్యా ! మనమిగువురము తండ్రిగారిసన్నిధికింబోదమా ?

ఉద్ధవుడు—అవశ్యము. (అనఁగా నిరువురువిష్క్రమించిరి.) పిమ్మట సత్రాజిత్తుగృహంబున [సత్రాజిత్తు, సుదేవియు, సత్యభామయు ప్రవేశించుచున్నారు.]

సత్రాజిత్తు—పంచచాపరములు.

౧. పరాత్పసిండుకృష్ణుడంచుబల్కులేకపాపీనై
హరించెరత్నమంచునిందలామహాత్ముడెందఁగా
జరించిదుష్టబుద్ధినైతికాంతియొట్టుగల్గనో?
హరింభజంపకున్న నాకునంచుకోకమందెవఁక.

౨. దురాత్ముడైననుంలంపదోషపుంజమంశయిం
హరించువాసుదేవుపైసహృదీగలెనంచునే
దురూహతోడనిందసల్పిదుష్టబుద్ధినైతినా
హరికదయాభుఁగానొనర్చనైనయత్తు మెట్టిదో!

దేవీదుష్టబుద్ధినై శిష్టపాలకుండగు వృష్టివరుమీఁద నపనించలబన్నితి. పాపాత్ములై
ననున్నొక మర్త్యురించిన బుణ్యపురుషులంజేయుచున్న జనార్దనునకే, పాపముగల
దన్న నా పాపమునకు మేరగలదా? యిప్పాపంబుబాపికి నేమియుపాయము
కలదు? సీపరికించినదిగలదేని నుచువుము. దేవీ!

సుదేవి—ప్రాణనాయకా! మీకాలోచనచెప్ప నే నెంతటిదానను ఐనను నాయందు
మన్నించి నన్నేయడిగితిరిగాన నాకుందోఁచిన విధంబువిన్నవించెద. ప్రాణనాయకా!
ఆపనమాలి భక్తజనపరిపాలి. ఆతనికి భక్తిచేసినవారియెడ మిక్కుటంబగుప్రేమ?
ఆరుక్మిణీపతికి మన ధనకనకవస్తువాహన తపస్సత్య ధర్మయోగంబులు రత్నంబులు
నలంతులు. వీనిచే నామహాత్ము లోఁబరచుకొనఁజాలము. “మిత్రభావేనసంప్రాప్తం
నత్యజేయం కథంచన” అనియు, “అభయంసర్వభూతేభ్యో దదామ్యేతద్వ్రాతం
మమ” అనియు దీక్షవహించినవాఁడు. కావున నాతని శరణంబుపొందినం జాలును.

సత్రాజిత్తు—మనమేమి యాలోచననుబట్టి యామహాత్ముని యనుగ్రహపాత్రులమగుదు
ము? సుదేవి—సీ. శ్రీకృష్ణదేవుండు శేషాహితల్పండువందారుమందారుఁడిందిరేశుఁ,
డత్యంతశూరుండుహరిహయప్రముఖసురాళిపాలకుఁడులోకాదికర్త,
కాంతామనోహరికంఠర్పకంఠర్పకడమలయశుండుసత్యాలవాలు,
డాశ్రితశిల్పిషహరుఁడుజగత్సృష్టిరక్షాలయేశ్వరకుక్షీయతుండు,
కానమనక్య, కానుకఁగాఁగనిచ్చి, బాచికొనవచ్చుకిల్పిషవ్రాతమై,
నాకుదోచినవిధమిది నాధవిరుము, మిగులుపనులకుఁ గర్తలుమీరయింక.

ఇదియునుంగాక కృష్ణుండు బహుభౌర్యావల్లభుండుకాఁగలడని వినియుంటి. ఇట్టి
జగన్మనోహరుగోరి యనుభవంబుఁ బెరినాతులొర్తురే! పట్టమహిషులెనమండ్రును

భోగినులు షోడశసహస్రకన్యకలును శ్రీకృష్ణునకు వల్లభలయ్యెదరని మున్నొక ఋషి వాక్రుచ్చె; మనకన్ని యలావచ్చింబునకాసౌబగుండు వరుండుగా కుండిన నెలత జవ్వ సంబవ్వనంబేయగును. ఆమహాసీయుండు మనకల్లుండయ్యెనేని మనకంతకంటెను భాగ్యంబుగలదే? కావున నానందనందను పాదారవిందంబులకు శరణంబునొంద జరుడుప్రాణవల్లభా!

సత్రాజిత్తు—ప్రియసఖ! నీవాక్యంబులత్యంతాదరణీయంబులు. రుక్మిణీవతింజేరి శరణంబందెదను. మనకీస్యమంతకరత్నంబేల? నీరత్నంబును గనార్జ్యరత్నంబును గాను కగా, గొనిపోయెదను. ఆమహాత్ముండు దైవతుల్యుండు కావున రత్నానిధనధాన్యాని యన్నట్టులుగా సర్వమునువదలి శరణుపొందవలెనని న్యాయంబుకలిమింజేసి మనకుఁ గల సర్వధనంబగు రత్నకన్యారత్నముల నారనికి సమర్పించి శరణాగతుండనయ్యెద. ఇదియే, నిశ్చయంబు, సత్యభామా! నాముద్దులపట్టి! సీతు ముకుందుండు వల్లభుండగుట యభీష్టమేకద?

సత్యభామా—తండ్రీ! ముకుందుగుణాతిభవజనితానవధికాతిశయ సంతోషంబునంజేసి లజ్జాక్రాంతురాలనయ్యు నిప్పటివరమానందమున ప్రీడందినాడిప్రాడగతి మీతోడ విన్నవించెదః నేను బూర్వద స్తంబున నెన్నినోములునోచి యెంతతపంబొనర్చితిలో? యీజన్మంబున శ్రీకృష్ణభగవంతుండునాకు విభుండగువల్లు లభించితిని నాప్రార్థనల నాపేక్షింపక తమరే యానూలాంచన సేయుచున్నారు. మీరితరులకు నన్నీనిచ్చగించి నను నేవారలన్వరించుదానగాను జుండి! దాచకచెప్పినదాన.

సుజేవి—వింటిరా! మన్నకన్నియకోర్కెలు? ఇదియు నేజ స్తంబుననో మిక్కిలి తపంబొనర్చినచినది. కావున నే నీజ స్తంబున గోవిందునకు వనితయయ్యెడు నదృష్టంబులభించినది ఇదియే మహాభాగ్యము.

సత్యభామా—జనకా! వినుండు; నారాయణపరుండితరదేవతలనెట్లాలాధింపకుండునో యట్లే శ్రీకృష్ణగతమనోభావనైన నేనును నన్యరాజన్యుల వరించుదానకాను. నన్ను శ్రీకృష్ణులకే యిచ్చి ధన్యత్వమునొందుండు.

సత్రాజిత్తు—దేవీ! నీవు దేవకీదేవికడకుం జని మన సమాచారముల నామెకుఁ బ్రార్థన గాజెప్పుము. నేనును గన్యందోడ్గోని వల్లవీవల్లపునికడకుం బోయెద (అని మువ్వరు నిష్క్రమించిరి.)

[శ్రీకృష్ణ బలరాములును ఉద్ధవుండునుగల కచేహరిలాకి కన్యదోడ్కోని
సత్రాజిత్తు ప్రవేశించున్నాడు]

సత్రాజిత్తు—క. స్వామి ! యాదవనందన, నామనవినివిని మదియనవ్యమణినిగ,
న్యామణినిగానగొని, నామిద దయావలాంకనముల బరపుమి.

ఆ, వె. ఈస్యమంతకంబునేము ధరింపంగ, జాలమయ్యదేవకార్ణపాణి,
మీకుధగు ధరింపమిక్కుటంబుగదీసి, స్వీకరింపుమయ్య కేషకయన.

శ్రీకృష్ణుడు—సత్రాజిన్నృపాలా ? మీకన్నియ మాకిచ్చినంజాలును ; స్యమంతకర
త్నంబుమియొద్దనే యుండనిండు. అన్యలక్రియ మీకీమాటలే ? మాయండు
మీకుం బ్రేమకలుగుటచే మాకత్యంతంబు నానందంబయ్యెడును.

సత్రాజిత్తు—ధన్యండనైతిని ; నాకన్నియం బరిగ్రహించితిరి ; నాకు ననుజ్ఞయిండు ;
శ్రీకృష్ణుడు—మీరన్యలక్రియ మాటలాడెదరే ? వసుదేవుని సన్నిధికి జని యందుం
డుడు. (అనగా సత్రాజిత్తు నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

ఉద్ధవా ! యీకన్నియన్మాతృగృహంబున సుంచుము.

ఉద్ధవుడు—నీయానతి యట్లెకావించెద (అని కన్నియతో నిష్క్రమించును.)

బలరాముడు—శ్రీకృష్ణ ! మనము నిందుండనేమిటికి ? తండ్రిగారి సన్నిధికిం బోదము
(అనగా నవవారిచి తండ్రియగు వసుదేవునిసన్నిధికిం బోవుచున్నారు.)

[విష్ణుట గర్గవసుదేవులు బలరామోద్ధవాక్రూరులను గూర్చునియుండ

[సత్రాజిత్తు ప్రవేశించుచున్నాడు]

సత్రాజిత్తు—వసుదేవమహారాజ ! నాపుత్రికం గోడలిగఁ గైకొమ్మ.

వసుదేవుడు—(సంతోషమభినయించుచు) తోడతోడనె కళ్యాణాభివృద్ధియయినది.

మహాసంతోషము. గర్గసంయమి ! మీయమోఘవాక్యముల ఫలమిది బలరామా !

నీయనుజుని కళ్యాణంబులకు సంభారంబులుగూర్చ విష్వక్సేనునిం బనువుము.

బలరాముడు—(లేచివచ్చి) ఎవడురా ద్వారమున ?

[భటుడు ప్రవేశించి]

భటుడు—స్వామి ! కింకరుఁ డున్నవాడు.

బలరాముడు—శ్రీకృష్ణకళ్యాణంబునకు సర్వసంభారములు సమకూర్పనే నానికిం
జెప్పుము.

భటుడు—చిత్తము. మహాసంగ్రహము. (అని భటుడు నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

[విష్ణుట శ్రీనాథివతియును విష్వక్సేనుడు ప్రవేశించుచున్నాడు.]

విష్వక్సేనుడు—బలరామా ! నాస్వామి ! కళ్యాణార్థపదార్థంబులన్నియు నొడగూర్చి నాడ.

బలరాముడు—మంచిది విష్వక్సేనా ! నీవుపోయి కళ్యాణవేదికల నలంకరించి మేము వచ్చువరకు వేచియుండుము.

విష్వక్సేనుడు—మహానుగ్రహము. (అని వెళ్లుచున్నాడు.)

బలరాముడు—జనకా ? పనుదేవా ! సర్వము సిద్ధమైనయది ఇంకను వివాహివేదికందేర నవధరింపుడు.

పనుదేవుడు—గర్గమహర్షీ ! యేమియాజ్ఞ ? వేదికకడకుం బోదమా ?

గర్గుడు—శుభం! శుభంతథాస్తు (అని యందఱు లేచి లెజులొనికిఁ బోవలెను.) (లేజు యెత్తగా?)

(వివాహవేదికసీను.)

శ్రీకృష్ణుడు జాంబవతిమణివైపుననుసత్యభామయెడమవంకనుగూర్చునియుండునట్లు పెండ్లిశీతముమీఁదను, గర్గుడుచెంతకు దేవశీవనుదేవులు రేవతిబలరాములు, ఉద్దవా కూరులును గూర్చుండగా.

గర్గుడు—సర్వమంగళానిభవంతు (అని అక్షతలు చల్లవలెను.) అందఱు సంతసింప వలెను. జగన్నాథ ! కృష్ణా ! నీకు నే నేమని శుభంబులతోదీరితము. అయినను భరతవ కృష్ణుగ నొక్కటిప్రార్థించెద.

తోవకవృత్తము. సర్వజనంబులుసౌఖ్యమునొందన్.

యర్వరయేల్లనుయోజఫలించున్

ఉర్విపుల్లనుయోగ్యులుకాగా.

సర్వజగత్పతిసౌమ్యతబ్రోచున్.

మంగళమస్తు.

[అని యందఱు నిష్క్రమించుచున్నారే.]

గద్యము. ఇది శ్రీకౌళిక శ్రీనివాసాచార్యతనూభవవీరరాఘవకవినిర్మితంబగు సత్యభామా పరిణయంబగునాటకంబు సమగ్రంబు.

తే. శాలివాహనశకమాకాకకసుసంఖ్య, యెనదుర్దుఖవత్సరమెన్ననున్న
ముననురయించెశబ్దశాపనవిధిజ్ఞ, కవివరుండగువీరరాఘవగురుదేవు.